

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN DOKTORA PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE LOJİSTİK HİZMETLERİNDE KUR FARKLARININ
MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE UYGULANAN POLİTİKALARIN
FİNANSAL TABLOLARA OLAN ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN

H. GİZEM ALTA

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. NALAN AKDOĞAN

ANKARA-2016

KABUL VE ONAY

H. Gizem ALTA tarafından hazırlanan “**Türkiye’de Lojistik Hizmetlerinde Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesinde Uygulanan Politikaların Finansal Tablolara Olan Etkisi**” adlı bu çalışma jürimizce Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: 08/06/2016

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN
Tez Danışmanı, Başkent Üniversitesi

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU
Başkent Üniversitesi

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Deniz Umut ERHAN
Başkent Üniversitesi

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Serap YANIK
Gazi Üniversitesi

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Zeki YANIK,
Gazi Üniversitesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2016

Prof. Dr. Doğan TUNCER

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Doktora çalışmamın hazırlanması sürecinde; değerli katkılarından dolayı tez danışmanım, değerli hocam Sayın Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN'a, emeği geçen tüm değerli hocalarıma ve beni her zaman destekleyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Bu çalışmada, lojistik hizmetlerinde faaliyet gösteren firmaların kur farklarının muhasebeleştirilmesi ile söz konusu işlemlerin ilgili yasal mevzuatlara, yerel finansal raporlama çerçeve taslağına ve Uluslararası Muhasebe Standartları'na (UFRS) uyumunun finansal tablolara yansımaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda, lojistik kavramı ve lojistik hizmetlerinde teslim şekillerine değinilmiştir. Lojistik hizmetinde bulunan halka açık ve halka kapalı firmaların kur farklarını nasıl muhasebeleştirdikleri açıklanmıştır. Söz konusu şirketlerin muhasebe kayıtlarının UFRS ile uyumlu olup olmadığı finansal tablolar incelenerek değerlendirilmiştir. Böylece halka açık olan ve olmayan şirketlerin karşılaştırmaları yapılmıştır. Halka açık olarak faaliyette bulunan firmaların "Yüzde Yöntemi" kullanılarak finansal tabloları ve dipnotları analiz edilmiştir. Son olarak seçilmiş ülkeler olan; İngiltere, Almanya ve ABD kur farkı uygulamaları bakımından ele alınmıştır.

Yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, Ülkemizde yeni TTK'ya göre borsaya kote olan şirketlerin TMS'ye uygun şekilde finansal raporlama yapmaları zorunludur. Borsaya kote olmayan şirketlerin ise TMS'ye veya VUK'a uygun olarak finansal raporlama yapmaları konusunda seçimlik hakları bulunmaktadır. Bu bağlamda, borsaya kote olmayan ve bu çalışmada finansal tabloları incelenen lojistik şirketlerin VUK'a uygun olarak finansal raporlama yapmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada finansal tabloları ve dipnotları incelenen ve borsaya kote olan lojistik şirketlerin ise TMS'na uygun olarak finansal raporlama yaptıkları tespit edilmiştir. Ülkemiz ve seçilmiş ülkelerin ise günümüzde uyumlaştırma çalışmalarını sürdürmekte olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler; Lojistik, Kur Farkları, UFRS, Yüzde Yöntemi, Finansal Raporlama

ABSTRACT

In this study, the recognition of exchange differences of companies operating in the logistics services and of these transactions, the relevant legislation, local financial reporting frameworks and the International Accounting Standards (IFRS) compliance have been analyzed so as to put forward a reflection of the financial statements.

In this context, the concept of logistics and delivery forms in logistics services have been cited. How the public and non-public companies in the logistics services recognize exchange differences has been explained. Whether the companies accounting records are consistent with IFRS has been assessed through examining the financial statements. Accordingly, comparisons of public and non-public companies have been made. The financial statements and footnotes of the firms operating as a public company have been analyzed by using “percentage method”. Finally, the selected countries; Britain, Germany and the US have been discussed in terms of differences in exchange rate.

In our country, it is obligatory for the companies, which are quoted on the stock exchange with the latest Turkish Commercial Code, to submit their financial reports in accordance with Turkish Accounting Standards. On the other hand, as for the companies which are not quoted on the stock exchange, they have the option to prefer submitting financial reports in compliance with Turkish Accounting Standards or Tax Procedure Law. In this respect, it has been concluded that unlisted logistics companies and the ones whose financial statements have been examined in this study prefer submitting their financial reports in accordance with Tax Procedure Law. On the other hand, it has been found out that listed logistics companies whose financial statements and footnotes have been examined in this study submit their financial reports in accordance with TAS. With regard to our country and selected countries, they are found to continue adaptation process.

Keywords; Logistics, Foreign Exchange Differences, IFRS, Percentage Method, Financial Reporting

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
GİRİŞ	1
BÖLÜM I. LOJİSTİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	3
1.1. LOJİSTİĞİN TANIMI	3
1.2. LOJİSTİĞİN ÖNEMİ VE KAPSAMI	4
1.3. LOJİSTİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR	7
1.3.1. Malzeme Yönetimi ve Lojistik	7
1.3.2. Fiziksel Dağıtım ve Lojistik	8
1.3.3. Tedarik Zinciri ve Yönetim	10
1.3.4. Tersine Lojistik	12
1.4. LOJİSTİK HİZMETLERİNDE TESLİM ŞEKİLLER	14
1.4.1. Fabrikada Teslim (Ex Works-EXW)	15
1.4.2. Taşıma Vasıtasının Yanında Teslim (Free Carrier-FCA)	16
1.4.3. Navlun Ödenmiş Teslim (Carriage Paid To-CPT)	17
1.4.4. Navlun ve Sigorta Ödenmiş Teslim (Carriage and Insured Paid To-CIP)	18
1.4.5. Terminalde Teslim (Delivered At Terminal-DAT)	19
1.4.6. Belirtilen Yerde Teslim (Delivered At Place-DAP)	21
1.4.7. Gümrük Vergileri Ödenmiş Olarak Teslim (Delivered Duty Paid-DDP)	22
1.4.8. Geminin Yanına Teslim (Free Alongside Ship-FAS)	22
1.4.9. Gemiye Yükleyerek Teslim (Free On Board-FOB)	23
1.4.10. Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim (Cost and Freight-CFR)	24
1.4.11. Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim (Cost, Insurance and Freight-CIF)	25
BÖLÜM II. KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ KAVRAMSAL	

ÇERÇEVE	27
2.1. TÜRK MEVZUATINA GÖRE KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	27
2.1.1. Vergi Kanunlarına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	28
2.1.2. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	32
2.1.3. Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	35
2.1.4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Mevzuatına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	36
2.1.5. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	37
2.2. KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE TFRS UYGULAMALARI	40
2.2.1. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri	42
2.2.1.1. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardının Amacı ve Kapsamı	44
2.2.1.2. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	44
2.2.1.3. Yerel Finansal Raporlama Çerçeve Taslağı	48
2.3. KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE TEK DÜZEN HESAP PLANI İLE TFRS AÇISINDAN UYGULAMAYA İLİŞKİN FARKLILIKLAR	56
BÖLÜM III.	60
BİST'DE İŞLEM GÖREN LOJİSTİK ŞİRKETLERİN KUR FARKLARI AÇISINDAN FİNANSAL TABLO ANALİZİ	60
3.1. BİST'DE İŞLEM GÖREN LOJİSTİK ŞİRKETLER VE FAALİYET ALANLARI	60
3.1.1. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi	60
3.1.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı	61
3.1.3. Reysaş Taşımacılık Ve Lojistik Ticaret A.Ş.	62
3.2. BİST'DE İŞLEM GÖREN LOJİSTİK ŞİRKETLERİN FİNANSAL TABLOLARININ KUR FARKLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ	62
3.2.1. Latek Lojistik Ticaret A.Ş.	62
3.2.1.1. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2012 Yılı Dipnotları	63
3.2.1.2. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2013 Yılı Dipnotları	68
3.2.1.3. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2014 Yılı Dipnotları	73
3.2.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı	77
3.2.2.1. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2012 Yılı Dipnotları	79
3.2.2.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2013 Yılı Dipnotları	86

3.2.2.3. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2014 Yılı Dipnotları	95
3.2.3. <i>Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş.</i>	103
3.2.3.1. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2012 Yılı Dipnotları	104
3.2.3.2. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2013 Yılı Dipnotları	107
3.2.3.3. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2014 Yılı Dipnotları	110
3.2.4. <i>BİST’de İşlem Gören Lojistik Sektöründe Faliyet Gösteren Seçilmiş Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından Karşılaştırılması</i>	113
3.3. BİST’DE İŞLEM GÖRMİYEN LOJİSTİK ŞİRKETLERİN FİNANSAL TABLOLARININ KUR FARKLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ	117
3.3.1. <i>BİST’de İşlem Gören ve BİST’de İşlem Görmeyen Lojistik Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından Karşılaştırılması</i>	118
3.4. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE KUR FARKI UYGULAMALARI	119
3.4.1. <i>İngiltere’de Kur Farkı Uygulaması</i>	119
3.4.2. <i>Almanya Kur Farkı Uygulaması</i>	122
3.4.3. <i>Amerika Birleşik Devletleri Kur Farkı Uygulaması</i>	124
3.4.4. <i>Ülkemizde ve Seçilmiş Ülkelerde Kur Farkları Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırma</i>	126
SONUÇ	129
KAYNAKÇA	133

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Stoklar Kaleminin Değerlemesine İlişkin Farklılıklar	37
Tablo 2. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi'nin Yetki Belgeleri	61
Tablo 3: Amortisman Gideri - İtfa Payı	63
Tablo 4: Finansal Gelirler	64
Tablo 5: Finansal Giderler	65
Tablo 6: İlişkili Taraf Açıklamaları	65
Tablo 7: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	67
Tablo 8: Amortisman Gideri - İtfa Payı	68
Tablo 9: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	69
Tablo 10: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	69
Tablo 11: Finansal Gelirler	70
Tablo 12: Finansal Giderler	70
Tablo 13: İlişkili Taraf Açıklamaları	71
Tablo 14: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	72
Tablo 15: Amortisman Gideri - İtfa Payı	73
Tablo 16: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	73
Tablo 17: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	74
Tablo 18: Finansal Gelirler	75
Tablo 19: Finansal Giderler	75
Tablo 20: İlişkili Taraf Açıklamaları	75
Tablo 21: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	76
Tablo 22: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar	79
Tablo 23: Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	79
Tablo 24: Stoklar	80
Tablo 25: Stok Değer Düşüklüğü	81
Tablo 26: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	81
Tablo 27: Maddi Olmayan Duran Varlıklar	82
Tablo 28: Kısa Vadeli Borç Karşılıkları	83
Tablo 29: Finansal Gelirler	84
Tablo 30: Finansal Giderler	84
Tablo 31: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	85

Tablo 32: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	86
Tablo 33: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar	86
Tablo 34: Stoklar	87
Tablo 35: Stok Değer Düşüklüğü	87
Tablo 36: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	88
Tablo 37: Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	88
Tablo 38: Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Borçlar	89
Tablo 39: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	92
Tablo 40: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	92
Tablo 41: Finansman Giderleri	93
Tablo 42: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	93
Tablo 43: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	94
Tablo 44: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar	95
Tablo 45: Stoklar	96
Tablo 46: Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	96
Tablo 47: Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Borçlar	98
Tablo 48: Dava Karşılıkları	99
Tablo 49: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	100
Tablo 50: Finansman Gelirleri	101
Tablo 51: Finansman Giderleri	101
Tablo 52: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	102
Tablo 53: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	103
Tablo 54: Diğer Dönen Varlıklar	104
Tablo 55: Finansal Gelirler ve Finansal Giderler	105
Tablo 56: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	107
Tablo 57: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelir/Giderlerinin Dökümü	108
Tablo 58: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	109
Tablo 59: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelir ve Giderler	110
Tablo 60: Finansman Gelirleri	111
Tablo 61: Finansman Giderleri	111
Tablo 62: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi	112
Tablo 63: Yıllara Göre Yabancı Para Çevrim Farklarının Toplam Kapsamlı Gelir İçerisindeki Yüzdesi	114

Tablo 64: Yıllara Göre Yabancı Para Çevrim Farklarının Özkaynaklar İçerisindeki Yüzdesi	115
Tablo 65: 1606/2002 Sayılı Tüzüğün Almanya Tarafından Uygulanması	123

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
CFR	: Cost and Freight - Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak
CIF	: Cost, Insurance and Freight - Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak
CIP	: Carriage and Insured Paid To - Navlun ve Sigorta Ödenmiş
CPT	: Carriage Paid To - Navlun Ödenmiş
DAP	: Delivered At Place - Belirtilen Noktada Teslim
DAT	: Delivered At Terminal - Terminalde Teslim
DDP	: Delivered Duty Paid-Gümrük Vergileri Ödenmiş Olarak
EXW	: Ex Works - Fabrikada Teslim
FAS	: Free Alongside Ship - Geminin Yanına Teslim
FCA	: Free Carrier - Taşıma Vasıtasının Yanında Teslim
FIATA	: International Federation of Freight Forwarders Associations
FOB	: Free On Board - Gemiye Yükleyerek Teslim
IATA	: International Air Transport Association
IFRS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
KAYİK	: Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar
KGK	: Kamu Gözetimi Kurumu
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
RODER	: RO-RO Gemi İşletmecileri ve Kombine Taşımacılar Derneği
SEC	: ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (U.S. Securities and Exchange Commission)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDH	: Tekdüzen Hesap Planı
TDK	: Türk Dil Kurumu
THY	: Türk Hava Yolları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

- TMSK** : Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK : Türk Ticaret Kanunu
UFRS : Uluslararası Muhasebe Standartları
UTIKAD : Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği
VUK : Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Bu çalışmada, lojistik hizmetlerinde faaliyet gösteren firmaların kur farklarını muhasebeleştirilmesi ile söz konusu işlemlerin Uluslararası Muhasebe Standartları'nın uygulanmasından sonra finansal tablolara nasıl yansıtıldığı hakkında bilgi verilecektir.

Lojistik sektöründe faaliyet gösteren ve Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören firmaların finansal tabloları incelenecek, söz konusu firmaların finansal tablolarının analizleri ve halka kapalı faaliyet gösteren lojistik şirketler ile karşılaştırması yapılacak, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)¹ uygulamasından sonra finansal tablo kalemlerinde meydana gelen değişikliklere ilişkin değerlendirmelerde bulunulacak, sebepleri araştırılacaktır.

Bu çalışmada, lojistik hizmetinde bulunan firmaların kur farklarının nasıl muhasebeleştirdikleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışma ile ayrıca, söz konusu muhasebe kayıtlarının TFRS ile uyumlu olup olmadığı incelenecek, halka açık şirketlerin finansal tablolarında meydana gelen farklılıklar hem tek düzen hem de TFRS uygulamaları açısından irdelenecektir.

Çalışma sonucunda halka açık faaliyet gösteren firmaların finansal tabloları analiz edilecek ve halka kapalı şirketler ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bu değerlendirme sonucunda, halka kapalı şirketlerin TFRS'ye uygun olarak muhasebe kayıtlarını gerçekleştirmeleri durumunda bu kayıtların finansal tablolara etkisinin ne olacağı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Bununla birlikte, halka açık olarak faaliyette bulunan firmaların finansal tablolarında yer alan kur farklarının ağırlığı ve söz konusu farklılıkların nerede raporlandığı irdelenecektir.

Halka açık ve kapalı olarak faaliyet gösteren söz konusu şirketlerin, finansal tablolarında, Uluslararası Muhasebe Standartları'nın ülkemizde uygulanmaya

¹ IFRS, UFRS, UMS yerine kullanılmıştır.

başlanmasından sonra yarattığı avantajlar incelenecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, lojistikle ilgili kavramlar açıklanacak ve lojistik hizmetlerinde teslim şekillerine yer verilecektir.

İkinci bölümde kur farklarının muhasebeleştirilmesi ele alınacaktır. Bu kapsamda, Türk mevzuatına göre kur farklarının muhasebeleştirilmesi; vergi kanunları, muhasebe sistemi uygulama genel tebliğleri, sermaye piyasası düzenlemeleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Türk Ticaret Kanunu açısından inceleme konusu yapılacaktır. Daha sonra ise kur farklarının muhasebeleştirilmesinde TFRS uygulamalarına yer verilerek, karşılaştırma yapılacaktır.

Son bölüm olan üçüncü bölümde ise Borsa İstanbul'da işlem gören ve lojistik sektöründe faaliyet gösteren Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret Anonim Şirketi'nin finansal tabloları ve dipnotları analiz edilecektir. Ayrıca halka açık olmayan şirketlerle, borsaya kote şirketler kur farkı işlemleri bakımından karşılaştırılacaktır. Son olarak seçilmiş ülkeler olan; İngiltere, Almanya ve ABD kur farkı uygulamaları bakımından ele alınacaktır.

BÖLÜM I. LOJİSTİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Bu bölümde, lojistik kavramı açıklandıktan ve lojistiğin önemine ve kapsamına değinildikten sonra lojistikle ilgili kavramlar olan malzeme yönetimi, fiziksel dağıtım, tedarik zinciri yönetimi ve tersine lojistik konularına yer verilmektedir. Ayrıca, lojistik hizmetlerinde teslim şekilleri incelenecektir.

1.1. Lojistiğin Tanımı

Lojistik, Yunanca bir kelime olan ‘Logistikos’dan türetilmiş olup, ‘hesap, kitap yapma bilimi’, ‘hesapta becerikli’ anlamına gelmektedir. Askeri anlamda lojistik ise, “Savaş unsurlarına, stratejik ve taktiksel olarak ihtiyaç duyulan ikmal maddeleri ile hizmet desteğini sağlamak için yapılan faaliyetler” olarak ifade edilmektedir (Çalış, 2005).

Lojistik yönetiminin uygulandığı tedarik zinciri içindeki hizmetler, eski çağlardan bu yana evren üzerindeki mevcudiyetini korumaktadır. Yerleşik düzene geçilmeden önceki zamanlarda, hayvanların avlanması, meyvelerin toplanması ve taşınması, sonraki zamanlarda tüketilmek üzere kurutulması, saklanması ve yeniden taşınması işlemleri yapılmaktaydı. Yerleşik düzene geçildikten sonra ise, üretilen gıda ve ihtiyaç malzemelerinin taşınması, çeşitli şekillerde korunması ve depolanması gereksinimi ortaya çıkmıştır. Ülkelerin çeşitli hammadde, madde ve malzemeler konusunda ihtisaslaşmasının ardından, iş bölümü ve coğrafik faktörlerdeki avantajın getirdiği farklı üretim teknikleri geliştirilmiş, yerel veya kişisel tüketimden daha önemli unsurlar olan, takas ve ticaret için üretim, taşıma, depolama çalışmalarına başlanmıştır. Orta çağda, gemiler ve kervanlar sayesinde ülkeler ve kıtalar arası ticaret gelişmiş olup, sömürgecilik ile ucuz hammadde üretimi, taşınması ve dağıtımını kolaylaştırmıştır. Bu sayede, söz konusu sömürgeci ülkeler zenginleşmiş, yeni kıtaların bulunması ile deniz yolları önem kazanmış, kara yolları koşulları iyileştirilmiş, büyük limanlar, geniş depolar inşa edilmiştir (Yıldıztekin, 2011).

Lojistik önceleri yalnızca askeri alanda kullanılırken, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler sonucu ülkeler arasında sınırların ortadan kalkmasıyla her sektörde oldukça

önemli bir hale gelmiştir. İletişim ve ulaşım teknolojisinde ortaya çıkan gelişmeler sonucu bir ülkede gerçekleştirilen üretim başka ülkelere de düşük maliyetlerle ve kolay bir şekilde gönderilebilir hale gelmiştir. Bu duruma bir de sanayi devrimi eklenince ülkelerde üretim artışı yaşanmıştır. Artan üretim sonucu ülkeler bu ürünlerini pazarlamak amacıyla pazar bulma yarışına girmişlerdir. Ülkeler arasında diğer ülkelerin pazarlarına hakim olma konusunda rekabet başlamıştır. Hal böyle olunca lojistik sektörü gerek ülkeler, gerekse işletmeler açısından kritik öneme sahip olmuştur. İşletmelerin varlığını devam ettirebilmesi ve amaçlarına ulaşabilmesi için işletme içinde yer alan tüm birimlerde koordinasyonu sağlaması gerektiği anlaşılmıştır. Böylece, lojistik strateji geliştirmenin, kaynakları uyum içinde hareket ettirmenin ve bu şekilde işletme başarısının olmazsa olmazı haline gelmiştir.

Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından hazırlanan güncel Türkçe sözlükte lojistik; kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması için her türlü ürünün, hizmetin ve bilgi akışının başlangıç noktasından sonuç noktasına kadar taşınmasının etkin ve verimli şekilde planlanması ve uygulanması olarak tanımlanmıştır. İktisat terimleri sözlüğüne göre lojistik ise; “mal ve hizmetlerin sağlanmasına yönelik etkinliklerin yönetimi, örgütlenmesi ve planlanması bilimi” olarak ifade edilmiştir (<http://tdk.gov.tr/>).

Lojistik, müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hammaddenin çıkış noktasından, ürünün tüketildiği varış noktasına kadar olan tedarik zinciri içerisinde yer alan malzemelerin, hizmetlerin ve bilgi akışının etkili ve verimli bir şekilde her iki tarafa doğru hareketin ve depolamanın yapılması, planlanması, uygulanması ve kontrolünün sağlanmasıdır (Uslu ve diğerleri, 2012).

Lojistik faaliyetlerinin kapsamlı bir alana sahip olması nedeniyle pek çok tanımlama yapılmıştır. Başka bir ifadeyle lojistik, bir malzemenin kaynağından alınıp uygun miktarda, doğru zamanda ve yerde, makul bir fiyat ile en son tüketicisine ulaşmasını sağlamak olarak da tanımlanabilir (Tutar ve diğerleri, 2009).

1.2. Lojistiğin Önemi ve Kapsamı

Zaman geçtikçe teknoloji ve ekonominin gelişmesi, sınırların kalkması böylece

dünyanın küreselleşmesi isteyen herkesin her şeyi her yerden bulabilmesini olanaklı hale getirmiştir. Yaşanan bu süreç; her sektörde, her iş kolunda, her alanda inanılmaz bir rekabet oluşmasına sebep olmuştur (Yarmalı ve diğerleri, 2013). Günümüzde ulusal ve uluslararası işletmeler, üretim ve dağıtımdaki başarılarına ek olarak bu iki kavramın önemli ara yüzü olan lojistik hizmetlerle de daha fazla rekabet gücü elde edebilmektedirler. Varlıklarını devam ettirebilmek için rakipleriyle kıyasıya rekabet etmeye çalışan, daha kaliteli ürünleri daha ucuza üretebilmenin ve pazarlayabilmenin yollarını arayan, hem kalite hem de maliyetler açısından yeni başarılar elde eden işletmeler ilgi ve kıyaslama odağı olmaktadır (Babacan, 2003).

Artık herkesin her işi yaptığı bir ortamda bir ürün almak istendiğinde, son derece farklı seçeneklerle karşı karşıya kalınmaktadır. Almak istenilen ürün neredeyse her yerde, yaklaşık olarak aynı fiyata bulunabilmektedir. Ama önemli olan almak istenilen ürünü her yerde bulmak ve almak değil; söz konusu ürünü, en düşük fiyata, en yüksek kalitede, istenilen zamanda, istenilen miktarda almaktır. İşte bunun içinde lojistik son derece önemlidir (Yarmalı ve diğerleri, 2013).

Hayatın her alanını etkileyen ve varlığını her geçen gün daha da hissettiren lojistik; işletmeler için hem güçlü bir rekabet silahı, hem de sürecin tamamlanmasıyla ürüne değer katan, yer, zaman ve maliyet faydası sağlayan etkinlikleri önemli derecede etkilemektedir (Gülen, 2011).

Lojistik sistemler, ülkelerin sosyo-ekonomik durumları üzerinde değişim sağlayan önemli bir unsurdur. Bu sistemler; tedarik zinciri boyunca hareket etmekte ve tedarik zincirinin ilk başlangıç noktası ile son tüketim noktası arasında ki tüm gereksinimleri karşılamakta ve bunun sonucunda müşterilerine yer ve zaman faydası sağlamaktadır. Ayrıca bu sistemler; ulusal, uluslararası, bölgesel ve küresel pazarlarda binlerce ürünün dolaşması ve ürün yaşam döngüsünün kısalması sonucu son ürün, kalite, hız ve yüksek müşteri hizmetleri beklentisini yaratmıştır. Bu beklentinin sonucunda ise ürün, kalite, hizmet, bilgi, fiyat ve maliyet dengesi önemli bir hale gelmiştir. Bu denge sonucu, gerek stratejik seviyede gerekse taktik ve operatif seviyelerde lojistik ekonomisi tüm dünyada oldukça önem kazanmıştır. Bu önemle birlikte lojistik ekonomisi makro düzeyde işletme üzerinde, mikro düzeyde ise, kendi iç alanları üzerinde ekonomik bir değer yaratmıştır

(Yarmalı ve diğeri, 2013).

Lojistiğin sağladığı değerlere ve katkılara makro açıdan bakıldığında; ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel, stratejik, askeri ve politik gibi alanlarda olduğu görülür. Bu değer ve katkılara mikro açıdan bakıldığında ise; milli gelirin yükselmesi, alım gücünün artması, istihdamın sağlanması, moral ve motivasyonun artması, eğitimin gelişmesi, jeo-stratejik ve jeo-politik önemin artması, ikili ve çoklu anlaşmalar, lojistik üsler, siyasi güç ve liderlik, stratejik ortaklık, rol modeli ve model ortaklığı, gelir dağılımında adaletin sağlanması, vergi ödemeleri, rekabet gücünün artması, sektörün ve ticari ilişkilerin gelişmesi ve büyümesi, ekonomik kalkınma, ihracat ve ithalatın gelişmesi, yurt içindeki yabancı sermayenin büyümesi, dış kaynak kullanımının artması, kültürel transferin sağlanması, barışı koruma, barışı kurma ve barışı kollama hareketi ile insani yardım faaliyetleri ve benzeri özelleşmiş alanlarda olduğu görülür (Karadoğan, 2011).

Küreselleşme sonucu ticari etkinlikler tüm dünya coğrafyasına yayılmış ve ticaretin lojistik olmadan gerçekleşmesi olanaksız olduğu için, lojistik de küreselleşmiştir. Lojistiğin etkileri sayesinde; süreçler gelişmiş, ölçek ekonomiler yakalanmış, işletme kârları artmış, ülke ekonomilerinde de olumlu gelişmeler meydana gelmiştir. Ancak bu olumlu gelişmeler; lojistik süreçlerini doğru yönetebilen, ortaya çıkan sorunların üstesinden gelebilen işletmelerde ve ülkelerde yaşanan gelişmelerdir (Gülen, 2011).

Etkin bir lojistik yönetiminin firmalar için pek çok avantajı bulunmaktadır. Bunların başında; maliyetlerin düşürülmesi, üretimin arttırılması, kalitenin yükseltilmesi, müşteri memnuniyetinin yükseltilmesi sayılabilir. Böylece firmalar piyasadaki mevcut payını ve rekabet gücünü arttırmaya başarabilmektedir (Babacan, 2003).

İlk başlarda lojistik fonksiyonu pazarlama ve üretim bölümüne destek veren bir rol üstlenirken günümüzde işletmelerde stratejik öneme sahip bir konum haline gelmiş ve hatta rekabet avantajı kazanmak için işletmeler lojistik faaliyetlerini dışardan sağlamaya başlamışlardır. Lojistik hizmeti veren işletmeler artık işletmelerce hammaddelerin/eşyaların satın alınması, nakliyesi, paketlenmesi, depolanması, gümrük ve sigorta işlemlerinin yapılması, tedarik edilmesi, talep tahminlerinin oluşturulması, envanter sistemi yönetimi, lojistik bilgi sistemi ve müşteri hizmetleri verilmesi gibi pek

çok karmaşık süreci içeren hizmetleri sunmaya başlamışlardır (Gökalp, 2014)

Lojistik, iktisadi anlamda talep ve arz arasındaki mekan farklılıklarını gidermeye yönelik hayata geçirilen sistematik, dinamik ve aynı zamanda inovatif bir süreç şeklinde ifade edilebilir. Ana ekseninde nakliye ve depolamaya ek olarak ihtiyaca göre uygulanan paketleme, elleçleme, stok yönetimi, sipariş yönetimi, sigorta, gümrük, muayene ve gözetim faaliyetlerini de kapsayan lojistik, rekabet gücünü maliyet düşürücü yönüyle arttırıcı yapısıyla da tüm sektörler için oldukça önemli bir paydaştır (Oğuztürk ve diğerleri, 2012).

1.3. Lojistikle İlgili Kavramlar

Bu kısımda lojistikle ilgili kavramlar; malzeme yönetimi, fiziksel dağıtım, tedarik zinciri, tedarik zinciri yönetimi ve son olarak tersine lojistik bağlamında ele alınacaktır.

1.3.1. Malzeme Yönetimi ve Lojistik

İşletmenin amaçlarına ulaşması için en önemli faktörler üretimin planlaması ve kontrol sürecinin başarısıdır. Bu ise, üretimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan hammadde, yarı mamul, mamul gibi malzemelerin sağlanması ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle, üretimin planlaması ve kontrol edilmesi husularındaki en önemli unsur malzeme yönetimidir, çünkü üretim planlarının gerçekleştirilmesinin sağlanması için bazı işlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada en önemli husus, düzenli bir malzeme akışının sağlanmasıdır. Şirketler, yalnızca bu koşul altında müşterilerin talep ettikleri ürünü, talep edilen miktarda ve yerde sunmayı başararak rekabet avantajı yaratabilir. Başka bir ifade ile, malzeme yönetiminin doğru planlanması şirketler için büyük önem arz etmektedir. Söz konusu yönetimin temel amacı, talep edilen malzemenin, doğru zamanda ve yerde müşteriye sunulmasının sağlanmasıdır (Koçak, 2008).

Malzeme yönetimi, bir örgütün malzeme hizmetlerinin doğru zamanda ve yerde, en uygun yöntem ve olanaklarla planlanması, uygulanması, denetimi sürecinin gerçekleştirilmesi şeklinde ifade edilebilir (Gündüz, 1978).

Malzeme yönetimi, ilk madde, malzeme ve parçaların tedarik edilen kaynaklardan alınması ve üretim noktasına getirilmesi sürecini göstermektedir (Gümüş, 2007).

Malzeme ekonomisi, işletmelerde üretim nedeniyle gerekli olan hammadde ve yardımcı maddelerin, önceden programlanması ve planlanarak hazırlanması, tedarik edilmesi, ayrıca stokların rasyonellik prensibine göre yapılması, malzeme üretiminin uyumlu olarak gruplandırılması, sınıflandırılması ve akışıyla bağlantılıdır. Malzeme yönetimiyle ilgili giderler mamulün maliyetine eklenmektedir. Malzeme yönetim giderleri genellikle mamul maliyeti toplamının yaklaşık % 30-40'ını oluşturmaktadır (Özcan, 2008).

Malzeme yönetimini, şirketin farklı birimlerinin maksimum koordinasyon ve optimum harcama ile malzeme teminini sağlamaya yarayan bir fonksiyon olarak ifade etmek mümkündür. Başlıca amaçları ise, satın alma, mal girişi ve stok yönetimini en efektif şekilde gerçekleştirmek, tutarlı bir muhasebe yapısı oluşturmak, malzeme maliyetini minimize etmek, kaliteyi artırmak ve yeni temin kaynakları bulmaktır (<http://www.megep.meb.gov.tr/>, 2011).

İyi bir malzeme yönetimi, elde var olan kısıtlı kaynağın optimum kullanımını ve böylece eksiklik veya bozulmaların yarattığı olumsuz sonuçların en aza indirilmesini sağlamaktadır. Malzeme yönetimi iyi yapılmadığı zaman sonuç, ya çalma ve bozulma sonucu artan kayıplara neden olan fazla stoklama, ya da eksiklik ve sıkıntıya neden olan az stoklamadır (Algül, 2013).

1.3.2. Fiziksel Dağıtım ve Lojistik

Fiziksel dağıtım, zaman ve yer faydası yaratılması ile ilgili bir kavramdır. Pazarlama, mamullerin renk, şekil ve stilini tespit eder, satıcı ve alıcı arasında en uygun iktisadi değiş tokuşu sağlar. Üretim ise mümkün olan en düşük maliyetle en yüksek kaliteli mamul üretme yollarını araştırır. Fiziksel dağıtımın görevi de arzu edilen miktarda mamulün istenilen yer ve zamanda bulunmasını sağlamak olarak ifade edilir (Çekerol, 2013).

Mamulün üretim noktasından alınmasının ardından ilgili mamul stoğuna, dağıtım deposuna, perakende satış noktasına ve tüketiciye ulaştırılması esnasında gerçekleştirilen tüm faaliyetlere fiziksel dağıtım faaliyetleri denilmektedir (Gümüş, 2007).

Fiziksel dağıtımın amacı uygun malların uygun zamanda, uygun yere, en uygun maliyetle, en fazla faydayı sağlayacak şekilde taşınmasıdır. Ancak hiçbir fiziksel dağıtım sistemi hem müşteri memnuniyetini en üst düzeye çıkarıp hem de dağıtım maliyetlerinin düşük bir düzeyde kalmasını sağlayamaz. Fiziksel dağıtım, talep yaratma, talebi çeşitlendirme ve sürekliliğini sağlamayı amaçlarken işletmenin satış hacmini yükselterek kârlılığını artırma ve müşteri memnuniyetini mevcut koşullarda en düşük maliyetle karşılama çabası içerisindedir. İşletme yönetimi fiziksel dağıtım faaliyetlerini bir bütün olarak ele almalı ve diğer bölümler ile koordine etmeye çalışmalıdır. Fiziksel dağıtım sistemi anlayışında önemli olan tek tek her faaliyette maliyetlerin minimize edilmesi değil toplam fiziksel dağıtım maliyetlerinin düşük olmasıdır (Yavuz, 2006).

Mal ve hizmetleri alıcılara verimli bir şekilde ulaştıran, yer ve zaman faydası sağlayan fiziksel dağıtım, işletmelerde birçok faaliyet alanı için destekleyici bir rol oynamaktadır. İyi planlanan fiziksel dağıtım (Çekerol, 2013);

- Satışları artırır: Fiziksel dağıtımın bu yararı çeşitli şekillerde meydana gelir. İyi bir stoklama programı ve denetimi ile stokların tükenmesi ihtimali azalır ve dolayısı ile satış kaybı azalır.
- Dağıtım maliyetini azaltır: Etkin bir fiziksel dağıtım çeşitli maliyet unsurlarında düşüş sağlar. Faaliyetlerin sistemli hâle getirilmesi, depo sayısının azaltılması, depoda daha az stok bulundurulması, etkin yöntem ve tekniklerle yükleme, boşaltma, taşıma ve depolama işlemlerinin yapılması ve benzeri sayesinde dağıtım giderleri azaltılabilir.
- Üretim ile tüketicinin uyumunu sağlar: Üretim ile tüketim arasındaki uyumu sağlayarak yer ve zaman faydası yaratır. Mevsimlik olarak üretilen bazı mallar, bütün yıl tüketilir. Uygun bir depolama ile üretimin fazla olan kısmı saklanarak yıl boyunca tüketim sağlanabilir. Böylece zaman faydası,

taşıma ile de yer faydası sağlanır.

- Fiyat istikrarına olumlu etki eder: İşletmenin taşıma ve depolama fonksiyonlarını etkin olarak yerine getirmesiyle belirli yerlerde arz fazlası ile diğer yerlerde arz noksanı giderileceğinden fiyatları olumlu yönde etkiler.

1.3.3. Tedarik Zinciri ve Yönetim

Globalleşen piyasalarda şirketlerin varlıklarını sürdürebilmesi, dinamik pazarlara yönelik taleplerin doğru zamanda karşılanması ile mümkün olmaktadır. Dinamik talep yönetimi, geleneksel satın alma anlayışından daha fazlasını gerektirmektedir. Bu durum ise, tedarik zinciri yapısının karmaşıklaşmasına yol açmaktadır. Günümüzde şirketler hem pazara ulaşma zamanını hem de maliyet avantajı yakalamayı planlamaktadır. Ayrıca, işletmeler üretim süreçlerini etkinleştirmek ve kârlılıklarını arttırmak gayretindedir. Özellikle 90'lı yılların ardından (İTO, 2006);

- Müşteri değerine önem verilmesi,
- Hız ve maliyetlere ilişkin avantajların öncelik kazanması,
- Lojistik hizmetlerinde kalite beklentisinin yükselmesi,
- Finansal performans beklentilerinin artması

tedarik zincirine geçişi hızlandırmıştır. Müşteri taleplerini, etkin satın alma, üretim ve dağıtım ile bütünleştirebilen işletmeler tedarik zincirinde başarılı olmaktadır.

Bu bağlamda, öncelikle tedarik zinciri tanımlanacak daha sonra ise tedarik zinciri yönetimi açıklanacaktır.

Tedarik zinciri teknik olarak, malzeme tedarik işlemlerinin yerine getirilmesi, bunların yarı mamul ve mamullere dönüştürülerek, sonrasında dağıtım kanalıyla müşterilere ulaştırılması konusunda hizmet ve dağıtım alternatiflerinden meydana gelen ağ olarak tanımlanabilir. Söz konusu ağ, malzemelerin saklanması, malzemelerin ara ürün ve tamamlanmış ürünlere dönüştürülmesinin sağlanması ve tamamlanmış ürünlerin ise müşterilere ulaştırılması işlevini yerine getirmektedir (Eymen, 2007).

Tedarik zinciri; arz ve talep yönetimi, hammaddenin tedarik edilmesi, üretilmesi ve montajı, depolanması, envanter ve sipariş yönetimi ile müşterilere ürünlerin dağıtılması gibi faaliyetlerinden oluşmaktadır. Ayrıca, söz konusu faaliyetlerin devam edebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgi sistemlerini içermektedir (Yüksel, 2004).

Tedarik zincirinde malzeme akışı, bilgi akışı ve finansal akış söz konusudur. Dolayısıyla talebin zamanında ve eksiksiz karşılanması için tedarik zincirindeki unsurların bütünleştirilmesi, malzeme ve bilgi akışıyla finansal akışın birlikte planlanması önemlidir. Bunun için yavaşlatılmış, çarpıtılmış bilgi akışlarının ve tahminlerdeki hataların kontrol edilmesi gerekmektedir. Bunların olmaması için tedarik zinciri iyi bir şekilde koordine edilmeli ve gerekirse yeniden tasarlanmalıdır. Tedarik zincirindeki koordinasyon eksikliği, maliyetlerin artmasına ve müşteri isteklerine daha yavaş yanıt vermeye yol açar. Koordinasyon eksikliği ise tedarik zincirindeki üyelerin birbiriyle çelişir amaçlara sahip olması ile veya zincir üyeleri arasında bilgi akışının gecikmesi ve çarpıtılması ile meydana gelir (Baki, 2013) kâr

Tedarik zinciri yönetimi, tüm iç ve dış süreçlerin yönetimi olarak ifade edilebileceği gibi müşteri memnuniyetini sağlamak amacıyla bir düzen içerisinde (ham maddelerin temini, dönüştürülmesi, üretim ve dağıtım) gerçekleştirilen fonksiyonların yönetimi olarak da açıklanabilir (Klapper ve diğerleri, 1999).

Başka bir deyişle tedarik zinciri yönetimi, hammaddelerin temin edilmesinden, üretilmesine ve son kullanıcıya ulaşmasına kadarki süreçte yer alan tedarikçi, üretici, dağıtıcı, perakendeci ve müşteri zinciri boyunca ürün, para ve bilginin yönetilmesi sistemidir (Özdemir, 2004).

Tedarik zinciri yönetiminin amacı, minimum maliyetle doğru zamanda doğru yerde doğru miktarda doğru ürünü üretebilmektir (Cutting-Decelle ve diğerleri, 2007).

Tedarik zinciri yönetimi, bir firmayı farklılaştıran ve pazarlama ve kurumsal stratejide kritik bir birleşen olan önemli bir araçtır. Tedarik zinciri odaklı şirketler genellikle stok, ulaşım, depolama ve paketleme maliyetlerinin daha düşük olduğunu

açıklamaktadırlar. Buna ek olarak tedarik zincirinde daha fazla esneklik, gelişmiş müşteri hizmetleri ve daha yüksek gelirler olduğu da vurgulanmaktadır (Lamb ve diğerleri, 2008).

1.3.4. Tersine Lojistik

Ekolojik dengenin bozulması bireylerin, politikacıların ve sivil kuruluşların bu hususta önlem alınmasına yönelik taleplerini gündeme getirmiş, böylece konuyla ilgili olarak yasal düzenlemelerin artması bir zorunluluk haline gelmiştir. Ekolojik dengeyi koruma çabası, sosyal bilincin oluşmasına, çeşitli önlemlerin alınmasına ve bahse konu önlemlerden dolayı kâr elde edildiğinin farkına varan şirketlerin söz konusu önlemlere uymalarına ve üretim stratejilerinde değişiklik yapmalarına neden olmuştur. Bu nedenle, ürünlerin geri dönmesi halinde, geri alınması bir gereklilik unsuru olmuştur. Bahse konu işlemin tersine lojistik faaliyetiyle yapılması, günümüzde tedarik zinciri yönetiminin tanımlanan süreçlerinden biridir. Bu bağlamda, şirketlerin ürün geri kazanımı ve tersine lojistik için gerekli adımları atması ve ürünlerin özelliklerine göre tasarlanması noktasından başlayarak, uygun seçenekler ile ürünün geri kazanımına yönelik sistem oluşturulmalıdır. Böylece, şirketler gerek çevreci firma imajına sahip olarak, gerekse tersine lojistikle yakalanan fırsatlarla kârlarını arttırarak avantajlı duruma gelebilirler (Nakıboğlu, 2007).

Şirketlerin ekolojik dengeye ilişkin sorumluluklarındaki artış, kaynakların ve malzemelerin etkin kullanımının önemi, gelişimin sürdürülebilir olması gibi nedenlerden ötürü ürünlerin geri kazanabilirliği yaygınlaşmış ve her geçen gün önemi artmaya başlamıştır. Tedarik süreçlerinden biri olan tersine lojistik; tüketim noktasından üretim noktasına kadarki bilgi ve ürün akımının yönetimine ilişkin süreç olarak da tanımlanabilir. Tersine lojistik aynı zamanda, ürünlerin geri kazanma ve almanın da sistemsel bir şeklidir (Karaçay, 2005).

Tersine lojistik anlayışı adından da anlaşılacağı üzere, alışılmış lojistik faaliyetlerde şekillenmiş olan ve klasik anlamda kabul gören talebe dayalı üretilen mal ve hizmetin satıcıya ya da nihai tüketiciye ulaştırılması değildir. Aksine nihai tüketiciden daha önce işletme ya da başka işletmeler tarafından sunulmuş olan mamullerin geri toplanması ve üreticiye geri döndürülmesi sürecidir (Çekerol, 2013).

Tersine lojistikte ürünlerin geri dönüş nedenleri aşağıdaki gibidir (Şahin ve diğerleri, 2012);

- Üretici Dönüşleri: Ürünün hammadde veya üretim fazlası olması, kalite kontrolünde başarısız çıkması,
- Dağıtıcı Dönüşleri: Teslimatın yanlış/hasarlı yapılması, ürünlerin son kullanma süresinin geçmesi, stok fazlası olması, mevsimsel dalgalanma yaşanması, ürünlerin satılmamış olması,
- Müşteri Dönüşleri: Garanti kapsamı dönüş olması, ürünlerin tamir edilebilmesi, ürünlerin hurda değerinin olması, zararlı malzemelere ilişkin yasal düzenleme olması, ürünün hasarlı olması, ürünün yaşam süresinin dolmuş olması,
- Fonksiyonel Dönüşler: Paketleme malzemesi, konteyner, palet, paket, kutu gibi ürünlerin yeniden kullanılabilir olması,
- Üreticinin Ürünleri Geri Çağırması: Üründe hata olması, üretici tarafından ürünün güvenlik ya da sağlık gerekçesiyle geri çağırılmış olması.

Geçmiş yıllarda, şirket yöneticileri tarafından doğal kaynakların etkin ve verimli kullanımına gereken önem verilmemekteydi. Günümüzde ise, üretim süreçleri sonucunda ortaya çıkan atıkların, kirli suların ve emisyonların herhangi bir filtreleme işlemine tabi tutulmadan, çevreye yayılmasına izin veren bakış açısından, doğal kaynakların sonsuz tüketiminin mümkün olmadığını fark edilmesinin ardından atıkların yeniden kullanılabilme veya geri dönüşüme tabi tutabilme konusuna hassaslık gösteren, üretimde çevreyi korumayı dikkate alan teknolojiler kullanan ve çevreyi korumaya ilişkin tedbirleri yalnızca mevzuat gereği olarak değil, sosyal sorumluluk olarak da benimseyen faaliyetlere önem veren yönetici bakış açısına geçilmiştir. Tersine lojistik uygulamasının başarılı bir şekilde uygulanması; şirketin ürün/materyal elde etmesine yönelik maliyetlerinin azalması, çevreci bir firma olgusunun arttırılması, çevrenin korunmasına ilişkin sosyal sorumlulukların yerine getirilmesine ve müşterilerin bu yönde oluşacak olumsuz tepkilerinin azaltılmasına olanak sağlayacaktır. Bu durum sonucunda, firmanın piyasada rekabet açısından avantajlı hale gelmesi mümkün olacaktır. (Şengül, 2011).

Şirketler için gerek çevre ile ilgili gerekse maliyetlere yönelik fırsatların yanı sıra, tersine lojistiğin pekçok ülkede mevzuat düzenlemeleriyle zorunlu hale getirildiği de bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında, şirketlerin yalnızca kendilerini değil, çalıştıkları tedarikçi şirketleride bu kapsamda seçme gereksinimi ortaya çıkmıştır.

1.4. Lojistik Hizmetlerinde Teslim Şekiller

Dış ticarete faaliyet gösteren pekçok firma hem birbirini tanımamakta, hem de farklı coğrafik sınırlarda ve/veya kıtalarda yerleşik durumda olabilmektedir. Bu nedenle, dış ticarete konu olan eşyaların ülkeler ve/veya kıtalar arasında taşınmaları gerekmekte olup, söz konusu taşımalar esnasında doğal olarak eşyalara ilişkin bazı risk ve maliyetler oluşmaktadır.

Eşyaların taşınması sırasında yukarıda sözü edilen risk, maliyet ya da masrafların ihracatçı şirkete mi, ithalatçı şirkete mi ait olacağı taraflar arasında yapılacak görüşmeler esnasında belirlenmeli ve konuyla ilgili olarak düzenlenecek ticari sözleşmede de belirtilmelidir. Örneğin, taşıma işleminin kim tarafından organize edileceği, taşıma bedelinin kim tarafından ödeneceği, taşıma sırasında eşyanın hasar görmesi, kaybolması, çalınması gibi risklerle ilgili alınacak tedbirlerin neler olduğu, alıcı tarafından ödenen eşya bedelinin neleri kapsayacağı konuları sözleşmeye yansıtılmalıdır (<http://hbogm.meb.gov.tr>, 2007).

Bu bağlamda, Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tarafından, günümüzün ticari teamülleri dikkate alınarak, alıcı ve satıcının karşılıklı yükümlülük, maliyet ve risklerine yönelik sınırları belirleyen bazı kavramlar tanımlanmış ve söz konusu kavramlar “Incoterms” olarak nitelendirilmiştir.

Küreselleşen dünyada, sınırlar arası gerçekleşen eşya ticareti büyük ilerleme kaydetmiştir. İhracat ve/veya ithalat yapan şirketlerce kullanılan ve uluslararası teslim şekillerini kapsayan Incoterms kuralları dış ticaret işlemlerinde önem arz etmektedir. Bahse konu kurallar, ihracatçı firma tarafından verilen fiyat teklifine, malın teslim edileceği yer ve süreçle ilgili tüm sorumlulukları da kapsayacak şekilde hazırlanan alım-

satım sözleşmesinin temelini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Incoterms ihracatçı tarafından ithalatçıya gönderilen eşyanın teslim yerine kadarki süreçte oluşan riskleri de içeren bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, söz konusu kuralların şirketler tarafından tam ve doğru bir şekilde anlaşılabilmesi, ticari anlamda oluşan risklerin yönetilmesiyle ilgili önem ihtiva etmektedir. Bahse konu kuralların eksik veya yanlış anlaşılması, dış ticaret işlemlerine ilişkin sürecin doğru yönetilmemesi nedeniyle şirketlerin pekçok zarar ile karşı karşıya kalmasına yol açabilecektir (Yılmaz ve diğerleri, 2011).

İşletmelerin başarısı için ürünlerin düşük fiyatlı ve kaliteli olarak üretilmesi yeterli değildir. Bunların yanı sıra ürünlerin alıcısına ulaştırılmasında ürününün bozulmamasına ve gecikmemesine de dikkat etmek gerekmektedir. Bu nokta da lojistiğin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ürün teslim şekillerine dair ticaret terimleri temelde beş önemli soruya yanıt verir. Bu soruların her biri satıcı ile alıcı arasındaki alış veriş sonrası ürünün tesliminde karşılaşılabilecek sorunları önceden çözmek ve sorumlulukların sınırlarını belirlemek içindir. Bu sorular (Şahin ve diğerleri, 2012):

- Ürün teslimi fiziksel olarak nerede yapılacak?
- Taşıma masrafları hangi aşamaya kadar kime ait olacak?
- Taşıma sırasındaki risklerin (çalınma, kaybolma vb. nedenlerle ürünün elden çıkması ve kaza, infilak, art niyet vb. nedenlerle ürünün hasar görmesi) sorumluluğu kimde olacak?
- Sigorta ve gümrük masraflarını kim karşılayacak?
- Gümrük için gerekli belgeleri kim düzenleyecek, işlemleri kim yapacak?

Bu bağlamda, teslim şekillerinin özelliklerini, alıcı ve satıcıların sorumluluklarını açıklamakta fayda vardır. Böylece yukarıda bahsi geçen soruların yanıtlarına ulaşmak mümkün olacaktır.

1.4.1. Fabrikada Teslim (Ex Works-EXW)

Söz konusu teslim şeklinde; satıcı, eşyayı kendi tesislerinde ya da belirlenen başka

bir yerde (örneğin işyeri, fabrika, depo vb.) alıcının tasarrufuna bırakarak teslim eder. Satıcının malları herhangi bir taşıma aracına yükleme zorunluluğu yoktur. Ayrıca, satıcının ihracat için eşyanın gümrükleme işlemlerinin yapılması gerektiği hallerde, söz konusu işlemleri yerine getirme sorumluluğu bulunmamaktadır. (Ramberg, 2011).

EXW tesli şeklinde satıcının sorumlulukları şunlardır (<http://hbogm.meb.gov.tr>, 2007):

- Eşyayı sözleşme koşullarına uygun olarak hazırlamalı, eşyayı belirtilen tarihte söz konusu sözleşmede belirtilen yerde (fabrika, depo, büro vb.) alıcıya teslim etmek üzere hazır bulundurmalı,
- Eşyanın teslim için hazır olduğunu alıcıya bildirmeli,
- Alıcıya ilgili belgelerin teminin de yardımcı olmalı,
- Alıcının talep etmesi durumunda, bütün masraf ve risklerin alıcı tarafından karşılanması koşuluyla taşıma acentesiyle anlaşma yaparak, düzenlenen taşıma belgesini varış yerinde eşyayı teslim alabilmesi için satıcıya göndermeli.

Alıcı sorumlulukları ise şöyledir; alıcının sözleşme koşullarında belirtilen şekilde eşya bedelini ödemesi gerekmektedir. Alıcının ithalat işlemleriyle ilgili tüm izinleri alması, gerekli idari ve ticari belgeleri ise düzenlemesi gerekmektedir. Alıcı, aynı zamanda ihracat ve ithalata ilişkin gümrük işlemlerini tamamlamak ve vergileri ödemekle sorumludur. Satıcı firmadan, eşyaları teslim almasını müteakip eşyaya ilişkin bütün masraf ve riskler alıcıya ait olmaktadır. Alıcının, eşya ile ilgili navlun bedelini ödemesi gerekmektedir.

1.4.2. Taşıma Vasıtasının Yanında Teslim (Free Carrier-FCA)

FCA teslim şeklinde; eşyanın, ilk taşıyıcı firmaya teslim edilene kadarki tüm masraf ve riskleri satıcı firmaya aittir. Satıcı tarafından eşya ile ilgili gümrük işlemlerinin tamamlanmasının ardından sözleşme gereği belirlenmiş tarih ve yerde ilk taşıyıcıya teslimini müteakip yükümlülüğü sona ermektedir. Alıcı için eşyanın teslimine ilişkin

belirli bir yer belirtilmemiş ise, satıcı önceden sınırları belirlenmiş bir yerin içerisinde eşyayı taşıyıcıya devredebilir. Alıcı, bu aşamadan sonra, eşyaya ait navlun ücretini ödemekle sorumlu olup, eşyaya ilişkin tüm risk ve masraflar da kendisine geçmektedir.

Satıcının sorumlulukları; satıcı, eşyanın ihracı için gerekli olan her türlü izni almakla ve ilgili tüm belgeleri düzenlemekle mükelleftir. Satıcının, eşya ile ilgili tüm gümrük işlemlerini tamamlaması gerekmektedir. Eşya teslim edilene kadarki süreçte oluşabilecek tüm risk ve masraflar satıcıya aittir. Satıcının eşya ile ilgili taşıma ve sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Alıcının talebi halinde, taşıma acentasıyla tüm masrafların alıcıya ait olması koşuluyla anlaşabilmektedir. Eşyayı, önceden belirlenen tarihte ve sürede söz konusu acenta veya taşıyıcı gözetimine bırakabilir. Eğer bu hususta önceden belirlenen bir yer yoksa ya da birkaç yer varsa, satıcı söz konusu yerlerden kendi amacına en uygun olanı seçme hakkına sahiptir. Satıcı, eşyanına teslimine yönelik gerekli olan kontrol (kalite kontrolü, ölçüm, tartım, sayım vb.) ve muayene işlemlerine ilişkin masrafları ödemesi gerekmektedir. (<http://www.mevzuat.net/>).

Alıcının Sorumlulukları: Alıcı satım sözleşmesinde belirtilen tutarı ödemekle ve eşyanın ithal edilmesi veya üçüncü bir ülkeden transit geçişi için bütün gümrük işlemlerini yapmakla yükümlüdür. Satıcı tarafından taşıma sözleşmesi yapılmadığı durumda, alıcının taşıma sözleşmesi yapması gerekir. Ancak sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğünde değildir. Alıcı malların teslim edildiği andan itibaren eşya ile ilgili kayıp ve hasarı üstlenir. Taşıyıcıya ilişkin bilgiler alıcı tarafından önceden satıcıya bildirilir ve teslim belgesi kabul edilir. Gerektiği durumlarda alıcı satıcıyı gereken konularda bilgilendirir (Kaya ve diğerleri, 2013).

1.4.3. Navlun Ödenmiş Teslim (Carriage Paid To-CPT)

Bu teslim şekli adından da anlaşılacağı üzere satıcı tarafından malın belirtilen varış yerine kadar ulaştırılması için gerekli navlunu ödemesi durumudur. Mal taşıyıcıya teslim edildikten sonra malla ilgili meydana gelebilecek her türlü risk alıcıya geçmektedir.

Satıcının Sorumlulukları: Satıcı, satış sözleşmesi çerçevesinde malları, ticari faturayı ve ilgili diğer belgeleri hazırlar, eşyanın ihracatı için her türlü ihraç iznini ve diğer izinleri alır, gümrük işlemlerini tamamlar. Masraflar satıcıya ait olmak üzere, eşyanın teslim yerinden varma yerine taşınması için taşıma sözleşmesi yapmakla yükümlüdür. Ancak, satıcının sigorta sözleşmesi yapma sorumluluğu yoktur. Mallar önceden belirlenen tarihte veya süre içinde satıcı tarafından taşıyıcıya teslim edilir. Mallar teslim edilene kadar mallara ilişkin hasar ve ziya satıcıya aittir. Satıcı aynı zamanda teslim anına kadar mallara ilişkin oluşan ek masraflar, navlun ve gümrükleme işlemlerinden kaynaklanan masraflardan da sorumludur. Satıcı malların taşıyıcıya teslim edildiğinden alıcıyı haberdar etmeli ve taşımaya ilişkin olağan taşıma belgelerini alıcıya sağlamalıdır. Malların kontrol işlemleriyle ilgili masraflar ve ihraç ülkesi yetkililerinin talep ettiği yükleme öncesi muayene masrafları da satıcının sorumluluğundadır. Ayrıca satıcı, alıcının gerek duyduğu her türlü belge ve bilgiyi alıcıya sağlamakla yükümlüdür (Kaya ve diğerleri, 2013).

Alıcının Sorumlulukları: sözleşmeye uygun ödeme yapmakla, ithalata konu eşya ile ilgili belgeleri düzenlemekle ve gümrük vergilerini ödemekle yükümlüdür. Eşya, ilk taşıyıcıya teslim edildiği anda, navlun haricindeki tüm masraf ve riskler alıcıya ait olmaktadır. Transit taşımadan dolayı çıkan gümrük masrafları da, alıcının sorumluluğundadır. Navlun bedeline dâhil olmaması halinde, boşaltma masrafını ödemekle ve eşyayı acenteden teslim almakla yükümlüdür (<http://www.smtgumruk.com.tr/>).

1.4.4. Navlun ve Sigorta Ödenmiş Teslim (Carriage and Insured Paid To-CIP)

Satıcı, bu teslim şeklinde sigorta primi, navlun, yükleme masrafları ve riskleri üstlenerek eşyayı yükleyeceği limana getirmektedir. Gemi acentesi ile anlaşmayı satıcı yapmaktadır. Satıcı, sözleşmedeki eşyaların önceden belirlenmiş tarih ve yerde yükleme yapıldıktan sonra alıcıya bildirmekle sorumludur. Sigorta priminin satıcı tarafından ödenmesinin ardından, yüklenen eşya cinsine uygun nakliyat sigortası yaptırmayı gerekmektedir. Diğer taraftan, alıcı olağan dışı risklere (grev, savaş, doğal afet vb.) karşı eşyayı sigorta yaptırmak isterse, sigorta priminin alıcı tarafından ödenmesi koşuluyla

satıcıdan sigorta kapsamının daha geniş olmasını talep edebilir. (<http://asilgumrukleme.com.tr/>).

Satıcının Sorumlulukları: Bu teslim şeklinde, eşya, satıcı tarafından sigorta primi, navlun, yükleme masrafları ve risklerini üstlenilerek sözleşme koşullarına uygun olarak yükleme limanına ulaştırılır. Gemi acentesi ile anlaşılan satıcı firma, satış sözleşmesindeki eşyanın önceden belirlenen süre içerisinde ve yerde yüklemesinin gerçekleştirildiğini alıcısına bildirmekle sorumludur. Satıcı firma tarafından, sigorta primin ödenmek koşuluyla yüklenen eşyanın cinsine uygun olarak nakliye sigortası yaptırması gerekmektedir. Ancak, alıcı firma olağan dışı risklere (grev, savaş, doğal afet vb.) karşı sigorta yaptırılmasını talep ederse, prim tutarının alıcı tarafından ödenmesi koşuluyla satıcıdan sigorta içeriğini genişletmesini isteyebilir. Satıcı, eşyayı ilk taşıyıcının gözetimine devrettiği zaman risk ve masraflardan kurtulmuş olmaktadır. Bu süreçten sonra, navlun ve sigorta primi haricinde eşyalarla ilgili bütün masraf ve risklerden alıcı sorumludur. Satıcı, taşıyıcı firmaya eşyanın tesliminin yapıldığını ve muhtemel varış tarihini alıcısına bildirmekle mükelleftir (Kaynak, 2013).

Alıcının Sorumlulukları: CIP teslim şeklinde alıcı tarafından mal bedeli ödenmektedir. Alıcı, eşyaya ait varış limanı boşaltma masrafları ile liman ücretini ödemekle sorumludur. Eşyanın tesliminden sonra, navlun ve sigorta primi hariç olmak üzere tüm masraflar alıcıya ait olmaktadır. Bununla birlikte, alıcı ithalat işlemlerine ilişkin tüm gümrük işlemlerine yönelik masraflar ile vergi, resim ve harçları ödemekle mükelleftir.

1.4.5. Terminalde Teslim (Delivered At Terminal-DAT)

DAT teslim şeklinde, eşya taşıma vasıtasınca boşaltılmak üzere, alıcıya varış noktasında teslim edilir. Söz konusu teslim şeklinde, eşya alıcı ve satıcı arasında yapılan sözleşmede belirtilen yerde (liman, gümrük antreposu ya da alıcıya ait fabrika) boşaltma masraflarının satıcı tarafından karşılanması koşuluyla alıcıya teslim edilir. Gümrükte oluşan vergi, resim, harçlar, masraflar, gümrük işlemlerinin tamamlanması alıcı firmaya aittir. Eşya, sözleşmede belirlenen noktada teslim edilene kadarki zarar, risk ve maliyetler satıcının sorumluluğundadır. Bahse konu teslim şekli, çok araçlı taşıma yapmak için

uygundur (Sayım ve diğeri, 2012).

Satıcının Sorumlulukları: Satıcı satış sözleşmesi uyarınca, malları ve ticari faturayı hazırlamakla, meydana gelebilecek hasar ve oluşacak masrafları kendine ait olmak üzere, malların ihraç etmek amacıyla gereken tüm izinleri almakla ve gümrük işlemlerini tamamlamakla yükümlüdür. Eşyaların kararlaştırılan varış yerinde ya da limanında belirlenen terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesini hazırlaması gerekmektedir ancak sigorta sözleşmesi hazırlama yükümlülüğü yoktur. Mallar kararlaştırılan tarihte ve süre içerisinde varış yeri yada limanın da belirtilen terminalde taşıma aracından boşaltılarak alıcı firmaya teslim edilmelidir. Satıcı, mallar teslim edilene kadar, mallara ilişkin tüm ziya ve hasardan, bu ana kadar oluşan ek masraflar ve ihracat için ödenmesi gereken tutarlardan sorumludur. Alıcının malları teslim alabilmesi için gerekli belgeyi de satıcı sağlamalıdır. Satıcı aynı zamanda teslim için gerekli kontrol işlemleri ile ilgili masraflar ve ambalajlanması gereken mallarda ambalajlama masraflarını da ödemelidir. Satıcı, malların en son varma yerine varması ile ilgili bilgi ve belgeleri alıcıya sağlamalıdır (Kaya ve diğeri, 2013).

Alıcının Sorumlulukları: Alıcı, satış sözleşmesinde belirtildiği şekilde malların bedelini ödemelidir. Uygulanabilir olduğunda, alıcı, risk ve masrafına katlanarak, her türlü ithalat lisansını ve diğer resmi izinleri almalıdır ve malın ithalatına yönelik tüm gümrük işlemlerini yürütmelidir. Alıcı, bu yükümlülükleri yerine getirmediğinde, mal kaybı veya hasar sonucu meydana gelen tüm risklere katlanır. Alıcının zamanı ve teslim noktasını belirleme yetkisinin olduğu durumlarda, bunları satıcıya bildirmesi gerekir. Alıcı, bu bildirim yapmazsa, teslim için kararlaştırılan sürenin sona ermesinden itibaren malla ilgili her türlü kayıp ve hasar riskini üstlenir. Alıcı firma tarafından taşıma ve sigorta sözleşmesi yapma sorumluluğu bulunmamaktadır. Diğer taraftan, alıcı, satıcının istemesi halinde, sigorta temini için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamakla yükümlüdür. Alıcı, malların usulüne uygun şekilde teslim edilmesi halinde malları teslim almalıdır. Alıcı, malların ithali için gerekli vergiler ve diğer tüm masrafları ödemelidir. Alıcı, satıcı tarafından gönderilen teslimat ilişkin belgeyi kabul etmelidir. Ayrıca alıcının her türlü güvenlik bilgisini satıcıya sağlaması gerekir (Ramberg, 2011).

1.4.6. Belirtilen Yerde Teslim (Delivered At Place-DAP)

DAP taşıma şekli; eşyanın, taşıma vasıtasınca boşaltılmak üzere satıcı tarafından belirli bir yerde alıcıya teslim edilmesidir. DAP tanımı önceden kullanılan DAF, DES, ve DDU yerine kullanılmaktadır. Söz konusu teslim şeklinde alıcı ve satıcı arasında yapılan sözleşmeye istinaden eşya, belirli bir yerde (liman, gümrük idaresi, havalimanı) boşaltılmaya hazır olarak nakliyeciyi şirkete ait araç üzerinde alıcıya teslim edilmesidir. Eşyaya ilişkin gümrük işlemleri, masraflar, vergi, resim ve harçlarla ilgili sorumluluk alıcıya aittir. Diğer taraftan, eşyanın sözleşmede belirtilen yere teslim edilene kadarki süreçte doğacak muhtemel risk, maliyet ve zararlar ise satıcının sorumluluğunda bulunmaktadır. Bahse konu teslim şekli hem karayolu, denizyolu, havayolu hem de çok araçlı taşımacılık için uygundur (Sayım ve diğerleri, 2012).

Satıcı tarafından sözleşme koşullarına uygun olarak eşya hazırlanmalıdır. Satıcı firma, eşyaya ilişkin ortaya çıkabilecek hasar ve masraflar kendisine ait olmak koşuluyla, gerekli olan tüm izinleri almakla sorumludur. Ayrıca, eşyanın ihracatından ya da tesliminden önce üçüncü bir ülkeden transit geçişi için tamamlanması gereken gümrük işlemlerine sonlandırmalıdır. Alıcı ile satıcı arasındaki sözleşmenin temeli, eşyanın önceden belirlenmiş olan noktada teslimine kadar taşınması işlemine dayanmaktadır. Bu aşamaya kadar oluşacak tüm masraflar satıcıya ait olup, satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapma zorunluluğu bulunmamaktadır. Satıcı tarafından, eşya belirlenen sürede, varış noktasında, taşıma aracında boşaltılmaya hazır olarak alıcıya teslim edilir. Eşyanın, alıcıya teslim edileceği yere ulaşılanaya kadar ortaya çıkan tüm masraflar, ihracat için ödenmesi gerekli olan vergi, resim ve harçlar ile söz konusu eşyanın üçüncü bir ülkeden transit geçişine ilişkin yapılması gereken ödemeler satıcının sorumluluğundadır (<http://www.alatli.com/>).

Alıcının Sorumlulukları: Bu teslim şeklinde alıcının eşya bedelini ödemesi gerekmektedir. Eşya ile ilgili hasar ve masrafların tümü alıcıya ait olmaktadır. Alıcı, ithalat işlemlerine konu olan eşyalar için gerekli izinleri alarak gümrük işlemlerini sonlandırmalıdır. Eşyanın sözleşme gerği tesliminin ardından ortaya çıkan tüm masraflar alıcıya aittir. Alıcı, eşyanın varış noktasında teslim alınabilmesi ve eşyanın boşaltılması için gerekli masrafları karşılamak zorundadır.

1.4.7. Gümrük Vergileri Ödenmiş Olarak Teslim (Delivered Duty Paid-DDP)

DDP teslim şeklinde, satıcı firma sorumluluğu, eşyanın ihraç edilen ülkede sözleşme ile belirlenmiş noktada teslim edilmesi ile sona ermektedir. Bu bağlamda, eşyanın söz konusu yere kadar taşınması, ihracatı yapılan ülkede bulunan gümrük idaresine gerekli vergi, resim ve harçların ödenmesi ile risklerin ve giderlerin üstlenilmesi satıcı firmanın yükümlülüğündedir. Satıcının sahip olduğu sorumluluk EXW teriminin tersine DDP teriminde çok daha fazladır (<http://www.smtgumruk.com.tr/>).

Satıcının sorumlulukları: Satıcı tarafından eşyanın, önceden belirlenmiş tarih ve yerde alıcının tasarrufuna bırakılmasını teminen hazır bulundurulması gerekmektedir. Eşyaya ilişkin gerekli izin ve belgelerin satıcı tarafından temin edilmesi ve tüm gümrük işlemlerinin tamalanması gerekmektedir. Eşyanın satıcı tarafından alıcıya teslimine kadarki süreçte masraf ve riskler satıcıya aittir.

Alıcının Sorumlulukları: Alıcı, eşya bedelini ödemek ve eşyayı teslim almakla yükümlüdür. Eşyanın sözleşmede belirtildiği şekilde teslim edildiği andan itibaren söz konusu eşya ile ilgili tüm masraflar alıcının sorumluluğunda bulunmaktadır. Alıcı firma tarafından, satıcı firmaya ihraç veya ithal ülkesindeki gümrük mevzuatı gereği yükleme öncesinde yapılması gereken muayeneye ilişkin herhangi bir ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır (Kaynak, 2013).

1.4.8. Geminin Yanına Teslim (Free Alongside Ship-FAS)

Bu terim; eşyanın önceden belirlenen yükleme limanında gemi doğrultusunda rıhtıma yerleştirilerek, başka bir ifade ile geminin yanına getirilerek satıcı tarafından teslim edilmesi anlamını taşır. Bu aşamadan sonra, eşya ile ilgili kayıp veya hasarlar ile tüm riskler alıcıya ait olmakta, eşyaya ilişkin navlun ücreti alıcı tarafından ödenmektedir. FAS teslim şeklinde ihracat işlemleriyle ilgili tüm belgeler alıcı firma tarafından hazırlanmakta, ayrıca, gümrük işlemlerini tamamlamakta alıcıya ait olmaktadır.

Satıcının Sorumlulukları: Satıcı tarafından sözleşme gereği eşyanın hazırlanması gerekmektedir. Alıcı firmanın talep etmesi halinde, satıcı tarafından bütün masraf ve risklerin alıcıya ait olması koşuluyla, alıcı ülke kurum/kuruluşları tarafından istenilen idari/ticari izin ve belgelerin temini satıcı firma tarafından yapılabilir. Eşya, daha önceden belirlenen tarihte alıcı tarafından belirlenen geminin yanına getirilir ve teslim edilir. Bu süre zarfından sonra, eşyay ilişkin masraf ve riskler alıcıya geçmektedir.

Alıcı ise; eşya bedelini ödeyerek gerekli lisansları çıkarmakla, ilgili bilgi ve belgeleri hazırlamakla, gümrük masraflarını karşılamakla mükelleftir. Alıcı firma, taşımacı firma ile anlaşma yapıp, geminin yükleme limanına ulaşacağı süreyi bildirmelidir. Yükleme limanından eşyayı teslim aldığı andan itibaren bütün risk ve masraflar alıcıya geçmektedir (<http://www.smtgumruk.com.tr/>).

1.4.9. Gemiye Yükleterek Teslim (Free On Board-FOB)

FOB teslim şekli; satıcının eşyayı önceden belirlenmiş olan tarih ve yerde alıcı tarafından temin edilen gemiye yüklenmesi zorunluluğunu ifade eder. Eşyanın geminin güvertesine geçirildiği andan itibaren meydana gelebilecek tüm hasar, kayıp ve masraflar alıcıya geçmektedir. Satıcı tarafından ihracat işlemi için gereken belgeler hazırlanır ve eşyanın gümrük işlemlerinin tamamlanmasından sonra eşya teslim edilir.

Satıcının Sorumlulukları: Satıcı, malları ve ticari faturayı hazırlar, malların ihracı için gerekli izinleri alır, gümrükleme işlemlerini yapar. Taşıma veya sigorta sözleşmesi yapma yükümlülüğü yoktur, ancak alıcı talep ederse masraflarının alıcı tarafından karşılanması koşuluyla taşıma ve sigorta sözleşmesi yapabilir. Satıcı malları yükleme limanında, alıcı tarafından belirlenen gemide, kararlaştırılan tarihte ve süre içinde teslim etmelidir. Mallar teslim edilene kadar mallara ilişkin hasar ve ziya satıcıya aittir; hasar ve ziyadan kaynaklanan masrafları ve gümrükleme işlemlerine ait masraf, resim, harç ve vergileri de satıcı ödemekle yükümlüdür. Mallar gemide teslim edildiğinde veya kararlaştırılan sürede teslim edilmediği zaman satıcı alıcıyı haberdar etmelidir. Satıcı, malların teslim edildiğine ilişkin teslim kanıtını alıcıya vererek; teslim için gerekli kontrol işlemleri ya da ihracatçı ülke gümrük mevzuatı gereği yükleme öncesi muayene

işlemleri için gerekli masrafları ödemekle sorumludur (Kaya ve diğerleri, 2013).

Alıcının Sorumlulukları: Alıcı satış sözleşmesinde belirtilen tutarı öder; mallara ilişkin ithal izni ve diğer resmi izinleri alır ve gümrükleme işlemlerini tamamlar. Eşyanın, önceden belirlenen yükleme limanından taşınması için alıcının masrafları kendine ait olmak üzere taşıma sözleşmesi yapması gerekir, ancak sigorta sözleşmesi yapma sorumluluğu yoktur. Eşya, alıcının tasarrufuna bırakıldıktan sonra, teslim tarihinden itibaren eşyaya ilişkin hasar ve ziya yine alıcıya aittir. Alıcı, mallara ilişkin alınan ithal izni, diğer izinler ve gümrükleme işlemlerinden kaynaklanan masrafları karşılar, satıcının yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için gerekli bilgi ve belgeyi satıcıya sağlar (Kaya ve diğerleri, 2013).

1.4.10. Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim (Cost and Freight-CFR)

Söz konusu teslim şekli, eşyaların belirtilen yere taşınması için gereken masrafların ve navlun bedelinin satıcı tarafından ödenmesi anlamına gelmektedir. Satıcı eşyaya dair bütün masraf ve riskleri kendisine ait olarak eşyayı limana getirir. Gümrük işlemlerinin tamamlanmasının ardından, navlun ücreti ödenir ve yükleme işlemi gerçekleştirilir. Eşyaya ilişkin kayıp ve hasar riskinin yanı sıra, eşyanın gemi bordasına aktarılmasını müteakip oluşacak tüm ek masraflar da satıcıdan alıcıya geçmektedir. Bahse konu teslim şeklinde satıcının ihraç amacıyla eşyayı gümrükten geçirmesi gerektiğini vurgulanmaktadır.

Satıcının Sorumlulukları: Satıcı firma, sözleşme koşullarına uygun olarak eşyayı hazırlar ve ihracatla ilgili tüm işlemleri tamamlar. Bununla birlikte, taşıma şirketi ile anlaşma yaptıktan sonra, varış noktasına kadarki navlun ücretini öder. Satıcı, yüklemenin gerçekleştirilmesinin ardından, alıcıya varış süresini bildirmekle ve ilgili taşıma belgesini göndermekle sorumludur (<http://www.smtgumruk.com.tr/>).

Alıcının Sorumlulukları: Sözleşme gereği eşyanın bedelinin ödenmesini müteakip, ithalat işlemleriyle ilgili belgelerin hazırlanması ve gümrük işlemlerinin tamamlanması alıcının sorumluluğundadır. Alıcı, varış yerinde boşaltma masrafları ve liman ücretini

ödedikten sonra eşyayı boşaltabilir. Taşıma esnasında, navlun ücreti haricindeki tüm masraflar alıcıya aittir (<http://www.smtgumruk.com.tr>).

1.4.11. Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak Teslim (Cost, Insurance and Freight-CIF)

CIF teslim şeklinde; satıcı navlun, sigorta primi, yükleme masrafları ve risklerin kendisine ait olması koşuluyla eşyayı yükleneceği limana getirdikten sonra, gemi acentasıyla anlaşılıp, sözleşmede yer alan eşyayı belirtilen tarih ve yerde yüklemesinin gerçekleştirildiğini alıcısına bildirmektedir. Satıcı sigorta primini ödedikten sonra yüklediği eşyaya uygun deniz nakliyat sigortasını yaptırmaktadır. Eşyanın gemiye yüklenmesinin ardından sigorta primi ve navlun haricindeki masraf ve her türlü risk alıcıya geçmektedir.

Satıcının Sorumlulukları: Satış sözleşmesi uyarınca mallar ve ticari fatura satıcı tarafından hazırlanır, malların ihracı için gerekli olan izinler alınır, gümrükleme işlemleri tamamlanır. Satıcı, tüm masrafları üstlenerek taşıma sözleşmesi ve Enstitü Kargo kurallarına uygun olarak hazırlanan bir yük sigortası sözleşmesi hazırlar. Sigorta kapsamı, asgari olarak satış sözleşmesinde yer alan bedelin %10 fazlasıyla temin edilmeli ve sözleşmede yer alan para birimi üzerinden kararlaştırılmalıdır. Mallar, kararlaştırılan tarihte ve süre içinde, ilgili limanda alıcıya teslim edilir. Teslim anına kadar mallara ilişkin hasar ve ziya satıcı tarafından üstlenilir. Satıcı, teslim anına kadar mallara ilişkin tüm masrafları, taşıma sözleşmesi uyarınca boşaltma esnasında satıcıya ait olacağı kararlaştırılan boşaltma masrafları, navlun ve sigorta masraflarını da öder. İhraç izni ve gümrükleme işlemlerine ait vergi, resim ve harçları da öder. Kararlaştırılan varma limanı için olağan taşıma belgesini alıcıya teslim eder, teslim için gerekli kontrol ve ihraç ülkesi yetkililerinin emrettiği muayene işlemlerine ait masrafları öder. Ambalajlanması gereken mallara ilişkin ambalaj masrafları da satıcıya aittir (Kaya ve diğerleri, 2013).

Alıcının Sorumlulukları: Sözleşme koşullarının gerektiği şekilde eşya bedelini ödemekle mükelleftir. İthalat işlemleri için gerekli olan belgeleri düzenler ve gümrük işlemlerini sonuçlandırır. Vergilerin ödenmesini müteakip eşyalarla ilgili varış limanı

boşaltma masrafları ile liman ücretlerini ödeyerek malını boşaltır.

BÖLÜM II. KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasındaki sınırların büyük ölçüde ortadan kalkması sonucu bu ülkeler birbirleriyle ticaret yapmaya başlamıştır. Böylece işletmeler arasında döviz dayalı ticaret gelişme göstermiştir. Döviz kurlarındaki dalgalanmalar nedeniyle işletmeler mali tablolarını hazırlarken yabancı paralı işlemleri aynı para birimiyle ifade etme ihtiyacı duymaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda meydana gelen kur farkları ile ilgili sorunların giderilmesine yönelik ulusal ve uluslararası boyutta muhasebe düzenlemeleri yapılmaya başlamıştır (Demirbaş ve Sansar, 2015).

Yabancı para cinsinden yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesinde ve mali tablolarında yabancı para ile ifade edilen iktisadi kıymetleri bulunan işletmelerin, bu kıymetleri raporlarken yapmış oldukları değerlemeler sonucunda oluşan kur farklarını değişik hesaplara kaydetmeleri, sınıflandırma hatalarına neden olabilmektedir. Sınıflandırma hataları da mali tabloları yorumlayan kişileri ticari işletmenin mali durumu ve performansı hakkında yanlış bilgi sahibi olmasına yol açmaktadır. İlk muhasebeleştirme, değerlendirme, ödeme ve tahsilat işlemleri sonucunda oluşan kur farklarının aktarılacakları hesaplar hakkında uygulama ve doktrinde farklı görüş ve yaklaşımların mevcut olması, yabancı para ile temsil edilen işlemlerin muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında uygulama birliğinin olmadığını göstermektedir (Çetin, 2014).

Aşağıda kur farklarının muhasebeleştirilmesi hem Türk mevzuatı hem de uluslararası muhasebe standardı açısından ele alınacaktır. Ayrıca, kur farklarının muhasebeleştirilmesinde tek düzen hesap planı ile uluslararası finansal raporlama açısından uygulamaya ilişkin farklılıklar açıklanacaktır.

2.1. Türk Mevzuatına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Türkiye’de muhasebe alanında pek çok yasa mevcuttur. Türk Ticaret Kanunu, vergi kanunları, sermaye piyasası tebliğleri, BDDK düzenlemeleri bunlar arasında sıralanabilir. Muhasebeyle ilgili esas kurallara çok önceden Türk Ticaret Kanunu’nda

rastlanmaktadır. Ancak, ülkemizde uzun yıllardan beri vergi muhasebesi ön plandadır. Bunun nedeni ise vergi düzenlemelerinin oldukça katı yaptırımlar ve cezalar içermesidir. Teknolojik gelişmeler sonucu sermaye piyasalarının doğuşu muhasebe konusunda da ilerlemeler yaşanmasını sağlamıştır. Maliye Bakanlığı tarafından muhasebe alanında tekdüzeni sağlamak amacıyla Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği sunulmuştur. Bu tebliğ her ne kadar tekdüzeni sağlamak amacıyla oluşturulsa da ülkemizdeki çok başlı yapı nedeniyle yukarıda bahsi geçen kurumlar arasında birbirlerine aykırı hükümler içeren düzenlemelerin yer aldığı söylenebilir. Aykırı hükümler içeren düzenlemelerde vergi yasaları daha baskın olmuştur (Üstünel, 2003).

Türkiye’de muhasebe uygulamaları ile ilgili ilk düzenlemelere ticaret kanunlarında yer verilmiştir. Ancak bu kanunlarda değerlendirme hükümlerinin yetersiz kalması bu konuda boşluk yaratmış, bu boşluk vergi kanunları ile doldurulmuş, Türk muhasebe uygulamaları Vergi Usul Kanunu’ndan önemli ölçüde etkilenmiştir. Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun kabul edilmesiyle 2013’ten itibaren TFRS’nin zorunlu uygulaması yönünde önemli bir düzenleme yapılmıştır (Altıntaş A., 2011). Ancak, konuyla ilgili yetkilendirilmiş olan KGK tarafından 26.08.2014 tarihli, 29100 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren kurul kararı ile söz konusu zorunluluğun kapsamı daraltılmış olup, karar eki listede yer alan kurum, kuruluş ve işletmelerin TMS’yi uygulamaları zorunlu kılınırken, bahse konu listede bulunmayan kurum, kuruluş ve işletmelere seçimlik hak verilmiştir.

Aşağıda kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin Türkiye’de yer alan mevzuat açıklanmaktadır. Buna istinaden söz konusu mevzuatın oluşmasında rol oynayan kurumların yaptıkları düzenlemeler ele alınacaktır.

2.1.1. Vergi Kanunlarına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Maliye Bakanlığı’nın 11/12/1970 tarihli ve 104 sıra numarasıyla yayımladığı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nde kur farkıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadeye yer verilmiştir:

“Devalüasyon sebebiyle, gerek 31.12.1970 tarihine kadar vadesi gelen borç taksitlerine ilişkin olmak üzere ödenen kur farkının ve gerekse mezkûr tarihten sonra vadesi gelecek taksitlere ilişkin ve Vergi Usul Kanunu'nun 280 nci maddesi gereğince yapılan değerlendirme sonucu bilânço pasifinde vaki artışa tekabül eden kur farkının amortisman konusu iktisadî kıymetlerin maliyet bedeline eklenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır” (<http://www.gib.gov.tr>).

Sık sık değişen kur farkları sebebiyle, amortisman tabi iktisadî kıymetlere ilişkin Türk Lirası borçlarında görülen lehte ve aleyhte farkların, anılan 104 no.lu genel tebliğ esaslarına göre her hesap dönemi sonunda sabit kıymetlerin maliyet bedelleriyle ilgilendirilmesi, her yıl maliyetlerin ve dolayısıyla amortisman hesaplarının borç ödeninceye kadar her yıl yeniden düzenlenmesi açısından yatırımcı işletmelere büyük bir külfet yükleyeceği aşikârdır. Bu nedenle, 104 seri numaralı genel tebliğimizin tatbik alanını gerek Türk Lirasının gerekse yabancı paraların, sahibi buldukları devletler tarafından resmî olarak yapılan devalüasyon veya revalüasyon hallerine münhasır kalması uygun görülmüştür. Döviz kurunun devamlı değişkenlik göstermesi nedeniyle oluşan kur farkları ise ilgili yılın sonuç hesaplarında kayıt altına alınması kararlaştırılmıştır. Ancak dileyen mükelleflerin, dalgalanmaları ve serbest kur tatbikatı sebebiyle meydana gelen kur farklarını 104 seri numaralı genel tebliği gereğince işleme tabi tutabileceklerine de yer verilmiştir. (<http://www.gib.gov.tr>).

Ülke dışından döviz kredisiyle sabit kıymet alımında meydana gelen kur farklarının nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusuna 1985 yılında sunulan 163 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile açıklığa kavuşturulmuştur. Sözü edilen tebliğ ile kur farklarının alımı gerçekleştirilen sabit kıymetin maliyetine mi yoksa direkt ilgili yılın giderlerine mi yansıtılacağı konusu ele alınmıştır. Döviz kredisiyle ülke dışından sabit kıymet alımı esnasında veya daha sonrasında sözü edilen kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi nedeniyle meydana gelen kur farklarının, ilgili kıymetin alındığı dönem sonuna kadar sabit kıymetin maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Alındığı dönemden sonra ortaya çıkan kur farkları ise ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılabilir veya sabit kıymetin maliyetine eklenerek amortisman konusu yapılabilir. Bu tebliğ önceki yıllarda uygulanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğlerini yürürlükten kaldırmıştır (<http://www.gib.gov.tr>).

1985 yılında yayımlanan 163 numaralı tebliğ, yatırımları finanse eden kredilerle ilgili faiz giderleri ve ülke dışından döviz kredisi kullanılarak sabit kıymet alımı sebebiyle ortaya çıkan kur farklarına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna istinaden oluşan kur farklarının aktifleştirme tarihine kadarki kısmı maliyete eklenmeli, aktifleştirme tarihinden sonraki döneme ait olanlar ise seçimlik hak olarak gider yazılmalıdır. Bunun yanı sıra kur farkları, maliyete eklenmek suretiyle amortismanına tabi tutulabilmektedir. Kur farkları lehe oluşması durumunda aktifleştirmenin yapıldığı dönem sonuna kadar maliyetle ilişkilendirilmelidir. Aktifleştirilme tarihinden sonraki döneme ait olanlar ise kambiyo geliri olarak kaydedilmeli veya maliyetten düşülmesi koşuluyla amortismanına tabi tutulmalıdır. Bununla birlikte, daha sonraki dönemlerde işlem yaparken seçimlik hak olarak hangisi kullanılmışsa o yönetime göre kayıt yapılmalıdır. (<http://www.gib.gov.tr>).

Vergi Usul Kanunu'nun 213 sayılı ve 280. maddesi, yabancı para cinsinden olan senetli ve senetsiz alacak ve borçların değerlemesinde uygulanacak hükümleri belirlemektedir. Bu kapsamda, yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilmektedir. Yabancı paranın borsa rayicinin olmaması durumunda değerlemeye esas alınacak kur Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir. Değerleme yapılırken döviz alış kurları esas alınacaktır. Maliye Bakanlığı kur ilan etmemişse, TCMB'nin tespit ettiği döviz alış kurları esas alınacaktır. Ayrıca, geçici vergi dönemlerinde, Merkez Bankası tarafından ilgili dönemin kapandığı tarih itibarıyla ilan edilen döviz alış kurları değerlemede esas alınacaktır (<http://www.bilgidenetim.com/>).

Mevcut yabancı efektifler ve banka döviz tevdiat hesaplarındaki döviz varlıkları için değerlendirme kuru olarak TCMB efektif kuru esas alınmaktadır. Gerek kasada yer alan gerekse banka hesaplarında bulunan yabancı paralar ilgili kurlar ile değerlendirildikten sonra, kur artışı nedeni ile oluşan olumlu farklar kambiyo kârında muhasebeleştirilirken, olumsuz farklar ise kambiyo zararında muhasebeleştirilmektedir (Şahin, 2007).

Değerlemesi yapılan nakit yabancı paraların kayıtlı değerleri, değerlendirme neticesinde saptanan miktardan küçükse meydana gelen fark kambiyo kârları hesabına alacak kaydedilir. Bunun karşılığında ise kasa hesabı borçlandırılır. Tersisi durumda ise

oluşan fark zarar niteliğinde olduğundan, kambiyo zararları hesabı borçlandırılırken, kasa hesabı alacaklandırılır (Ercan, 2009).

238 No'lu VUK Tebliği ile emtiaya ilişkin kur farklarının durumu aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmesi amacıyla alınan krediler ve benzeri kaynaklar için ödenen faiz ve komisyon giderleri ve yurtdışından alınan emtiaya istinaden oluşan kur farklarının dönem sonundaki stok maliyetiyle mi ilişkilendirileceği konusu açıklığa kavuşturulmuştur. VUK'un 274. maddesi, satın alınan ya da imal edilen emtiaya ilişkin olarak maliyet bedeli ile değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. VUK'un 262. maddesinde, maliyet bedeli, iktisadi kıymetin elde edilmesi ya da iktisadi kıymetin değerinin artırılması nedeniyle yapılan ödemelerle bunlara ilişkin tüm giderlerin toplamı şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, giderlerin maliyet bedeline eklenebilmesi için iktisadi kıymetin alınması ya da değerinin artırılması için ödemeler yapılması ve bunun gibi maliyetlerin olması şarttır. Bu nedenle, emtianın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar meydana gelen kur farkları maliyete eklenmelidir. Stokta kalan emtiaya ilişkin sonra meydana gelecek kur farkları ise ilgili buldukları yıllarda gider olarak kaydedilmeli ya da maliyete ilave edilmelidir.

UMS, dövizle borçlanarak yurtdışından mal alınması durumunda malın stoklara girdikten sonra meydana gelen kur farkı zararını aktifleştirmeyi kabul etmemektedir. Bununla birlikte, vergi mevzuatına göre; bu tür kur farkı zararları ilgili stokların elde olması durumunda stok maliyetine eklenmelidir. Sermaye piyasası mevzuatına göre ise bu kur farkı zararları doğrudan malın maliyetine dahil edilmelidir. Bu konuyla ilgili 1995 yılında Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişikliğe göre; malın satın alınarak işletme stoklarına girdiği tarihe kadar ortaya çıkan kur farkları maliyete dahil edilmek zorundadır. Stokta kalan mala ilişkin daha sonra meydana oluşacak kur farkları ise, ilgili yılda gider yazılması ya da maliyete eklenmesi konusu yükümlülük sahibine bırakılmıştır (Dural, 1995).

2.1.2. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

1 Ocak 1994 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, 26 Aralık 1992 tarihli ve yenilenen 21447 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile düzenlenmiş ve açıklanmıştır. Yabancı paralı işlemlere ilişkin genel bir hüküm içermemekle birlikte, yabancı paraya dayalı işlemler, değerlemesi ya da çevrimi nedeni ile ortaya çıkan kur farklarının hangi hesaplarda takip edileceğine dair özel tanımlar mevcuttur (Şahin, 2007).

Tekdüzen Hesap Planı (THP)'nda kur farklarının muhasebeleştirilmesinde; kur farkının, niteliğine göre ilgili hesaplara alınması gerekir. Muhasebe işlemleri yapılırken, bütün kur farklarının doğrudan "Kambiyo Kârları veya Zararları" hesaplarına aktarılması doğru değildir. Bununla ilgili olarak kur farkının özelliğine göre işlem yapılmalıdır. İhracat yapıldığında bununla ilgili kur farklarının "Yurtdışı Satışlar" hesabına, kredi faizlerine ilişkin kur farklarının "Finansman Giderleri" hesabına, maliyet unsuru niteliğindeki kur farklarının ise ilgili yatırım veya sabit kıymet maliyetine dahil edilmesi gerekmektedir (Akpınar, 2003).

Özellikle ihracat işlemleri için 1 no.lu MSUGT'de yurtdışı satış işlemlerinin takip edileceği gelir hesabı "Yurtdışı Satışlar Hesabı" olarak belirlenmiştir. Bu hesabı, yurt dışına satılan mal ve hizmetler karşılığında alınan veya alınacak olan toplam değerlerin takip edildiği hesap olarak tanımlamak mümkündür. Bu hesaba ilişkin olarak 16 Aralık 1993 tarihli ve 21790 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2 numaralı MSUGT'de, ihracatla ilgili dönem içinde meydana gelen kur farklarının, "Yurtdışı Satışlar" hesabına aktarılması gerektiği belirtilmiştir. Bu yaklaşımın sebebinin, söz konusu kur farklarının dönemin yurt dışı satış hasılatını etkileyen bir unsur olduğu söylenebilir (Şahin, 2007).

İhracat bedelleri nedeniyle oluşan kur farklarının muhasebeleştirilmesi özellik arz etmektedir. Sıra numarası 1 olan MSUGT'ye göre mevcut dönemde yer alan süre zarfında ilgili döneme ilişkin doğan kambiyo kârları yurtdışı satışlar hesabına alacak kaydedilmelidir. Aleyhte oluşan kambiyo zararları ise satış hasılatını düşürücü etkisinden ötürü diğer indirimler ana hesabı altında yardımcı bir hesap olarak kayıt altına

alınmalıdır. Fakat MSUGT'nin, hem TMS 4 hem de TMS 12 ile arasında uyumsuzluk söz konusudur. Şöyleki; TMS 4 ve TMS 12 kambiyo kâr ve zararlarını satış hasılatı ile ilişkilendirmemektedir. İhracatla ilgili mevcut dönemde meydana gelen kur farkları yurtdışı satışlar hesabının altında kaydedilirken, mal bedellerinin tahsil edilmesi sırasında doğan ve satış hasılatını düşürücü etkiye sahip kambiyo zararları ise diğer indirimler hesabının altında kayda alınmaktadır. Bu durum aşağıda görülmektedir (<http://www.alomaliye.com/>):

601. YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI

601.01. Mal Satışları

601.02. Hizmet Satışları

601.03. Kambiyo Kârları

612. DİĞER İNDİRİMLER (-)

612.01. Reklamasyon Giderleri

612.02. Sevkiyat İndirimleri

612.03. Kambiyo Zararları

İhracatın yapıldığı mevcut dönemden sonra ortaya çıkan kur farkları ait oldukları 646 ve 656 hesaba aşağıdaki görüldüğü gibi kaydedilebilir (<http://www.alomaliye.com/>):

646.KAMBIYO KÂRLARI

646.01.Efektif Kasası Kambiyo Kârları

646.02.Döviz Tevdiat Hesabı Kambiyo Kârları

646.03.Dövizli Çeklere Ait Kambiyo Kârları

646.04.Dövizli Senetlere Ait Kambiyo Kârları

646.05.Önceki Dönemden Devreden İhracata İlişkin Kambiyo Kârları

656.KAMBIYO ZARARLARI HESABI (-)

656.01.Efektif Kasası Kambiyo Zararları

656.02.Döviz Tevdiat Hesabı Kambiyo Zararları

656.03.Dövizli Çeklere Ait Kambiyo Zararları

656.04.Dövizli Senetlere Ait Kambiyo Zararları

656.05.Önceki Dönemden Devreden İhracata İlişkin Kambiyo Zararları

Kur farkını ortaya çıkaran dövizli işlemlerde meydana gelen kur farkı faturasının hangi işleme tabi tutulacağı ve nasıl muhasebeleştirileceğine ilişkin olarak (<http://www.ymm.com.tr>);

- Lehte veya aleyhte ortaya çıkan kur farklarına ilişkin duruma göre alıcı ya da satıcı tarafından tahsil tarihinde kur farkı faturası düzenlenecektir.
- Dönem içerisinde lehte oluşan Kur Farkı matrahı Tek Düzen Hesap Planında 600 Yurtiçi Satışlar Hesabı veya 601 Yurtdışı Satışlar Hesabı ile 602 Diğer Gelirler Hesabında izlenecektir.
- İzleyen dönemlerde ortaya çıkan ve lehte oluşan Kur Farkı matrahı Tek Düzen Hesap Planında 646 Kambiyo Kârları Hesabında takip edilecektir.
- Dönem içerisinde aleyhte oluşan Kur Farkı matrahı Tek Düzen Hesap Planında 612 Diğer Satış İndirimleri Hesabı ile 780 Finansman Giderleri Hesabında takip edilebilecektir.
- İzleyen dönemlerde ortaya çıkan ve alehte oluşan Kur Farkı matrahı Tek Düzen Hesap Planında 656 Kambiyo Zararları hesabında takip edilecektir.
- Düzenlenecek kur farkı faturasında uygulanacak KDV oranı mal ya da hizmetin satış tarihi itibarıyla tabi olduğu KDV oranı olacaktır (Örneğin; mal %8 oranında KDV ile satılmışsa kur farkı faturasında uygulanacak KDV oranı da %8 olacaktır.)
- Oluşan kur farkı içinde KDV'yi de barındırdığından KDV'nin iç yüzde yöntemi ile hesaplanarak ayrılması gerekmektedir, aksi halde cari hesap kapanmayacaktır.

2.1.3. Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Yabancı para işlemlerinde kullanılacak kur ve kur değişiminin etkilerinin mali tablolara yansıtılmasına ilişkin esaslar, 25 nolu Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğin 14. bölümünde belirlenmiştir.

Yukarıda sözü edilen 25 nolu tebliğin 362. maddesinde kur farklarının parasal olan ve parasal olmayan kalemlere göre muhasebeleştirilmesine yer verilmiştir. Buna ilişkin olarak öncelikle parasal ve parasal olmayan kalemleri tanımlamakta daha sonra ise 362. maddeye yer vermekte fayda vardır. Parasal ve parasal olmayan kalemlerin kapsamı aynı tebliğin 359. maddesinde aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

Ertelenmiş vergi, kıdem tazminatı karşılıkları, nakdi ödeme suretiyle ifa edilecek diğer karşılıklar gibi, sabit veya belirlenebilir bir para olarak ödenecek veya alınacak tutarlar parasal kalemlerdir. Şerefiye, belirli bir mal alımı için verilen avans, maddi olmayan varlıklar, stoklar, bina, makine ve üretim birimleri ve parasal olmayan bir kalemin teslimi suretiyle ifa edilecek karşılıklar gibi sabit veya belirlenebilir bir para olarak ödenmesi veya tahsili söz konusu olmayan kalemler ise parasal olmayan kalemlerdir (<http://www.spk.gov.tr/>, 2003).

Yabancı bir işletmede net yatırımla ilgili hususlar hariç, parasal kalemlerin ifası veya bir işletmenin parasal kalemlerinin ilk defa kayıtlara alındığı veya önceki dönemlerde kayıtlara alınmışsa en son mali tablolardaki çevrime esas alınan kur ile mevcut kurun farklı olması sonucu oluşan yabancı para çevrim farkları gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Bu çerçevede, dönem içinde gerçekleşen bir parasal işlemin dönem içinde ifa edilmesi ve işlem tarihindeki kur ile ifa tarihindeki kurun farklı olması durumunda, arada oluşan fark doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Ancak işlemin bir sonraki hesap döneminde ifa edilmesi durumunda, kur dönüştürme farkları ilgili dönemle ilişkilendirilir. Kurdaki değişiklikler sonucunda, bir işlemle ilgili olarak bir dönemde kâr, diğer dönemde zarar elde edilebilir (<http://www.spk.gov.tr/>, 2003).

Parasal olmayan bir kalemlerle ilgili kazanç ve kayıpların, söz konusu kalemin değerlemesine ilişkin hükümler uyarınca doğrudan öz sermaye ile ilişkilendirildiği

durumlarda, bu kazanç ve kaybın kur çevrim farklarından doğan kısmı da doğrudan öz sermaye ile ilişkilendirilir. Parasal olmayan bir kalemlle ilgili kazanç ve kayıpların söz konusu kalemin değerlemesine ilişkin hükümler uyarınca doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirildiği durumlarda ise bu kazanç ve kaybın kur çevrim farklarından doğan kısmı doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirilir (<http://www.spk.gov.tr/>, 2003).

25 nolu Tebliğin 363. maddesinde ise yabancı işletmede net yatırımla ilgili kur farklarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Yabancı işletmede net yatırımla ilgili kur çevrim farkları mali raporları hazırlayan işletmenin veya yabancı işletmenin konsolide olmayan mali tablolarında gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Konsolide mali tablolarda olduğu gibi, yabancı işletmenin mali tablolarının mali raporları hazırlayan işletmenin mali tablolarını içermesi durumunda bu kur çevrim farkları öz sermaye ile ilişkilendirilir ve net yatırımın elden çıkarılması durumunda gelir tablosu ile ilişkilendirilir (<http://www.spk.gov.tr/>, 2003).

Sermaye Piyasası Kurulu, yayınladığı 11 Seri No'lu tebliğler ile halka açık şirketler için muhasebe ile ilgili düzenlemeler yapmıştır. Bu tebliğlerden sonuncusu olan 25 nolu tebliği, 2008 yılında Resmi Gazetede yayımlanan 29 nolu tebliğle ile yürürlükten kaldırılmış, tüm halka açık şirketler için Türkiye Muhasebe Standartları'nın kullanımı zorunlu kılınmıştır (Altıntaş, 2011).

2.1.4. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Mevzuatına Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Temel hedefleri, bankacılık sektöründe alt yapı unsurlarını, uluslararası normlara uygun muhasebe ilkelerini ve denetim mekanizmasını oluşturmak olarak belirtilen 4389 sayılı Bankacılık Kanunu çıkarılmıştır. Kanunda belirtilen amaçlar doğrultusunda bankacılık sisteminin yeniden yapılanması ve etkin denetimin sağlanması için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) kurulmuştur. 2000 yılında göreve başlayan BDDK ile bankacılık sektöründeki denetim ve düzenlemeler uluslararası kurallara uygun,

nesnel etkinlik ölçütlerine göre tek elden bağımsız bir kurul tarafından gerçekleştirilmesi ve sisteme yönelik siyasi müdahalelerin azaltılması amaçlanmıştır (Coşkun ve diğerleri, 2012: 26).

Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetimle ilgili düzenlemelerin dışında; bankalar, özel finans kurumları, sigorta şirketleri ve factoring şirketleri için, bağlı buldukları kurumlar eliyle yapılan farklı düzenlemeler mevcuttur. Bunlar içinde özellikle son yıllarda yaşanan büyük çaplı krizlerin ve yolsuzlukların da etkisiyle, BDDK'nın bankalar ve özel finans kurumlarıyla ilgili düzenlemeleri dikkat çekicidir. BDDK "Muhasebe Uygulama Yönetmeliği"ni yürürlüğe koymuştur. Ana hatlarıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu olan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği bazı farklılıkları da içermektedir (Çömlekçi, 2004: 28). Ayrıca bu yönetmelikle ilgili 11 Sayılı Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı'nın da yer aldığı 19 adet tebliğ yayınlamıştır (<http://www.verginet.net>).

BDDK'nın bankaların muhasebe uygulamalarını düzenlemeye yönelik olarak çıkardığı tebliğ ve yönetmelikleri yürürlükten kaldırılarak BDDK'ya tabi kuruluşların Türkiye Muhasebe Standartları'na göre raporlama yapmaları zorunlu kılınmıştır (Altıntaş, 2011).

2.1.5. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Teknolojik gelişmeler sonucu ülkeler arasında ticari ilişkiler artmıştır. Ticari ilişkilerin artması ülkemizdeki ticari hayatın canlanmasını sağlamıştır. Ancak ülkemizde uzun yıllardan bu yana yürürlükte bulunan ve artık ihtiyacı karşılamayan Türk Ticaret Kanununda değişiklik yapılması gereklilik haline gelmiştir. Bu gerekliliğe istinaden yeni Türk Ticaret Kanunu 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Yeni kanunla beraber ülkemizde finansal tablolar uluslararası piyasada geçerlilik kazanmıştır (<http://www.verginet.net/>).

Tablo 1: Stoklar Kaleminin Değerlemesine İlişkin Farklılıklar

STOKLAR	
Vergi Usul Kanununda Yer Alan	Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer

Değerleme Hükümleri	Alan Değerleme Hükümleri
<p>Vergi Usul Kanununa göre,</p> <p>Emtia maliyet bedeliyle değerlemeye tabi tutulur.Stoklar satın alınan veya imal edilen maliyetleriyle değerlendirilir. Emtianın değerinde düşüş meydana gelmesi durumunda emsal bedeli ile değerlendirilir. Sözü edilen emsal bedel Taktir Komisyonu kararına başvurulur ve bu komisyonda alınan karara göre belirlenen değere göre oluşan fark gider olarak kaydedilir. Mal satın alınırken maliyete, nakliye, gümrük, alış komisyonu, taşıma sigortaları vb. giderler dahil edilir. Doğrudan faiz ve kur farkları, mal aktife girene kadar ödendiğinde maliyete eklenir. Mal aktife girdikten sonra yapılan ödemelerin maliyet ve giderlere dahil edilmesi ise ihtiyaridir.</p>	<p>TMS'na göre;</p> <p>Stoklarda değerlendirilir yaparken maliyet ve net gerçekleşebilir değer düşük olanı dikkate alınır. Stokların maliyetinin kapsamına; tüm satın alma maliyetleri, dönüştürme maliyetleri ve stokların mevcut haline getirilmesi için katılan diğer maliyetler girmektedir. İşletmelerin malları içinde kullanılmayan ve pazarda satılmadığı için değeri düşen varsa buna istinaden stok değer düşüklüğü karşılığı ayrılır. Faiz, komisyon ve kur farklarını içeren finansman giderleri istisnai durumlar dışında maliyete yansıtılmaz. Vadeli mal alımında, normal fiyat ile vadeli fiyat arasında oluşan fark finansman gideri sayılır. İndirimler vb. kalemler satınalma maliyetinden düşülür.</p>

Kaynak: <http://www.vergiselyaklasim.com/makaleler.asp?id=654>

Muhasebe uygulamaları uzun yıllar vergi kanunlarının etkisinde kalmıştır. Bunun yanı sıra eski Türk Ticaret Kanununda muhasebe konusunda ilk düzenlemelere rastlamak mümkündür. Ancak gerek muhasebe düzenleyicilerinin fazla oluşu gerekse eski düzenlemelerin finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacına cevap verememesi yeni düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Hal böyle olunca 2011 yılında yeni TTK yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ülkemiz muhasebe standartlarına göre hazırlanan mali tabloların uluslararası finansal raporlama standartlarına göre hazırlanan mali tablolarla karşılaştırılabilmesini ve tekdüzeliği sağlamak amacıyla tek yetkili kurum olarak TMSK'nu görevlendirmiştir. Kanun ayrıca ülkemizde hazırlanan finansal bilgilerin

uluslararası piyasalarda da kabul görmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda yeni kanun; muhasebe mesleği, muhasebe kayıt düzeni ve ilkeleri, finansal raporlama ve bağımsız denetim mevzularında yeni düzenlemeler getirmiştir. Ayrıca ülkemizdeki sermaye şirketlerinin mali tablolarının uluslararası arenada karşılaştırılabilir ve güvenilirliği için uluslararası denetim standartlarına göre denetlenmesi gerektiğini açıklamıştır (Haftacı ve Badem, 2011).

Her ne kadar ilk yayımlanan TTK'nın 64. maddesine göre tüm şirketlerin ticari defterlerini ve finansal tablolarını TMS'ye uygun olarak tutması zorunlu olsada, anılan madde hükmünde; "Bu kanun, defter tutma, envanter, mali tabloların düzenlenmesi, aktifleştirme, karşılıklar, hesaplar, değerlendirme, saklama ve ibraz hükümler, 213 sayılı Kanun ile diğer vergi kanunlarının aynı hususları düzenleyen hükümlerin uygulanmasına, vergi kanunlarına uygun olarak vergi matrahının tespit edilmesine ve buna yönelik mali tabloların hazırlanmasına engel teşkil etmez" şeklinde düzenleme yapılarak, tüm şirketlerin TMS'ye uygun defter tutma zorunluluğu kaldırılmıştır.

Daha sonra, konuya ilişkin olarak yetkilendirilen KGK tarafından, şirketlere belirli konularda (ciro, aktif büyüklüğü, çalışan sayısı) sınırlama getirilerek, bu sınırların üzerinde bulunan şirketlere finansal tablolarını TMS'ye uygun olarak düzenleme zorunluluğu getirilmiştir. Bahse konu kurum tarafından 26.08.2016 tarihli, 26 sayılı Kurul Kararı ile söz konusu zorunluluğun kapsamı daraltılmış olup, karar eki listede yer alan kurum, kuruluş ve işletmelerin TMS'yi uygulamaları zorunlu kılınırken, söz konusu listede bulunmayan kurum, kuruluş ve işletmelere seçimlik hak verilmiştir.

30.12.2014 tarihli, 29221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 29.12.2014 tarihli, 41 sayılı anılan Kurur Kararı ile TTK'nın 88 ve Geçici 1 inci maddeleri uyarınca, 26.08.2014 tarihli ve 29100 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı" doğrultusunda bağımsız denetim kapsamında olan ve TMS uygulamayan şirketlerce 01.01.2014 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemleri için finansal tablolarının hazırlanmasında ve sunulmasında yürürlükteki mevzuata ilave uygulanacak hususlar belirlenmiştir.

Ayrıca, KGK tarafından yayınlanan 30.05.2015 tarihli "Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Finansal Raporlama" başlıklı basın duyurusunda, bağımsız denetime tabi olacak şirketlere ilişkin kriterlerin Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile belirlendiği, başkaca şart aranmaksızın genel olarak Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar (KAYİK'ler) ile BKK ile belirlenen kriterlerden daha büyük şirketler bağımsız denetime tabi olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, 26.08.2014 tarihli ve 26 sayılı Kurul Kararı eki listede yer alan ve genel olarak KAYİK'lerden oluşan şirketlerin, 01.01.2014 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemlerine ilişkin münferit ve konsolide finansal tablolarını Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) uygun olarak hazırlama ve sunmasının zorunlu olduğu, bağımsız denetime tabi olup, bahse konu ekli listede yer almayan şirketlerin, finansal tablolarının hazırlanmasında ve sunumunda TMS'leri uygulamak zorunda olmadığı, isteğe bağlı olarak TMS'leri uygulayabilecekleri ifade edilmiştir. Diğer taraftan, TMS'leri uygulamak zorunda olmayan ve uygulamayı tercih etmeyen şirketlerin ise finansal tablolarını Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile 29/12/2014 tarihli ve 41 sayılı Kurul Kararında belirtilen ilave hususlarla birlikte uygulamalarının zorunlu olduğuna değinilmiştir.

Türkiye'de TMSK'nın yoğun çalışmaları ile IAS'lerle birebir uyumlu ve IAS/IFRS çevirileri niteliğinde olan TMS/IFRS'ler oluşturulmuştur. Bu standartlar IAS'ler ile tam uyum içerisinde olduklarından, yabancı yatırımcılara, güvenilir bir ortamda, şeffaf ve anlaşılır bilgiler sunarak yatırımlarını gerçekleştirme imkanı tanımaktadır. IAS'lerde revizyon ya da değişiklik yapılması durumlarında, bu değişiklikler TMS'lere hemen yansıtılmakta, ve mevcut standartlarda da revizyona gidilmektedir. Gerekli olması durumunda, mevcut standartlar kaldırılabilenkte ya da yeni standartlar oluşturulabilmektedir (Kocamaz, 2012).

2.2. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesinde TFRS Uygulamaları

Sermaye piyasalarının küreselleşmesi, uluslararası alanda verilen yatırım kararları sonucunda ortaya çıkan sermaye hareketleri ile şirket birleşmelerinin yanı sıra, bazı ülkelerde yaşanan mali ve ekonomik krizler sebebiyle yatırımcıların katlandıkları

zararlar, finansal tablo kullanıcılarının söz konusu tablolarda yer alan bilgileri sorgulmasına neden olmuştur (Akdoğan, 2007).

Uluslararası alanda faaliyette bulunan ve yatırım yapan işletmeler, söz konusu işlemlerle ilgili olarak ekonomik açıdan birtakım değerlendirmeler ve incelemeler yapmak için pekçok ülkede farklılık arz eden muhasebe sistemlerine göre hazırlanmış olan finansal tabloları karşılaştırırken zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, uluslararası piyasada herhangi bir farklılık taşımayan, net kuralları içeren, kaliteli, global seviyede uygulama alanı ve yaptırım gücüne sahip olan, ülkelerarası yeknesak kurallara sahip evrensel muhasebe standartlarının oluşturulmasına gereksinim duyulmuştur (Çankaya, 2007).

Bu durum ayrıca, finansal tablolarda yer alan bilgilerin; güvenilir, anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, tarafsız, karşılaştırılabilir, tam, özün önceliğine uygun olmasının sağlanmasını teminen tüm dünyada uygulanan ve bilinen muhasebe standart ve politikalarının hayata geçirilmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmış ve muhasebe işlemlerinde ortak bir dilden konuşma anlayışı hakim olmuştur. Bu durumun ardından, ülkelerin kendi içlerinde yerel bazda uyguladıkları muhasebe standartları bırakılmış, bunun yerine, tüm taraflarca benimsenen ve uygulama taahhüdü verilen uluslararası muhasebe standartları işlerlik kazanmıştır. Söz konusu gelişmelere uygun bir şekilde Türkiye’de uluslararası muhasebe standartları benimsenmiş ve Türkiye Muhasebe Standartları olarak yayımlanmıştır (Akdoğan, 2007).

TFRS yaygın kullanılması ile finansal tablolar daha anlaşılır daha tekdüze hale gelmiştir. Tekdüzen hesap planı ve Vergi Usul Kanunu dikkate alınarak oluşturulmuş mali tabloların TFRS’ye uyumlaştırılması işletmeler için hayati önem taşımaktadır (Kablan, 2013).

Uluslararası ticarete, işletmeler, yurtdışında faaliyette bulunan başka bir işletme ile yabancı paraya dayalı ticari ilişkiler yürütmektedir. Bu nedenle, döviz kurlarında meydana gelen dalgalanmalar ve finansal tabloların farklı para birimlerinden ifade edilmesi gibi hususlar uluslararası ticarete meydana gelen kur çevrim farklarına ilişkin yapılacak olan muhasebeleştirme işlemlerinde önemli sorunların ortaya çıkmasına neden

olmuştur. Söz konusu sorunların çözümlenmesi amacıyla ulusal ve uluslararası alanda pekçok muhasebe düzenlemesine ihtiyaç duyulmaktadır. Genel olarak bakıldığında, ülkeler açısından döviz dayalı işlemler içerisinde yapılan en önemli ve geniş kapsamlı çalışma, Uluslararası Muhasebe Standartları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bunun en temel nedeni, UMSK tarafından “Kur Değişim Etkileri” standardı yayımlanmış ve yabancı paralı işlemlerde meydana gelen sorunlara çözümler getirilmiştir. Ülkemiz açısından konuyla ilgili olarak yapılan en önemli düzenleme TMSK tarafından yapılmıştır. TMSK, UMS-21 standardının aynısı Türkçe’ye çevirerek yayımlanmıştır (Bekçioğlu ve Köroğlu, 2008).

UMS-21 standardının aynısının Türkçeye çevrilerek yayınlanmış olması nedeniyle, aşağıda “TMS-21 Kur Değişiminin Etkileri” standardına değinilecektir.

2.2.1. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri

Günümüzde, dış ticaret işlemleri ve uluslararası sermaye hareketlerinin artması nedeniyle yabancı paraya dayalı işlemler ivme kazanmıştır. Söz konusu işlemlerde, işlemin gerçekleştiği tarih ile ödeme tarihi arasında kur değişimleri yaşanması nedeniyle kur farkları meydana gelmektedir. Bu bağlamda, kur farkı kavramını ve kur farkını meydana getiren işlemleri açıklamakta fayda vardır.

Mal piyasalarında alınıp satılan malın bir fiyatı olduğu gibi, döviz piyasalarında alınıp satılan dövizin de bir fiyatı vardır. Dar anlamda bir ülkedeki döviz fiyatı “kur” olarak ifade edilir. Diğer deyiş ile “efektif ve döviz alım satımlarında ve kambiyo işlemlerinde, yabancı ülkeler paralarına uygulanan fiyatlar anlamına gelen kur, arz ve talep durumuna ve ilgili ülke mevzuatına göre oluşur”. Ancak döviz kuru ile ilgili olarak yapılan açıklamalara bakıldığında, ülkelerin döviz kuru tanımında iki gruba ayrıldıkları görülmektedir. Aralarında ABD ve Japonya’nın da bulunduğu 114 ülke döviz kuru “yabancı herhangi bir paranın milli para fiyatı” olarak tanımlarken, aralarında İngiltere ve Avustralya’nın bulunduğu 23 ülke ise “milli paranın yabancı para fiyatı” olarak tanımlamışlardır (Uzunoglu ve diğeri, 2006).

TMS-21’de kur farkı, bir para birimindeki belirli bir tutarın, başka bir para birimine farklı kurlardan çevrilmesi nedeniyle ortaya çıkan fark olarak nitelendirilmektedir.

Kur farkı en yalın tanımlamayla, teslimin ya da hizmetin yapıldığı tarih ile bedelin tahsil edildiği tarih arasında oluşan farktır. Söz konusu farkta artış veya düşüş seyri olabilir. Bahse konu farkta yükselme eğilimi olmuşsa satıcı için olumlu, alıcı için olumsuz; düşme eğilimi olmuşsa satıcı için olumsuz, alıcı için olumlu kur farkından sözedilir (Karacan).

TMS 21’in 29 uncu maddesine göre; dövize dayalı bir işlemde parasal kalemler meydana geldiğinde, işlem tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süre boyunca döviz kurunda değişim olması halinde kur farkı oluşmaktadır.

Mal ve hizmet teslimiyle ilgili oluşan kur farkları esas itibariyle iki ana unsurdan meydana gelmektedir. Birincisi, mal ve hizmet bedelinin TL üzerinden belirlenmesine karşın, ödeme esnasında enflasyon nedeniyle ortaya çıkan değer kaybının önüne geçilmesi için alıcı ve satıcının birlikte belirleyeceği bir yabancı paraya endekslenmesidir. Bu işlemde, ödeme dönemlerinde oluşan kur farklarıyla ilgili borç alıcı tarafından satıcıya ödenmektedir. Buradaki amaç, mal ve hizmet bedelinin döviz üzerinden elde edilmesinden ziyade, enflasyon dolayısıyla meydana gelen reel değerdeki kayıpların önlenmesidir (<http://www.degerymm.com.tr/>).

İkinci unsur ise; ticari ilişkiyi oluşturan mal ve hizmet alımına/satımına ilişkin belirlenen değer yabancı para cinsinden olmasıdır. Böylece, vade sonunda mal veya hizmet bedeli anlaşılan yabancı para üzerinden satıcıya ödenmektedir. Söz konusu işlemler genellikle ihracat ve ithalat kapsamında gerçekleştirilmekte olup, çoğunlukla ithalatın ihracata göre daha fazla olduğu yapılarda görülmektedir. Buradaki amaç, bir öncekinden farklı olarak enflasyonist koşulların getirdiği risk ve kayıplardan korunmaktan ziyade, maliyetlerin mümkün olduğunca düşürülerek, kârlılığı artırma çabasıyla meydana gelmektedir (<http://www.degerymm.com.tr/>).

2.2.1.1. TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardının Amacı ve Kapsamı

Bir şirket, gerek yabancı para cinsinden işlemler gerçekleştirerek, gerekse yurtdışında bir şirkete sahip olarak uluslararası faaliyetler gerçekleştirebilir. Bununla birlikte, bir şirket finansal tablolarını yabancı bir para birimine göre de oluşturabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde TMS-21 standardı; yabancı para işlemlerini ve yurtdışında yerleşik şirketlerin faaliyetlerine ilişkin sonuçların finansal tablolara nasıl yansıtılacağını ve söz konusu tablolarda kullanılan para birimine ilişkin yabancı para çevrim işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemeleri kapsamaktadır.

Bu Standart (<http://kgk.gov.tr/>);

- (a) “TMS-39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı kapsamındaki türev işlem ve bakiyeler hariç olmak üzere, yabancı para işlemleri ve bakiyelerin muhasebeleştirme işlemlerinde,
- (b) İşletmenin finansal tablolarına, konsolidasyon veya özkaynak yöntemi kullanılarak dâhil edilen, yurtdışındaki işletmelerin faaliyet sonuçları ve finansal durumunun finansal raporlamada kullanılan para birimine çevrilmesi esnasında,
- (c) İşletmenin faaliyet sonuçları ve finansal durumunun, finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesi aşamasında kullanılır.

2.2.1.2. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin, yurtdışında yatırım ortaklığı faaliyetleri dolayısıyla gerçekleşen kur farkı ile bir varlık ya da yükümlülüğe bağlı olarak ortaya çıkan kur farkına yönelik işlemleri aynı şekilde muhasebeleştirmeleri mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, Uluslararası Muhasebe Standartlarında yabancı para biriminden gerçekleştirilen işlemler dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarında esas alınacak unsurlara ve muhasebeleştirilmesine yönelik işlemlere açıklık getirilmiştir (Ceran ve Ortakarpuz , 2013).

Bu bakımdan, öncelikle işletmenin finansal tablolarında ve finansal raporlamalarında geçerli olan para birimi belirlenmelidir (UFRS Cep Kitapçığı, 2011).

Geçerli para birimine yönelik tespitlerde aşağıda belirtilen hususlar dikkate alınır (www.tmsk.org.tr).

- Mal ve hizmet satış fiyatlarını en fazla etkileyen,
- Rekabet avantajı ve mevzuat düzenlemeleri sonucunda mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en fazla etkileyen ülkeye ait,
- Mal ve hizmetlerle ilgili olarak ortaya çıkan maliyetleri (işçilik, hammadde gibi) en fazla etkileyen, para birimidir.

Söz konusu değerlendirmelerin ardından, tüm yabancı para cinsinden işlemlerin şirketin geçerli para birimine çevrilmesi gerekmektedir. Bahse konu işlemlerin muhasebeleştirilmesinde, finansal tablolarda işlemin ilk kayda alındığı tarihteki döviz kuru baz alınır. Raporlamalar döneminin sonunda; tarihi maliyetlerle izlenen parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru üzerinden, gerçeğe uygun değeri üzerinden kayıtlı olan parasal olmayan kalemler ise değerlendirme tarihindeki kur üzerinden tekrar çevrim işlemine konu olur. Parasal kalemlerin dönem sonu kuru üzerinden yine çevrim işlemi gerçekleştirilir (www.denetimnet.net 2011).

Geçerli para birimi yüksek enflasyona sahip bir ekonominin para birimi değilse sözü edilen yüksek enflasyonlu ülkede faaliyet gösteren işletmenin faaliyet sonuçları ve mali durumu, mali tabloda kullanılacak farklı bir para birimine aşağıdaki işlemler uygulanarak çevrilir (www.denetimnet.net 2011):

- Finansal durum tablosunda yer alan varlık/borçlar kapanış kuruyla,
- Tüm dönemlere ait gelir/giderler işlem tarihinde geçerli olan döviz kuruyla,
- Mevcut tüm kur farkları, diğer kapsamlı gelir hesabının bir kalemi olarak muhasebeleştirilir. Toplam tutar, yurt dışındaki faaliyetlerin elden çıkarılmasına kadarki süreçte ayrı bir özkaynak unsuru olarak yer alır.

Şirketler, TMS-21 standardı uyarınca, varlıklarının yabancı paralı işleme konu olması halinde işlem tarihinde oluşan mevcut kuru baz alarak muhasebeleştirme işlemini yaparlar (Gökgöz, 2013). Söz konusu işlem tarihi TFRS'ye göre ilk kayıt tarihidir. Uygulamada, hafta veya ay bazında işlemin gerçekleştirildiği dönemdeki kura yakın bir kur olması durumunda, bahse konu dönemde tüm yabancı paralı işlemler için kullanılabilmesi mümkün olmaktadır. Diğer taraftan, dönem içerisinde ortalama kurda aşırı dalgalanma olması halinde söz konusu kur kullanılamaz (<http://kgk.gov.tr/>).

Söz konusu dönemin ardından, yabancı paralı işlemlerde kullanılacak kurun belirlenmesinde kalemlerin parasal olup olmadığı konusu önem kazanmaktadır. Daha sonraki raporlama dönemlerinde, parasal kalemler dönem sonu kuruyla değerlendirilmektedir. Parasal olmayan kalemler ise iki şekilde değerlendirilir. Tarihi maliyet ile değerlendirilen parasal olmayan kalemler işlemin gerçekleştiği tarihte geçerli olan kurla, gerçeğe uygun değeri dikkate alınan parasal olmayan kalemler ise, söz konusu değer belirlendiği tarihte geçerli olan kur ile değerlendirilmektedir (Gökgöz, 2013). Aşağıda parasal kalemin ve parasal olmayan kalemin niteliği örneklerle açıklanmaktadır.

Parasal bir kalem temel olarak sabit tutarda veya tespit edilebilir tutarda para biriminin alınması hakkı veya ödenmesi yükümlülüğü niteliğine sahiptir. Buna örnek vermek gerekirse, nakit olarak ödemesi yapılacak emeklilik tazminatları, çalışanlara verilen diğer haklar, nakit ödemesi gerçekleştirilecek karşılıklar ve yükümlülük olarak ise muhasebeleştirilen temettüer şeklinde sıralamak mümkündür. Bunun yanı sıra, işletmenin özkaynak araçları alması veya vermesi, sabit tutarda ya da tespit edilebilir tutarda para birimini gerçeğe uygun değerine göre alması veya vermesi gibi değişken tutarda varlık alıp vermesi parasal kalem olarak nitelendirilir. Parasal olmayan bir kalemin temel niteliği ise parasal olanın tam tersidir. Parasal olmayan kalemde sabit veya tespit edilebilir tutarda para biriminin alınması hakkı veya ödenmesi yükümlülüğü söz konusu değildir. Bu duruma örnek; mal ve hizmetler için önceden ödenen tutarlar, şerefiye, maddi olmayan duran varlıklar ve parasal olmayan bir varlığın teslim edilmesi sonucu meydana gelen karşılıklar verilebilir (<http://www.bolu.smmmo.org.tr/>).

İşletmelerce gerçekleştirilen yabancı para cinsinden işlemler sonucunda çevrim farkları ortaya çıkmaktadır. TMS-21 açısından, bahse konu farkların muhasebeleştirilmesinde işlemin parasal kalem olup olmadığı hususu önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, parasal kalemlerden meydana gelen kur farklılıkları kâr/zarar da muhasebeleştirilmektedir. Parasal olmayan kalemlerden ötürü ortaya çıkan kur farklılıkları ise iki şekilde muhasebeleştirilebilir. Bunlardan birincisi, parasal olmayan kalem ‘diğer kapsamlı gelir’ hesabında kayıtlı ise, kur çevrim farkları da aynı hesap kalemi içerisinde yer alır. İkincisi ise, parasal olmayan kalemlerden ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar kâr/zarar içerisinde yer alıyorsa, kur çevrim farkları da söz konusu hesap içerisinde muhasebeleştirilir (Gökgöz, 2013).

Diğer standartlara göre, bazı kazanç ve kayıplarda “diğer kapsamlı gelir”de muhasebeleştirilebilmektedir. Örnek olarak, TMS-16 standardını alacak olursak, maddi duran varlıklara ilişkin yeniden değerlendirme artış ya da azalışları sonucunda oluşan bazı farkların “diğer kapsamlı gelir”de izlenmesi gerekmektedir. Söz konusu hesabın yabancı paralı bir işlem sonucunda oluşması durumunda, söz konusu standardın 23(c) no.lu bölümüne istinaden, yeniden değerlendirilen tutarın söz konusu değerlemenin gerçekleştiği tarihte geçerli olan kurdan çevrilerek, bu işlem dolayısıyla ortaya çıkan kur farkının “diğer kapsamlı gelir”de sınıflandırılması gerekmektedir (<http://www.bolu.smmmo.org.tr/>).

Parasal kalemlerin ödenmesi veya buldukları dönem içerisinde ya da daha önceki dönemlerde yapılan muhasebeleştirilme işlemleri esnasındaki kur farkına ilişkin kayıtlı değerleri ile cari dönemde oluşan farklılıklar, ait oldukları dönemin kâr/zarar hesaplarında muhasebeleştirilir. Yabancı paralı işlemlerin parasal kalemden oluşması ve ödeme aşamasına gelmesi durumunda, ilk kayıt tarihi ile söz konusu ödeme tarihi arasında oluşan kur farkı, aynı dönemde yapılan işlemin kapanması halinde finansal tablolara yansıtılır. Diğer taraftan, işlem ait olduğu dönem içerisinde kapanmaz ise, her dönem sonunda muhasebeleştirilecek kur farkı, ortaya çıkan döviz kurlarındaki değişim dikkate alınarak belirlenir (<http://www.kgk.gov.tr/>).

Finansal raporlamayı hazırlayan şirketin, yurtdışındaki işletmesinde bulunan net yatırımına ait parasal kaleminde meydana gelen kur farkının, söz konusu şirketin bireysel

finansal tablosunda kâr veya zarar olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, bahse konu işletmenin bir bağlı ortaklık olması durumunda, sözü edilen kur farkı öncelikle “diğer kapsamlı gelir”de kayıt altına alınmalıdır. Bahsedilen yatırımın şirket tarafından elden çıkarılması koşuluyla kâr/zarar olarak muhasebeleştirilmesi mümkün olmaktadır (<http://www.kgk.gov.tr/>).

2.2.1.3. Yerel Finansal Raporlama Çerçeve Taslağı²

YFRÇ Taslağı'nın 19. bölümünde yabancı para çevrim işlemleri ele alınmıştır. Buna ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Bu Bölüm, işletmelerin yabancı para cinsinden yaptıkları işlemlere ilişkin muhasebe ilkelerini ve işletmelerin finansal tablolarını fonksiyonel para birimi dışındaki başka bir para birimi cinsinden sunmaları durumunda yapılması gereken çevrim işlemlerine ilişkin esasları belirlemektedir. Bunun yanı sıra, konsolide finansal tablo hazırlayan işletmeler açısından; fonksiyonel para birimi konsolide finansal tabloların sunulduğu para biriminden farklı olan bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının ve iştiraklerin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarının konsolide finansal tablolara nasıl dahil edileceğine ilişkin ilkeleri düzenlemektedir.

Fonksiyonel Para Birimi

İşletmelerin bu Bölüm uyarınca fonksiyonel para birimini belirlemesi gerekir. Fonksiyonel para birimi, işletmenin ağırlıklı olarak nakitlerini oluşturduğu ve harcadığı çevrenin para birimidir. İşletmenin fonksiyonel para birimi Türk Lirasından (TL) farklılık gösterebilir.

İşletme, fonksiyonel para birimini belirlerken öncelikli olarak aşağıdaki faktörleri dikkate alır:

² Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Taslağı'nın 19. Bölümü alınmıştır.

(a) Fonksiyonel para birimi:

(i) Mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en çok etkileyen para birimidir (satış fiyatlarının belirlendiği ve ödendiği para birimi genellikle, işletmenin mal ve hizmetlerinin satış fiyatlarını en çok etkileyen para birimidir).

(ii) Rekabet unsurları ve yasal düzenlemeleriyle işletmenin mal ve hizmetlerinin satış fiyatlarını en çok etkileyen ülkenin para birimidir.

(b) Mal ve hizmetlere ilişkin işçilik, hammadde ve diğer maliyetleri en çok etkileyen para birimidir (genellikle bu tür maliyetlerin belirlendiği ve ödendiği para birimidir).

Yukarıdaki faktörlerin yanı sıra aşağıda yer alan faktörler de fonksiyonel para biriminin belirlenmesine ilişkin kanıt sağlar:

(a) Finansman faaliyetlerinden (borçlanma aracı ya da özkaynağa dayalı finansal araçların ihraç edilmesi gibi) sağlanan fonların para birimidir.

(b) İşletme faaliyetlerinden elde edilen tahsilatın tutulduğu para birimidir.

Fonksiyonel para birimi, işletmeyle ilgili işlemlerin, olayların ve koşulların etkilerini en iyi şekilde yansıtan para birimidir. Dolayısıyla, fonksiyonel para birimi bir kez belirlendikten sonra, sadece işletmeyle ilgili işlemlerde, olaylarda ve koşullarda bir değişiklik meydana gelmesi durumunda değiştirilebilir.

Geçerli para birimindeki değişikliğin etkisi ileriye yönelik olarak kayda alınır. Diğer bir deyişle, tüm kalemler yeni geçerli para birimine, değişim tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir.

Yabancı Para Cinsinden İşlemlere İlişkin Muhasebe İlkeleri

Yabancı para cinsinden işlemler, işletmenin fonksiyonel para birimi dışındaki bir para birimiyle gerçekleşen ya da ödemenin bu para birimi cinsinden yapılmasını gerektiren işlemlerdir.

Yabancı para cinsinden işlemler ilk kayda alınırken, yabancı para birimindeki tutar işlem tarihindeki spot kur kullanılarak fonksiyonel para birimine çevrilir. İşlem

tarihi, işlemin ilk kayda alındığı tarihi ifade eder. İlk kayda alma tarihi ise işlemin kapsamına girdiği bölüme göre belirlenir.

Uygulama kolaylığı açısından işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun kullanılması mümkündür. Örneğin; haftanın, ayın ya da yılın ortalama kuru, o dönem içinde gerçekleşen yabancı para cinsinden tüm işlemlere uygulanabilir. Ancak, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda ortalama kur kullanılamaz.

Yabancı para cinsinden işlemlerin dönem sonundaki ölçümleri, işlem sonucu ortaya çıkan finansal durum tablosu kaleminin parasal kalem olup olmadığına göre farklılık gösterir. Parasal kalemler, elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek olan varlık ve yükümlülüklerdir.

Yabancı para cinsinden parasal kalemler, dönem sonundaki spot kur kullanılarak fonksiyonel para birimine çevrilir.

Parasal kalemin ödenmesinden ya da parasal kalemin cari dönem sonunda ilk kayda alma tarihindeki veya bir önceki hesap dönemi sonundaki kurdan farklı bir kurdan çevrilmesinden kaynaklanan kur farkı kazanç veya kayıpları oluştukları dönemde kâr veya zarara yansıtılır. Parasal kalemlere ilişkin kur farkı kazanç veya kayıpları, işlemin türüne göre kâr veya zarar tablosunun ilgili kaleminde gösterilir. Örneğin ticari 128 alacak ve borçlara ilişkin kur farkı kazanç veya kayıpları “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” veya “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kaleminde; banka mevduatlarına veya alınan banka kredilerine ilişkin olarak ortaya çıkan kur farkı kazançları veya kayıpları “Finansal Gelirler” veya “Finansal Giderler” kaleminde gösterilir.

Yabancı para cinsinden parasal olmayan kalemler ise, maliyet bedelleri üzerinden ölçülüyorsa işlem tarihindeki kurdan; gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülüyorsa gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki kurdan fonksiyonel para birimine çevrilir.

Örnek 1: Fonksiyonel para birimi TL olan bir işletme, 10.000 \$’a satın aldığı bir maddi duran varlığını maliyet değeri üzerinden ölçmektedir. Satın alma tarihindeki kur 1 \$ = 2,50 TL, dönem sonu kuru ise 1 \$ = 2,60 TL’dir. İşletme söz konusu maddi duran

varlığını dönem sonunda 25.000 TL üzerinden gösterecek ve bu değer üzerinden amortisman ayıracaktır. İşletmenin ilgili maddi duran varlığını yeniden değerlendirme modeli kullanarak ölçmesi ve dönem sonunda maddi duran varlığın gerçeğe uygun değerini 12.000 \$ olarak belirlemesi durumunda ise işletme maddi duran varlığını dönem sonunda 31.200 TL (12.000 \$ x 2,60 TL) üzerinden gösterecek ve bu değer üzerinden amortisman hesaplaması yapacaktır.

Bazı parasal olmayan kalemlerin değeri iki veya daha fazla tutarın karşılaştırılması suretiyle belirlenmektedir. Örneğin stoklar, dönem sonlarında maliyet ile net gerçekleşebilir değer düşük olanı üzerinden; değer düşüklüğü göstergeleri tespit edilen maddi duran varlıklar ise geri kazanılabilir tutar ile defter değerinin düşük olanı üzerinden gösterilmektedir. Bu tür durumlarda her bir tutar, belirlendiği tarihteki kur kullanılarak fonksiyonel para birimine çevrilir. Örneğin, net gerçekleşebilir değer, değer düşüklüğü testi açısından dönem sonunda belirleniyorsa çevrim işlemi, dönem sonu kuru kullanılarak yapılır.

Parasal olmayan kalemlere ilişkin ortaya çıkan kur farkı kazanç veya kayıpları kâr veya zarara yansıtılır. Bununla birlikte, yeniden değerlendirme modeli kullanılarak ölçülen maddi duran varlıklara ilişkin yeniden değerlemeden kaynaklanan kur farkı kazanç veya kayıpları “Yeniden Değerleme Yedeği”nde gösterilir.

Örnek 2: Yukarıdaki örnekte işletme maddi duran varlığını yeniden değerlendirme modeli kullanarak ölçüyorsa, maddi duran varlığın 31.200 TL olan dönem sonu değeriyle 25.000 TL olan maliyet değeri arasındaki 6.200 TL’lik farkın tamamı yeniden değerlendirme yedeğinde gösterilir. Dolayısıyla kur farkı kazançları da “Yeniden Değerleme Yedeği”ne yansıtılmış olur.

Fonksiyonel para birimine çevrimde birden fazla döviz kurunun bulunması durumunda kullanılacak kur, işlem veya bakiyeye ilişkin nakit akışları ölçüm tarihinde gerçekleşmiş olsaydı bu nakit akışlarının ödeneceği kurdur. Örneğin, işletmenin elinde bulundurduğu nakdin değerlemesinde alış kurunun; yabancı para cinsinden olan bir kredi ödemesine ilişkin borcun değerlemesinde ise satış kurunun kullanılması gerekir.

Finansal Tabloların Fonksiyonel Para Birimi Dışındaki Para Birimi Cinsinden Sunulması

Bir işletmenin, finansal tablolarını fonksiyonel para birimi dışındaki para biriminden sunması (örneğin, fonksiyonel para birimi Euro olan bir işletmenin TL cinsinden finansal tablolarını sunması) durumunda aşağıdaki işlemler uygulanarak çevrim gerçekleştirilir:

(a) Varlık ve yükümlülükler (karşılaştırmalı olarak sunulan finansal durum tablosu ya da tablolarındaki varlık ve yükümlülükler dâhil olmak üzere) finansal durum tablosunun düzenlendiği tarihteki kapanış kurundan çevrilir.

(b) Gelir ve giderler (karşılaştırmalı olarak sunulan kâr veya zarar tablosundaki (ya da tablolarındaki) gelir ve giderler dâhil olmak üzere) işlem tarihlerindeki döviz kurlarından çevrilir.

(c) Ortaya çıkan tüm kur farkları ise özkaynaklarda “Yabancı Para Çevrim Farkları” kalemi içerisinde gösterilir.

Uygulama kolaylığı açısından, gelir ve gider kalemlerinin çevriminde işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun kullanılması mümkündür. Örneğin; dönemin ortalama kuru tüm gelir ve giderlerin çevriminde kullanılabilir. Ancak, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda ortalama kur kullanılamaz.

Fonksiyonel Para Birimi Konsolide Finansal Tabloların Sunulduğu Para Biriminden Farklı Olan Bağlı Ortaklıkların, İş Ortaklıklarının ve İştiraklerin Finansal Tablolarının Çevrimi

Bu başlık altında yer alan hükümler sadece ana ortaklık tarafından konsolide finansal tablolar hazırlanması durumunda uygulanır. Çünkü, ana ortaklığın bir bağlı ortaklığının, iş ortaklığının veya iştirakinin fonksiyonel para biriminin konsolide finansal tabloların sunulduğu para biriminden farklı olması durumunda, bu yatırımların finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının tam konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi kullanılarak konsolide finansal tablolara dahil edilebilmesi için konsolide finansal tabloların sunulduğu para birimine çevrilmesi gerekir. Bu şekilde bağlı ortaklıklar tam konsolidasyon yöntemi uygulanarak, iş ortaklıkları ve iştirakler ise özkaynak yöntemi

uygulanarak konsolide finansal tablolara dahil edilirken bu işletmelerin konsolide finansal tabloların sunulduğu para birimi cinsinden ifade edilen finansal tabloları dikkate alınmış olur.

Konsolide finansal tablo hazırlamayan ana ortaklıklar, bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak yatırımlarını maliyet yöntemi kullanarak ölçeceklerinden, bu işletmeler, yabancı para cinsinden elde ettikleri bağlı ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak yatırımlarının ilk kayda alınmasında, dönem sonu ölçümlerinde, bu yatırımların kısmen ya da tamamen elden çıkarılmasında ve kendileriyle bu işletmeler arasında gerçekleşen yabancı para cinsinden işlemlere bu Bölüm'ün "Yabancı Para Cinsinden İşlemlere İlişkin Muhasebe İlkeleri" başlıklı kısmında yer alan hükümleri uygular. Diğer bir ifadeyle, konsolide finansal tabloların hazırlanmadığı bir durumda bu yatırımların finansal durumları ve faaliyet sonuçları konsolidasyon yöntemleri uygulanarak ana ortaklığın finansal durumu ve faaliyet sonuçlarıyla birleştirilmeyeceğinden bu başlık altında düzenlenen hükümler uygulanmaz.

Ana ortaklığın bağlı ortaklığının, iş ortaklığının veya iştirakinin fonksiyonel para birimi belirlenirken ve bu yatırımların fonksiyonel para biriminin ana ortaklığın fonksiyonel para biriminden farklı olup olmadığını tespit ederken aşağıdaki ek faktörler de dikkate alınır:

(a) İşletmenin faaliyetlerini, yatırım yapan işletmenin faaliyetlerinin uzantısı şeklinde mi yoksa özerk bir şekilde mi yürüttüğü.

(b) Yatırım yapan işletme ile gerçekleştirilen işlemlerin, işletmenin toplam faaliyetlerinin büyük bir bölümünü mü, yoksa küçük bir bölümünü mü oluşturduğu.

(c) İşletmenin faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının, yatırım yapan işletmenin nakit akışlarını doğrudan etkileyip etkilemediği ve söz konusu nakit akışlarının istenildiği an yatırım yapan işletmeye aktarılmasının mümkün olup olmadığı.

(ç) İşletmenin, yatırım yapan işletmenin fon desteği olmadan, kendi faaliyetlerinden sağladığı nakit akışlarının mevcut ve normal koşullarda beklenen borç yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olup olmadığı.

Fonksiyonel para birimi konsolide finansal tabloların sunulduğu para biriminden farklı olan bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının ve iştiraklerin finansal durumunun ve

faaliyet sonuçlarının konsolide finansal tabloların sunulduğu para birimine çevriminde, “Finansal Tabloların Fonksiyonel Para Birimi Dışında Farklı Bir Para Biriminden Sunulması” başlıklı kısımda anlatılan çevrim işlemleri uygulanır. Bununla birlikte, söz konusu kısımdaki işlemlerin yanı sıra bu çevrimde aşağıdaki hükümler de dikkate alınır:

(a) Ana ortaklığın bağlı ortaklıklarının paylarının tamamına sahip olmadığı durumda çevrim işlemi sonucu ortaya çıkan kur farkı kazanç veya kayıplarının kontrol gücü olmayan paylara isabet eden kısmı konsolide finansal durum tablosunda kontrol gücü olmayan paylara dağıtılır, geriye kalan kısım ise konsolide finansal durum tablosunda “Yabancı Para Çevrim Farkları” kaleminde gösterilir.

(b) Bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının ve iştiraklerin finansal durumu ile faaliyet sonuçlarının ana ortaklığın finansal durumu ve faaliyet sonuçlarıyla birleştirilmesinde normal konsolidasyon işlemleri uygulanır. Bu kapsamda bağlı ortaklık ile ana ortaklık, iş ortaklığı ve iştirak arasında gerçekleşen işlemlerin etkileri elimine edilir. Ancak ana ortaklık ile bağlı ortaklıklar, iş ortaklıkları ve iştirakler arasındaki işlemler sonucu ortaya çıkan parasal kalemlere ilişkin kur farkı kazanç veya kayıpları elimine edilmez.

Örnek 3: Fonksiyonel para birimi TL olan bir ana ortaklık fonksiyonel para birimi Dolar olan bir bağlı ortaklığına 10.000 \$ borç vermiştir. İşlem tarihinde 1 \$= 2.50 TL; dönem sonunda ise 1 \$= 2.60 TL'dir. Ana ortaklık konsolide finansal tablolarını TL cinsinden hazırlamaktadır. Konsolide finansal tablolar hazırlanırken ana ortaklığın kendi kayıtlarında yer alan 26.000 TL'lik alacak kalemi ile bağlı ortaklığın çevrim işlemi sonucu kayıtlarında yer alan 26.000 TL'lik borç kalemi elimine edilecektir. Ancak söz konusu parasal kaleme ilişkin olarak ortaya çıkan ve ana ortaklığın kendi kâr veya zarar tablosuna yansıtılmış olan 1.000 TL'lik kur farkı kazancı elimine edilmez ve konsolide kâr veya zarar tablosunda da gösterilir (Ancak bir sonraki madde de belirtildiği şekilde bu borçlanmanın ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki net yatırımının bir parçası olması durumunda, söz konusu kur farkı kazancı konsolide finansal tablolarda özkaynaklar altında “Yabancı Para Çevrim Farkları” kalemi içerisinde gösterilir).

(c) Ana ortaklığın bağlı ortaklıklarına, iş ortaklıklarına veya iştiraklerine öngörülebilir bir gelecekte ödenmesi planlanmayan ve beklenmeyen borçları ya da bu

yatırımlarından öngörülebilir bir gelecekte tahsil edilmesi planlanmayan ve beklenmeyen alacakları olabilir. Bu tür bir parasal kalem özünde, bu işletmelerdeki net yatırımın bir parçasıdır. Ana ortaklığın bu işletmelerdeki net yatırımının bir parçasını oluşturan parasal bir kalemden kaynaklanan kur farkı kazanç veya kayıpları konsolide finansal tablolarda özkaynaklar altında “Yabancı Para Çevrim Farkları” kalemi içerisinde gösterilir. Söz konusu kur farkları, bağlı ortaklığın, iş ortaklığının veya iştirakin elden çıkarılması üzerine konsolide kâr veya zarar tablosuna aktarılmaz, bu tutar “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları”na aktarılır.

Örnek 4: Örnek 3’te yer verilen ana ortaklığın bağlı ortaklığa verdiği borcun öngörülebilir bir gelecekte tahsil edilmesi beklenmiyor ve planlanmıyor ise; ana ortaklığın kendi finansal tablosunda yer alan 1.000 TL’lik kur farkı kazancı konsolide kâr veya zarar tablosunda değil; konsolide finansal durum tablosunun özkaynakları içerisinde “Yabancı Para Çevrim İşlemleri” kaleminde gösterilir. Ana ortaklık söz konusu borç için kendi finansal tablolarında herhangi bir değişiklik yapmaz. Diğer bir ifadeyle, ana ortaklığın bireysel finansal tablolarında söz konusu kur farkı kazancı kâr veya zarar tablosunda gösterilir.

(ç) Bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının veya iştiraklerin ediniminde ortaya çıkan şerefiye ve yine bu edinim sırasında varlıkların ve yükümlülüklerin defter değerlerine ilişkin yapılan gerçeğe uygun değer düzeltmeleri, bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının veya iştiraklerin varlık ve yükümlülükleri olarak dikkate alınır. Bu nedenle söz konusu varlık ve yükümlülükler, bağlı ortaklıkların, iş ortaklıklarının veya iştiraklerin geçerli para birimi cinsinden ifade edilirler ve kapanış kurundan çevrilirler.

(d) Bağlı ortaklık üzerindeki kontrolün kaybı, iştirak niteliği kazanmayacak şekilde iş ortaklığı üzerindeki müşterek kontrolün kaybı ya da iş ortaklığı niteliği kazanmayacak şekilde iştirak üzerindeki önemli etkinin kaybı durumunda, bu yatırım ile ilgili olarak özkaynaklarda kaydedilen birikimli kur farkı kazanç veya kayıpları bağlı ortaklığın, iş ortaklığının ya da iştirakin elden çıkarılmasından kaynaklanan kazanç veya kaybın hesabında dikkate alınmaz. Söz konusu kur farkı kazanç veya kayıpları kâr veya zarara yansıtılmadan “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılır.

(e) Bir bağı ortaklığın kontrolün kaybına neden olmayacak şekilde kısmen elden çıkarılması durumunda, “Yabancı Para Çevrim Farkları” kaleminde bağı ortaklıkla ilgili olarak yer alan birikimli kur farkı kazanç veya kayıplarının oransal payı ilgili bağı ortaklıktaki kontrol gücü olmayan paylara aktarılır.

(f) Bir iş ortaklığının müşterek kontrolün kaybına neden olmayacak şekilde kısmen elden çıkarılması, bir iş ortaklığının kısmen elde çıkarılması sonucu iştirak niteliği kazanması ya da bir iştirakin önemli etkinin kaybına neden olmayacak şekilde kısmen elden çıkarılması durumunda, iş ortaklığına ya da iştirake ilişkin olarak daha önceden özkaynaklarda kaydedilen birikimli kur farkı kazanç veya kayıplarından ortaklık payındaki azalışa isabet eden kısım “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılır.

2.3. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesinde Tek Düzen Hesap Planı ile TFRS Açısından Uygulamaya İlişkin Farklılıklar

Muhasebe ve vergi uygulamalarının farklı amaçlar taşıması nedeniyle aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Vergi uygulamalarında en temel amaç; vergi matrahına yönelik doğru tespitin yapılması ve vergi gelirlerinin yükseltilmesidir. Diğer taraftan, muhasebe uygulamalarındaki amaç ise, işletmelerin mali açıdan durumunun doğru fotoğraflanmasıdır. Söz konusu uygulamada, işletme pay sahiplerine, ihtiyaca uygun bilgilerin doğru zamanda, gerçeğe uygun olarak, karşılaştırılabilme ve anlaşılır olma özelliğini barındıracak şekilde sunabilmek en önemli amaçtır. Vergi uygulamalarında ise; devletin bilgi kullanıcısı olması, bilgilerin üretilirken devletin ihtiyacını karşılamaya yönelik olmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, muhasebe uygulamalarında pay sahiplerinin fazla olması sebebiyle söz konusu kişilerin ihtiyacına uygun bilgi sunulması gereksinimi oluşmaktadır. Bahsedilen hususlar her iki uygulamada da farklılıkların meydana gelmesine neden olmuştur (<http://www.asmmmo.org.tr/>).

Kur farklarının raporlanmasına ilişkin Türkiye Muhasebe Standardı ile mevcut uygulama arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu farklılıklara aşağıda değinilmiştir.

Stokların maliyetinin içeriği konusunda vergi kanunları ve muhasebe uygulamaları farklılık göstermektedir. VUK emtia maliyetini açıklarken borçlanma maliyetlerinin maliyet unsuru olduğu konusunu tanımlamamıştır. Ancak “bunlara ilişkin tüm giderler” şeklinde dile getirdiği ifadeyle borçlanma maliyetlerinin de bu giderlere eklendiğini yorumlanmıştır. Böylece emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar ortaya çıkan kur farklarının maliyete eklenmesinin şart olduğu ifade edilmiştir. Stokta kalan emtiaya ilişkin daha sonra meydana gelecek kur farklarının ise, ilgili oldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete dahil edilmesinin mümkün olduğu üzerinde durulmuştur. Buna ilaveten Tebliğ’de faiz ve komisyon giderlerinin dönem sonu stoklarına verilmesi konusunda herhangi bir zorunluluğun olmadığı açıklanmıştır. Stokların özellikli varlık niteliğinde olması ise çok nadir görülmektedir. Bu durumlara; bir gemi ya da uçak üretiminde, büyük projelerde ve üretimi bir yıldan uzun sürecek mamul üretimlerinde rastlanılabilir (<http://www.asmmmo.org.tr/>).

Başka bir ifadeyle, TMS’ye göre; stok kaleminin özellikli varlık olması halinde ortaya çıkan kur farkı maliyet unsuru olmakta, aksi halde kur farkının giderleştirilmesi gerekmektedir.

Kur farklarının raporlanması konusunda bir diğer farklılık duran varlık yatırımları dolayısıyla meydana gelen yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesidir. TMS’ye göre söz konusu muhasebeleştirme işlemleri stoklardaki uygulamaya benzer bir şekilde varlığın niteliğinin özellikli olup olmadığına göre değişmektedir.

Amaçlanan kullanım ve satışa hazır hale getirilebilme aşaması mecburi olarak uzun süre gerektiren varlıklara özellikli varlık denilmektedir (TMS-23, m. 5).

Özellikli varlıklar, kullanım ve satışa hazır duruma gelene kadarki süreçte meydana gelen faiz giderleri ve kur farkları özellikli varlığın maliyetine dahil edilir. Örnek verecek olursak, yapılmakta olan yatırımlarda, yatırım dönemi boyunca oluşan faiz giderleri ve kur farkları söz konusu yatırımın maliyetine verilir. Yapılmakta olan yatırımlar hesabından ilgili varlık hesabına (binalar hesabı gibi) gerekli aktarım yapılmasının ardından meydana gelen faiz giderleri/kur farkları bahse konu yatırımın maliyeti ile ilişkilendirilmeyerek, gider olarak muhasebeleştirilir. Söz konusu hususta

dönem yıl sonu olmayıp, yatırım tutarının ilgili hesaba kaydedildiği tarih olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca, özellikli varlık niteliğine haiz olmayan maddi duran varlık alımlarının borçlanma ile gerçekleştirilmesi halinde, oluşan faiz giderleri/kur farkları sonuç hesabına yansıtılır. Örneğin, bir makine borçlanılarak ithal edilirse, makine işletmeye gelmesinin kısa süre ardından kullanılacağından, söz konusu varlığın özellikli varlık olarak nitelendirilmesi mümkün olmamaktadır. Söz konusu duran varlıkla ilgili meydana gelen faiz ve kur farkları varlığın maliyeti yerine sonuç hesabına kaydedilir. (<http://www.asmmmo.org.tr/>).

Ülkemizdeki mevcut vergi uygulamalarında, varlığın iktisap edildiği yılın sonuna kadar ortaya çıkan kur farklarının maliyete dahil edilmesi gerekmektedir. İlerleyen zamanlarda meydana gelen kur farklarına ilişkin seçimlik hak tanınmıştır. Bunlardan ilki, söz konusu farkın varlığın maliyetine dahil edilmesi, ikincisi ise gider olarak muhasebeleştirilmesidir (Ceran ve Ortakarpuz, 2013). Maddi duran varlık ithalatında döviz kredisi kullanılması ya da sonrasında söz konusu kıymetlerle ilgili borç taksitlerine yönelik değerlendirme işlemleri sonucunda oluşan kur farklarının, varlığın edinildiği dönemin sonuna kadar olanlarda, varlığın maliyetine ilave edilmesi zorunludur. Ancak, bahse konu varlıklara ilişkin edinilen dönemden sonraki dönemlerde meydana gelen kur farklarının, ilgili yılda gider yazılması veya maliyete eklenmesi ile amortismanına tabi tutulması hususu işletmelerin tercihinin bırakılmıştır. Kur farklarına ilişkin herhangi bir yatırım ya da işletme dönemi ayırımı yapılmaması nedeniyle, söz konusu dönem yıl olarak algılanmakta ve ilgili yıla ait kur farkları maliyete verilmektedir. Sonraki dönemlerde ise tercih hakkı bulunmaktadır (<http://www.asmmmo.org.tr/>).

İhracat işlemlerinde, satış hasılatı ve ödeme arasındaki süreçte meydana gelen kur farkları brüt satışlar ile ilişkilendirilmektedir. Kur farklarıyla ilgili olumlu farklar satış hasılatına verilmekte, olumsuz farklar ise satıştan indirimler olarak muhasebeleştirilmektedir. Bu durum, gerek muhasebe standartları gerekse muhasebe uygulamaları açısından uyumludur. İthalat işlemlerinde, ortaya çıkan kur farklarının standarda istinaden gider olarak muhasebeleştirilmesi veya malın maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Bu noktada önem arz eden nokta, ithal eşyasının özellikli mal olup olmadığı hususudur. TMS-2'de özellikli malın istenilmesi halinde stok maliyetine ilave edilebileceği konusuna yer verilmiştir. Özellikli bir varlığın ithal edilmesi sonucu ortaya

ıkan kur farkı borçlanma maliyeti olarak kabul edilirken, sonuç hesapları ile iliŐkilendirilmeksizin yatırımın maliyetine ilave edilmektedir. Vergi uygulamalarında bu durum, varlığın elde edildiği dönemde oluşan kur farkının maliyete intikal ettirilmesini zorunlu kılmakta, ancak ileriki dönemlerde maliyete veya sonuç hesaplarına alınması konusunda seçme hakkı tanımaktadır (Ceran ve Ortakarpuz, 2013).

Kur farklarının raporlanması hususunda; TMS uygulaması ile mevcut uygulamalar arasında görülen bu farkların yanı sıra, ülkemiz uygulaması içinde SPK ve vergi uygulamalarının da kendi içinde uyumlu olmadığı ve aynı zamanda terim birliğinden yoksun olduğu ortaya çıkmaktadır. Őöyle ki, stoklar nedeni ile ortaya çıkan kur farkları için vergi mevzuatında “aktife alınmak” terimi kullanılırken, SPK mevzuatında “kullanıma ve satışa hazır hale gelmek” terimi kullanılmaktadır. Aktife alınmak ile satışa hazır hale gelme durumunun eŐ zamanlı gerçekleşmesi her zaman mümkün değildir. Benzer bir terim farklılığı maddi duran varlık yatırımlarına ilişkin kur farklarının raporlanması hususunda da söz konusudur. Vergi uygulamalarında “varlığın iktisap edildiği yılın sonu” maliyet ya da gider ayırımında baz olarak alınırken, SPK mevzuatında “aktifleştirme” terimi kullanılmıştır. Aktifleştirme; bir varlığın hedeflenen nihai kullanım veya satış aşamasına hazır duruma getirilmesidir. Varlığın iktisap edildiği yılsonu ile aktifleŐtirildiđi dönemin eŐ zamanlı dönemler olmadığı açıktır (Şahin, 2007).

BÖLÜM III.

BİST'DE İŞLEM GÖREN LOJİSTİK ŞİRKETLERİN KUR FARKLARI AÇISINDAN FİNANSAL TABLO ANALİZİ

Bu bölümde; lojistik sektöründe faaliyet gösteren ve Borsa İstanbul'da işlem gören firmaların finansal tabloları incelenecek, söz konusu firmaların finansal tablolarının analizleri ve halka kapalı faaliyet gösteren lojistik şirketler ile karşılaştırma yapılacak, TFRS uygulamasından sonra finansal tablo kalemlerinde meydana gelen değişikliklere ilişkin değerlendirmeler yapılacak, sebepleri araştırılacaktır.

3.1. BİST'de İşlem Gören Lojistik Şirketler ve Faaliyet Alanları

Aşağıda Borsa İstanbul'da işlem gören lojistik şirketler tanıtılacak ve söz konusu bu şirketlerin faaliyet alanlarına yer verilecektir. Bu bağlamda; örneklem olarak Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ele alınacaktır.

3.1.1. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi

1999 yılında kurulmuş olan Latek Lojistik Tic. A.Ş'nin faaliyet gösterdiği alanlar aşağıda yer almaktadır:

- Yurtiçi ve yurtdışına hava, deniz, kara ve demiryolu taşımacılığı,
- Depolama ve dağıtım
- Tedarik zinciri yönetimi

Söz konusu şirket "LATEK" ve "Silk Express" markalarının kullanım haklarına sahip olmak için Türk Patent Enstitüsü'ne tescil ettirmiştir. Ayrıca, Şirket ISO 9001 "Kalite Yönetim Sistemi" belgesine sahiptir.

Diğer taraftan, Şirket FIATA (International Federation of Freight Forwarders Associations), IATA (International Air Transport Association), UTIKAD (Uluslararası

Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği) ve RODER (RO-RO Gemi İşletmecileri ve Kombine Taşımacılar Derneği) üyesidir. Şirket tarafından alınan yetki belgeleri ise aşağıda yer almaktadır (<http://www.kap.gov.tr/>):

Tablo 2. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi'nin Yetki Belgeleri

Yetki Belgesi Türü	Belge Numarası	Alınış Tarihi	Geçerlilik Tarihi
L1 Yurtiçi lojistik hizmet işletmeciliği	BAK.L1.34.10137	26.08.2004	20.02.2017
C2 Uluslararası ve yurtiçi eşya taşımacılığı	İST.U.NET.C2.34.102	23.03.2006	22.03.2016
R2 Uluslararası ve yurtiçi eşya taşıma işleri organizatörlüğü	BAK.R2.34.10136	26.08.2004	20.02.2017
K2 Yurtiçi eşya taşımacılığı	İST.U.NET.K2.34.216491	25.05.2010	25.05.2015

Kaynak: <http://www.kap.gov.tr/>

Bahse konu şirket, Sermaye Piyasası Kurulu'na (SPK) kayıtlı olup, hisseleri 27.04.2010 tarihi itibariyle Borsa İstanbul'da (BİST) işlem görmeye başlamıştır. Şirket kayıtlı sermaye sistemine tabi değildir. Borsa Yönetim Kurulu'nun 16.10.2014 tarihli toplantısında aldığı karar uyarınca Şirket hisseleri 20.10.2014 tarihinden itibaren Borsa kotundan çıkarılarak Gözaltı Pazarı'nda işlem görmeye başlamıştır (<http://www.kap.gov.tr/>).

3.1.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı

1933 yılında kurulan Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın başlıca faaliyet alanları aşağıda belirtilmiştir;

- Yurt içi ve yurt dışında yolcu hava taşımacılığı,
- Yurt içi ve yurt dışında kargo hava taşımacılığı

yapmaktadır. 1990 yılından itibaren söz konusu şirketin hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem görmektedir.

2013 ve 2014 yıllarında söz konusu şirketin hissedarları ile hisse dağılımına ilişkin veriler aşağıda belirtilmiştir (<http://www.kap.gov.tr/>):

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
T.C. Başbakanlık Özelleştirme İd. Bşk.	% 49,12	% 49,12
Diğer (Halka Açık Kısım)	% 50,88	% 50,88
Toplam	% 100,00	% 100,00

3.1.3. Reysaş Taşımacılık Ve Lojistik Ticaret A.Ş.

Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Tic. A.Ş'nin faaliyet alanı; kara, deniz ve hava yük taşımacılığı yapmaktır. Ayrıca, söz konusu şirket depolama hizmeti faaliyetinde de bulunmaktadır.

3.2. BİST’de İşlem Gören Lojistik Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından İncelenmesi

Borsa İstanbul’da işlem gören ve lojistik sektöründe faaliyet gösteren üç şirket (Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş.) kur farkları açısından incelenmiştir. Bu şirketlerin öncelikle 2012, 2013 ve 2014 yıllarındaki finansal tabloları ve dipnotları analiz edilmiştir. Daha sonra ise sözü edilen şirketler arasında bir kıyaslama yapılmıştır.

3.2.1. Latek Lojistik Ticaret A.Ş.

Latek Lojistik Tic. A.Ş'nin 2012, 2013, 2014 yılları itibariyle konsolide finansal tablolarına ilişkin dipnotlarda yer alan “Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar” bölümünde; yabancı para çevriminde işlem tarihindeki mevcut döviz kurunun baz alındığı, yabancı paraya dayalı parasal varlık ve yükümlülüklerde ise, bilanço tarihinde geçerli olan döviz kurunun dikkate alındığı, yabancı paraya dayalı parasal varlık ve yükümlülüklerin çevrimleri sonucunda ortaya çıkan kur farkı gelir/giderinin ise finansal gelir/gider olarak, konsolide gelir tablosuna yansıtıldığı belirtilmiştir.

Yabancı para cinsinden olan, maliyet değeri ile ölçülen parasal olmayan kalemlerin ilk işlem tarihindeki kurlardan fonksiyonel para birimine çevrildiği, yurtdışında faaliyet gösteren bağlı ortaklıkların, şirketin muhasebe politikalarına uygun olarak düzenlenen finansal tablolarında yer alan varlık/yükümlülüklerin bilanço tarihindeki döviz kurundan, gelir/giderlerin ise ortalama döviz kuru üzerinden TL'ye çevrildiği, kapanış ve ortalama kur kullanımı sonucunda ortaya çıkan kur farklarının da özkaynaklar içerisinde yer alan yabancı para çevrim farkları kaleminde izlendiği ifade edilmiştir.

Söz konusu dipnotların incelenmesi sonucunda, kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin işlemlerin;

- Konsolide Bilanço'da yer alan "Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Yabancı Para Çevrim Farkları" kalemlerinde,
- Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu'nda yer alan "Finansal gelirler/giderler", "Yabancı Para Çevrim Farklarındaki Değişim" kalemlerinde,
- Konsolide Nakit Akım Tablosu'nda yer alan "Krediler Üzerindeki Kur Farkı" kaleminde yer aldığı görülmüştür.

3.2.1.1. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2012 Yılı Dipnotları

Aşağıda Latek Lojistik Ticaret A.Ş.'nin yukarıda sözü edilen kalemlere ilişkin 2012 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 3: Amortisman Gideri - İtfa Payı

<i>Amortisman gideri ve itfa payı dağılımı</i>	1 Ocak- 31 Aralık 2012	1 Ocak- 31 Aralık 2011
Satılan hizmet maliyeti	3.511.583	1.421.114
Genel yönetim giderleri	294.263	318.749

Durdurulan faaliyetlere ilişkin amortisman gideri (Not 27)	473.036	710.736
Yabancı para çevrim farkı	(7.793)	85.236
Toplam	4.271.089	2.535.835
	1 Ocak- 31 Aralık 2012	1 Ocak- 31 Aralık 2011
<i>Amortisman gideri ve itfa payı dağılımı</i>		
<i>Maddi Duran Varlıklar</i>		
Satılan hizmet maliyeti	3.511.583	1.421.114
Genel yönetim giderleri	207.250	309.884
<i>Maddi Olmayan Duran Varlıklar</i>		
Satılan hizmet maliyeti	-	-
Genel yönetim giderleri	87.013	8.865
Durdurulan faaliyetlere ilişkin amortisman gideri	473.036	710.736
Yabancı para çevrim farkı	(7.793)	85.236
Toplam	4.271.089	2.535.835

Şirketin 2011 yılında “Amortisman İtfa Gideri ve İtfa Payı” dağılımı içerisindeki yabancı para çevrim farkı oranının yaklaşık yüzde 3, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 0,1 olduğu bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2012 yılındaki maddi duran varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklarla ilgili amortisman gideri ile itfa payı dağılımında ortaya çıkan yabancı para çevrim farkının “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Faaliyet Kârı/Zararı” hesabında yarattığı etkinin az olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4: Finansal Gelirler

<i>a) Finansal gelirler</i>	1 Ocak- 31 Aralık 2012	1 Ocak- 31 Aralık 2011
Kur farkı gelirleri	4.772.571	8.883.325

Faiz geliri	1.576.401	47.042
Toplam	6.348.972	8.930.367

Tablo 5: Finansal Giderler

<i>b) Finansal giderler</i>	1Ocak- 31Aralık 2012	1Ocak- 31Aralık 2011
Kur farkı gideri	5.115.064	6.899.285
Faiz giderleri	6.268.743	2.134.305
Diğer finansal giderler	445.409	250.691
Toplam	11.829.216	9.284.281

Yapılan yüzde analizi sonucunda; şirketin 2011 yılında “Finansal Gelirler” hesabı içerisindeki kur farkı gelirleri oranının yaklaşık yüzde 99 olduğu, ancak 2012 yılında bu oranın yaklaşık yüzde 75’e düştüğü, “Finansal Giderler” hesabı içerisindeki kur farkı giderleri oranının 2011 yılında yaklaşık yüzde 74 olduğu, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 43’e düştüğü görülmüştür.

Diğer kalemlerle birlikte bakıldığında; 2012 yılında, 2011 yılına kıyasla finansal gelirler kaleminde düşüş, finansal giderler kaleminde ise artış yaşanması nedeniyle, net finansal gelir/gider farkının “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nı azalttığı görülmektedir.

Tablo 6: İlişkili Taraf Açıklamaları

Finansal gelirler/(giderler)	1Ocak- 31 Aralık 2012	1Ocak- 31 Aralık 2011
<i>Kur Farkı geliri/(gideri)</i>		
Latek Log. USA Inc.	(40.741)	582.703
Latek Mühendislik Taah. İnş. San. Ve Tic. A.Ş.	(4.904)	20.716
LTK Dış Tic. A.Ş.	(4.330)	-

Latek Gulf Cargo & Clearing LLC	(543)	(255)
Bülent Erdoğan	(81)	-
Levent Erdoğan	29.164	-
Latek Logistics S.R.L Romania	-	(13.161)
<i>Faiz Gelirleri</i>		
Levent Erdoğan	1.135.896	-
LTK Dış Ticaret A.Ş	245.872	-
Latek Logistics USA Inc.	36.194	-
Derya Cebeci	21.314	19.233
Bülent Erdoğan	9.160	13.285
Murat Uysal	-	7.500
Diğer	1.729	-
Toplam	1.428.730	630.021

Şirketin “İlişkili Taraf Açıklamaları” dipnotu içerisindeki “Finansal gelir/giderler” kalemi içerisindeki kur farkı geliri oranının 2011 yılında yaklaşık yüzde 94, 2012 yılında kur farkı gideri oranının ise yaklaşık yüzde 2 olduğu anlaşılmış olup, bahse konu dipnotta 2012 yılındaki kur farkı giderinin “Konsolide Bilanço” da yer alan “İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar”, “İlişkili Taraflara Ticari Borçlar” veya “İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar”, “İlişkili Taraflara Diğer Borçlar” hesabının hangisinde gerçekleşen işlemlere ilişkin olarak ortaya çıktığı konusunda bir bilginin yer almaması nedeniyle, 2012 yılı kur farkı gelirinin “Konsolide Bilanço”da yer alan söz konusu hesaplarda yarattığı etkinin önemlilik arz etmediği düşünülmekle birlikte, sağlıklı bir değerlendirme yapılması mümkün olmamıştır.

Şirket’in yabancı para cinsinden varlıkları ve yükümlülükleri kur riskine yol açmaktadır. Ancak Grup satışlarını, maliyetlerini hangi para cinsi ile yapıyorsa o para cinsi ile faturalama yapmakta ve bu şekilde kur riskini dengelemeye çalışmaktadır. Grup’un 2012 yılında maruz kaldığı kur riskine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 7: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

1 Ocak-31Aralık 2012	Kâr/Zarar	
	Yabancı paranın değer kazanması	Yabancı paranın değer kazanması
USD'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
USD net varlık/yükümlülüğü	(129.059)	129.059
USD riskinden korunan kısım (-)	-	-
USD net etki	(129.059)	129.059
Euro'nun TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
Euro net varlık/yükümlülüğü	(225.778)	225.778
Euro riskinden korunan kısım(-)	-	-
Euro net etki	(225.778)	225.778
GBP'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
GBP net varlık/yükümlülüğü	273.623	(273.623)
GBP riskinden korunan kısım (-)	-	-
GBP net etki	273.623	(273.623)
Ksh'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
GBP net varlık/ yükümlülüğü		
GBP riskinden korunan kısım (-)	-	-
Ksh net etki	-	-
Toplam etki	(81.214)	81.214

2012 yılı dönem sonunda; diğer koşulların sabit kalması kaydıyla döviz kurunun yüzde 10 daha yükselmesi veya düşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr/zararı 81.214-TL düşük ya da yüksek olucaktı.

3.2.1.2. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2013 Yılı Dipnotları

Aşağıda Latek Lojistik Ticaret A.Ş.’nin konuyla ilgili 2013 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 8: Amortisman Gideri - İtfa Payı

<i>Amortisman gideri ve itfa payı dağılımı</i>	1 Ocak-31 Aralık 2013	1 Ocak-31 Aralık 2012
Satılan hizmet maliyeti	3.505.037	3.511.583
Genel yönetim giderleri	449.072	294.263
Durdurulan faaliyetlere ilişkin amortisman gideri (Not 27)	421.726	473.036
Yabancı para çevrim farkı	339.983	(7.793)
Toplam	4.715.818	4.271.089

<i>Amortisman gideri ve itfa payı dağılımı</i>	1 Ocak-31 Aralık 2013	1 Ocak-31 Aralık 2012
<i>Maddi Duran Varlıklar</i>		
Satılan hizmet maliyeti	3.505.037	3.511.583
Genel yönetim giderleri	246.731	207.250
<i>Maddi Olmayan Duran Varlıklar</i>		
Durdurulan faaliyetlere ilişkin amortisman Gideri	421.726	473.036
Yabancı para çevrim farkı	339.983	(7.793)
Genel yönetim giderleri	202.341	87.013
Toplam	4.715.818	4.271.089

Yapılan yüzde analizi sonucunda, şirketin 2012 yılında “Amortisman İtfa Gideri ve İtfa Payı” dağılımı içerisindeki yabancı para çevrim farkı oranının yaklaşık yüzde 0,1, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 7 olduğu bulunmuştur.

2013 yılındaki maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıklara ilişkin amortisman gideri ile itfa payı dağılımında ortaya çıkan yabancı para çevrim farkının gerek bu grup içerisinde gerekse 2012 yılında “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Esas Faaliyet Kârı/Zararı” hesabında diğer hesap kalemlerine kıyasla önemli bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 9: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler

<i>a) Esas faaliyetlerden diğer gelir/ kârlar</i>	1Ocak- 31Aralık2013	1Ocak- 31Aralık2012
Ticari işlemlerden kur farkı	15.151.326	1.160.690
Kira gelirleri	2.141.935	-
Sigorta gelirleri	402.923	250.938
Vade farkı geliri	284.961	36.243
Sosyal Güvenlik Kurumu hazine teşvik indirimi	130.034	210.476
Diğer kur farkı	99.131	250.853
Diğer gelir	18.243	345.156
Toplam	18.228.553	2.254.356

Yapılan dikey analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari İşlemlerden Kur Fark” oranının yaklaşık yüzde 83, 2012 yılında ise bu oranın yaklaşık yüzde 51 olduğu bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2013 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabının ticari işlemlerden kur farkındaki yükseliş nedeniyle 2012 yılına göre artış olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler

<i>b) Esas faaliyetlerden diğer gider/zararlar</i>	1Ocak- 31Aralık2013	1Ocak- 31Aralık2012
Ticari işlemlerden kur farkı	8.978.452	2.438.589
Tahsil edilemeyen alacaklar (*)	6.450.392	-
Şüpheli alacak karşılığı (Not 9)	1.731.067	449.823
Diğer gider	634.690	271.590
Diğer kur farkı	186.350	109.502
Sigorta hasar giderleri	29.180	256.265
Toplam	18.010.131	3.525.769

Yapılan yüzde analizi sonucunda, şirketin 2013 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari İşlemlerden Kur Farkı” oranının yaklaşık yüzde 50, 2012 yılında ise oranın yaklaşık yüzde 69 olduğu bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2013 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabının 2012 yılına göre kur farkı gelirinde oluşan değişimin de etkisiyle artış göstermektedir.

Tablo 11: Finansal Gelirler

	1 Ocak- 31 Aralık 2013	1 Ocak- 31 Aralık 2012
<i>a) Finansal gelirler</i>		
Kur farkı gelirleri	1.811.068	2.659.890
Faiz geliri	810.398	1.540.160
Banka kambiyo kârları	289.738	276.540
Toplam	2.911.204	4.476.590

Yüzde analizi ile şirketin 2012 yılında “Finansal Gelirler” hesabı içerisindeki kur farkı oranının yaklaşık yüzde 75 olduğu, ancak 2013 yılında bu oranın yaklaşık yüzde 62’ye düştüğü, “Finansal Giderler” hesabı içerisindeki kur farkı oranının 2012 yılında yaklaşık yüzde 43 olduğu, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 54’e yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 12: Finansal Giderler

	1 Ocak- 31 Aralık 2013	1 Ocak- 31 Aralık 2012
<i>b) Finansal giderler</i>		
Faiz giderleri	6.966.749	6.350.814
Kur farkı giderleri	5.959.170	2.491.809
Diğer finansal giderler	98.347	152.920
Toplam	13.024.266	8.995.543

Diğer kalemlerle birlikte incelendiğinde, 2013 yılında finansal gelirlerde azalış, finansal giderlerde ise artış yaşanması nedeniyle, net finansal gelir/gider farkı

“Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nın azalmasına neden olmuştur.

Tablo 13: İlişkili Taraf Açıklamaları

Finansal gelirler / (giderler)	1Ocak- 31 Aralık 2013	1Ocak- 31 Aralık 2012
<i>Kur Farkı geliri / (gideri)</i>		
Levent Erdoğan	1.114.160	29.164
Latek Logistics USA Inc.	642.540	(40.741)
Latek Müh. Taah. İnş. San. Ve Tic. A.Ş	30.278	(4.904)
Bülent Erdoğan	8.706	(81)
Latek Logistics SRL Romania	-	-
Latek Gulf Cargo & Clearing LLC	1.199	(543)
LTK Dış Tic. A.Ş	(35.527)	(4.330)
Diğer	11.465	-
<i>Faiz Gelirleri</i>		
Levent Erdoğan	558.062	1.135.896
LTK Dış Ticaret A.Ş	322.007	245.872
Latek Logistics USA Inc.	-	36.194
Bülent Erdoğan	35.476	9.160
Derya Cebeci	26.051	21.314
Diğer	749	1.729
Toplam	2.715.166	1.428.730

Şirketin “İlişkili Taraf Açıklamaları” dipnotu içerisindeki “Finansal gelir/giderler” kalemi içerisindeki 2012 yılındaki kur farkı gideri oranının yaklaşık yüzde 2, 2013 yılında kur farkı geliri oranının ise yaklaşık yüzde 65 olduğu yüzde analiziyle bulunmuştur.

Söz konusu dipnotta, 2013 yılı kur farkı gelirinin “İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar”, “İlişkili Taraflara Ticari Borçlar” ve/veya “İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar”, “İlişkili Taraflara Ticari Borçlar” hesaplarının hangisinde gerçekleşen işlemlere ilişkin olarak ortaya çıktığı konusunda bir bilginin yer almaması nedeniyle, 2013 yılı kur farkı gelirinin “Konsolide Bilanço”da yer alan söz konusu hesaplarda yarattığı etkinin önemli olduğu düşünülmeyle birlikte, sağlıklı bir değerlendirme

yapılması mümkün olmamıştır.

Şirket'in yabancı para cinsinden varlıkları ve yükümlülükleri kur riskine yol açmaktadır. Ancak Şirket satışlarını, maliyetlerini hangi para cinsi ile yapıyorsa o para cinsi ile faturalama yapmakta ve bu şekilde kur riskini dengelemeye çalışmaktadır. Şirket'in 2013 yılında maruz kaldığı kur riskine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 14: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

1 Ocak-31Aralık 2013	Kâr/Zarar	
	Yabancı paranın değer kazanması	Yabancı paranın değer kaybetmesi
USD'nin TL karşısında % 10 değerlendirilmesi halinde:		
USD net varlık/yükümlülüğü	332.851	(332.851)
USD riskinden korunan kısım (-)	-	-
USD net etki	332.851	(332.851)
Euro'nun TL karşısında % 10 değerlendirilmesi halinde:		
Euro net varlık/yükümlülüğü	305.623	(305.623)
Euro riskinden korunan kısım (-)	-	-
Euro net etki	305.623	(305.623)
GBP'nin TL karşısında % 10 değerlendirilmesi halinde:		
GBP net varlık/yükümlülüğü	6.369	(6.369)
GBP riskinden korunan kısım(-)	-	-
GBP net etki	6.369	(6.369)
Ksh'nin TL karşısında % 10 değerlendirilmesi halinde:		
KSH net varlık/yükümlülüğü	(5.646)	-
KSH riskinden korunan kısım(-)	-	-
Kshnet etki	(5.646)	-
Toplam etki	639.197	(644.843)

2013 yılı dönem sonunda; diğer koşulların aynı olması kaydıyla döviz kurunun

yüzde 10 daha yükselmesi veya düşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr ya da zararı sırasıyla 639.197-TL ve 644.843-TL daha düşük/yüksek olurdu.

3.2.1.3. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2014 Yılı Dipnotları

Aşağıda Latek Lojistik Ticaret A.Ş.’nin konuyla ilgili 2014 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 15: Amortisman Gideri - İtfa Payı

<i>Amortisman gideri ve itfa payı dağılımı</i>	1Ocak- 31 Aralık 2014	1Ocak- 31 Aralık 2013
Satılan hizmet maliyeti	5.307.616	3.505.037
Genel yönetim giderleri	132.181	449.072
Durdurulan faaliyetlere ilişkin amortisman gideri (Not 27)	-	421.726
Yabancı para çevrim farkı	(43.189)	339.983
Toplam	5.396.608	4.715.818

Yapılan yüzde analizine göre; şirketin 2013 yılında “Amortisman İtfa Gideri ve İtfa Payı” dağılımı içerisindeki yabancı para çevrim farkı oranı yaklaşık yüzde 7, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 1 bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2014 yılındaki maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıklara ilişkin amortisman gideri/itfa payı dağılımında ortaya çıkan yabancı para çevrim farkının “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Esas Faaliyet Kârı/Zararı” hesabında önemli bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 16: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler

<i>a) Esas faaliyetlerden diğer gelir/kârlar</i>	1Ocak- 31Aralık2014	1Ocak- 31Aralık2013
Ticari işlemlerden kur farkı	2.543.137	15.151.326

Kira gelirleri	831.624	2.141.935
Sigorta gelirleri	89.988	402.923
Vade farkı geliri	91.822	284.961
Sosyal Güvenlik Kurumu hazine teşvik indirimi	-	130.034
Diğer kur farkı	-	99.131
Diğer gelir	113.411	18.243
Toplam	3.669.983	18.228.553

Yapılan dikey analiz sonucunda, şirketin 2014 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari İşlemlerden Kur Fark” oranının yaklaşık yüzde 69, 2013 yılında ise bu oranın yaklaşık yüzde 83 olduğu bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2014 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabının ticari işlemlerden kur farkındaki azalma nedeniyle 2013 yılına göre düşüş göstermektedir.

Tablo 17: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler

	1Ocak- 31Aralık2014	1Ocak- 31Aralık2013
<i>b) Esas faaliyetlerden diğer gider/zararlar</i>		
Ticari işlemlerden kur farkı	2.134.514	8.978.452
Tahsil edilemeyen alacaklar (*)	-	6.450.392
Şüpheli alacak karşılığı (Not 9)	1.726.655	1.731.067
Diğer gider	23.052	821.040
Vade farkı gideri	818.889	-
Sigorta hasar giderleri	205.729	29.180
Toplam	4.908.840	18.010.131

Yüzde analizi sonucunda, şirketin 2014 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari İşlemlerden Kur Fark” oranının yaklaşık yüzde 43, 2013 yılında ise bu oranın yaklaşık yüzde 50 olduğu bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2014 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Giderler” hesabı 2013 yılına göre düşüş göstermektedir.

Tablo 18: Finansal Gelirler

	1Ocak- 31Aralık2014	1Ocak- 31Aralık2013
<i>a) Finansal gelirler</i>		
Kur farkı gelirleri	-	1.811.068
Faiz geliri	1.482.168	810.398
Banka kambiyo kârları	283.170	289.738
Toplam	1.765.338	2.911.204

Tablo 19: Finansal Giderler

	1Ocak- 31 Aralık 2013	1Ocak- 31 Aralık 2013
<i>b) Finansal giderler</i>		
Faiz giderleri	4.646.940	6.966.749
Kur farkı giderleri	90.763	5.959.170
Diğer finansal giderler	1.155.827	98.347
Toplam	5.893.530	13.024.266

Şirketin 2014 yılında “Finansal Gelirler” hesabı içerisindeki kur farkı gelirisinin bulunmadığı “Finansal Giderler” hesabı içerisindeki kur farkı oranının 2013 yılında yaklaşık yüzde 54 olduğu, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 2’ye düştüğü yüzde analiziyle bulunmuştur.

Diğer kalemlerle birlikte incelendiğinde, 2014 yılında finansal giderlerde yer alan kur farkı giderinin önemli düzeyde olmamasına karşın, net finansal gelir/gider farkının “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nın azalmasına neden olduğu görülmüştür.

Tablo 20: İlişkili Taraf Açıklamaları

Finansal gelir/(giderler)	1Ocak- 31 Aralık 2014	1Ocak- 31 Aralık 2013
<i>Kur Farkı gelir/(giderler),net</i>		
Levent Erdoğan	103.701	1.114.160
Latek Müh. Taah. İnş. San. Ve Tic. A.Ş	7.984	30.278
Diğer	(3.052)	11.465

Bülent Erdoğan	561	8.706
Latek Gulf Cargo & Clearing LLC	970	1.199
LTK Dış Tic. A.Ş	(64.270)	(35.527)
<i>Faiz Gelirleri</i>		
Levent Erdoğan	83.632	558.062
LTK Dış Ticaret A.Ş	191.932	322.007
Bülent Erdoğan	31.760	35.476
Derya Cebeci	127	26.051
Diğer	-	749
Toplam	353.344	2.072.625

Yüzde analiziyle şirketin “İlişkili Taraf Açıklamaları” dipnotu içerisindeki “Finansal gelir/giderler” kalemi içerisindeki 2013 yılındaki kur farkı gideri oranının yaklaşık yüzde 65, 2014 yılında kur farkı geliri oranının ise yaklaşık yüzde 13 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu dipnotta, 2013 yılı kur farkı gelirinin “İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar”, “İlişkili Taraflara Borçlar” ve/veya “İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar” “İlişkili Taraflara Diğer Borçlar” hesaplarının hangisinde gerçekleşen işlemlere ilişkin olarak ortaya çıktığı konusunda bir bilginin yer almaması nedeniyle, 2014 yılı kur farkı gelirinin “Konsolide Bilanço”da yer alan söz konusu hesaplarda yarattığı etkinin az olduğu düşünülmekle birlikte, sağlıklı bir değerlendirme yapılamamıştır.

Şirket’in yabancı para cinsinden varlıkları ve yükümlülükleri kur riskine yol açmaktadır. Ancak Grup satışlarını, maliyetlerini hangi para cinsi ile yapıyorsa o para cinsi ile faturalama yapmakta ve bu şekilde kur riskini dengelemeye çalışmaktadır. Şirket’in 2012 yılında maruz kaldığı kur riskine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 21: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

1 Ocak-31Aralık 2014	Kâr/Zarar	
	Yabancı paranın değer kazanması	Yabancı paranın Değer kaybetmesi

USD'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
USD net varlık/yükümlülüğü	(2.406.733)	2.406.733
USD riskinden korunan kısım (-)	-	-
USD net etki	(2.406.733)	2.406.733
Euro'nun TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
Euro net varlık/yükümlülüğü	714.164	(714.164)
Euro riskinden korunan kısım (-)	-	-
Euro net etki	714.164	(714.164)
GBP'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
GBP net varlık/yükümlülüğü	33.735	(33.735)
GBP riskinden korunan kısım (-)	-	-
GBP net etki	33.735	(33.735)
Ksh'nin TL karşısında % 10 değerlenmesi halinde:		
KSH net varlık/yükümlülüğü	(6.025)	6.025
KSH riskinden korunan kısım (-)	-	-
Ksh net etki	(6.025)	6.025
Toplam etki	(1.664.859)	1.664.859

2014 yılı dönem sonunda; diğer koşullar aynı kalmak kaydıyla döviz kurunun yüzde 10 yükselmesi veya düşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr/zararı 1.664.859-TL düşük ya da yüksek olacaktır.

3.2.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın 2012, 2013, 2014 yılları itibariyle konsolide finansal tablolarına ilişkin dipnotlarında yer alan "Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esalar" bölümünde şirketin yerleşik bulunduğu ülkenin para biriminin Türk Lirası olmasına karşın, söz konusu raporun amacı nedeniyle, şirketin geçerli para biriminin ABD doları olduğu, şirket faaliyetlerinde ABD dolarının etisinin önem arz ettiği ve ABD dolarının söz konusu şirketle ilgili ortaya çıkan durumların temelinde oluşan ekonomik özü yansıttığı belirtilmiştir.

Bu nedenle, Şirket'in ABD dolarını finansal raporlarında, raporlama para birimi olarak kullandığı, bunun dışında kalan tüm para birimlerini yabancı para olarak değerlendirdiği, bu sayede, Uluslararası Muhasebe Standartları-TMS 21 uyarınca, yabancı para birimi kur farkı değişiklikleri etkisine göre, ABD doları olarak gösterilmeyen işlem ve bakiyelerin ABD doları olarak yeniden hesaplandığı ifade edilmiştir.

Ayrıca, UMS 21 kapsamında ABD Doları olarak hazırlanan finansal tabloların aşağıda belirtilen yöntem ile TL'ye çevrildiği belirtilmiştir.

- 2012 yılı dönem sonu bilançosunda varlık/yükümlülükler 31.12.2012 tarihi itibarıyla TCMB tarafından ilan edilen döviz alış kuru olan 1,7826 TL=1 ABD doları kullanılarak TL'ye çevrilmiştir,
- 2012 ve 2011 tarihlerinde sona eren yıllara ait gelir tabloları 2012 ve 2011 yılları ortalama ABD doları döviz kurları kullanılarak TL'ye çevrilmiştir,
- Ortaya çıkan tüm kur farkları, çevrim farkı adı altında özkaynakların ayrı bir unsuru olarak gösterilmiştir.

Bununla birlikte, yine söz konusu bölümde; 2012 yılında oluşan döviz işlemlerinin, işlem tarihindeki mevcut kur baz alınarak ABD dolarına çevrildiği, bilanço da yer alan dövizle ilgili varlık/borçların, bilanço tarihindeki kur dikkate alınarak ABD dolarına çevrildiği, söz konusu çevrimlerden ve dövizli işlemlerin tahsil veya teydiyelerinden kaynaklanan kambiyo kâr/zararlarının ise gelir tablosunda gösterildiği belirtilmiştir.

Söz konusu dipnotların incelenmesi sonucunda, kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin işlemlerin;

- Konsolide Bilanço'da yer alan "Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Finansal Yatırımlar", "Finansal Borçlar", "Ticari Alacaklar", "Ticari Borçlar", "Yabancı Para Çevrim Farkları" kalemlerinde,

- Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu’nda yer alan “Finansal gelirler/giderler”, “Dönem Vergi Gderi”, “Ertelenmiş Vergi gideri”, “Yabancı Para Çevrim Farklarındaki Değişim” kalemlerinde,
- Konsolide Nakit Akım Tablosu’nda yer alan “Borç Karşılıkları, net”, kalemlerinde yer aldığı görülmüştür.

3.2.2.1. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2012 Yılı Dipnotları

Aşağıda Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı’nın 2012 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 22: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar

	31Aralık2012	31Aralık2011
Sita Inc	1.679.619	1.679.619
Star All. GMBH	44.465	44.465
UATP Inc	16.929	16.929
Emek İnş. ve İşletme AŞ	26.859	26.859
Yabancı para çevrim farkı	281.372	-
	2.049.244	1.767.872

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 14 olduğu anlaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte bakıldığında; 2012 yılında, 2011 yılına kıyasla “Finansal Yatırımlar”da artış meydana geldiği görülmüştür.

Tablo 23: Kısa Vadeli Ticari Alacaklar

	31 Aralık 2012	31 Aralık 2011
Ticari alacaklar	831.808.273	837.720.730

İlişkili taraf. ticari alacaklar (Not:37)	18.975.259	6.969.060
Şüpheli alacaklar karşılığı	(73.380.910)	(79.913.899)
	<u>777.402.622</u>	<u>764.775.891</u>

Şirket'in ticari alacaklara yönelik olarak ayrılan şüpheli alacak karşılığı; dava konusu alacaklar ve geçmişte tahsil edilemeyen karşılıklardan meydana gelmektedir.

Şirketin 2012, 2011 yıllarına ilişkin şüpheli alacak karşılığı değişimine aşağıda yer verilmiştir.

	1 Ocak - 31 Aralık 2012	1 Ocak - 31 Aralık 2011
Dönem başı ayrılan karşılık	79.913.899	70.377.121
Cari dönem gideri	13.362.362	25.733.253
Tahsil edilen alacak	(16.012.185)	(13.071.676)
Yabancı para çevrim farkı	(3.883.166)	476.370
Silinen alacak	-	(3.601.169)
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>73.380.910</u>	<u>79.913.899</u>

Şirketin 2011 yılında "Şüpheli Alacaklar Karşılığı" hesabı içerisindeki "Yabancı Para Çevrim Farkı" oranının yaklaşık yüzde 1 olduğu, ancak 2012 yılında "Yabancı Para Çevrim Farkı" oranının yaklaşık yüzde 5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2012 yılında yabancı para çevriminde görünen olumsuz kur farkına rağmen, 2012 yılı için dönem sonu itibariyle ayrılan karşılığın 2011 yılına kıyasla azaldığı görülmektedir.

Tablo 24: Stoklar

	31Aralık 2012	31Aralık 2011
Teknik malz. Stokları	<u>230.339.657</u>	<u>224.154.746</u>
Diğer stoklar	<u>46.562.105</u>	<u>45.186.648</u>

	276.901.762	269.341.394
Değer düşüklüğü karşılığı (-)	(17.701.999)	(17.555.587)
	259.199.763	251.785.807

2012, 2011 yıllarına ilişkin stok değer düşüklüğü değişimi aşağıda yer almaktadır.

Tablo 25: Stok Değer Düşüklüğü

	1 Ocak – 31 Aralık 2012	1 Ocak - 31 Aralık 2011
Dönem başı ayrılmış karşılık	17.555.587	14.368.647
Yabancı para çevrim farkı	(987.960)	3.186.940
Dönem içinde ayrılan karşılık	1.134.372	-
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	17.701.999	17.555.587

Analiz sonucunda, şirketin 2011 yılında “Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 18, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu durum diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2012 yılındaki olumsuz kur farkına rağmen, gerek 2011 yılında gerekse 2012 yılında stok değer düşüklüğü olarak ayrılan karşılığın birbirine çok yakın değerlere sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 26: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

	1 Ocak - 31 Aralık 2012	1 Ocak - 31 Aralık 2011
Açılış bakiyesi	54.720.000	49.570.000
Yabancı para çevrim farkı	(3.068.810)	10.319.703
Makul değer değişikliğinden kaynak. kazanç/(kayıp)	6.333.810	(5.169.703)
Kapanış bakiyesi	57.985.000	54.720.000

Analiz sonucu, şirketin 2011 yılında “Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 19, 2012 yılında ise

yaklaşık yüzde 5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte bakıldığında; 2012 yılında yabancı para çevrimine ilişkin olumsuz kur farkına rağmen, “Yatırım Amaçlı Gayrimenkul” hesabında 2011 yılına kıyasla kapanış bakiyesinde artış meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 27: Maddi Olmayan Duran Varlıklar

	Slot Hakkı	Haklar	Toplam
<u>Maliyet</u>			
Açılış bakiyesi (2012)	24.445.066	113.740.124	138.185.190
Yabancı para çevrim farkı	(1.375.673)	(7.175.696)	(8.551.369)
İlaveler	-	16.552.664	16.552.664
Çıkışlar	-	(718.942)	(718.942)
Hesaplar arası transfer (*)	-	6.478.687	6.478.687
31Aralık 2012 kapanış bakiyesi	23.069.393	128.876.837	151.946.230
<u>Birikmiş İtfa Payı</u>			
Açılış bakiyesi (2012)	-	91.222.250	91.222.250
Yabancı para çevrim farkları	-	(5.513.033)	(5.513.033)
Cari dönem itfa payı	-	8.686.645	8.686.645
Çıkışlar	-	(112.086)	(112.086)
Hesaplar arası transfer (*)	-	6.478.687	6.478.687
31Aralık 2012 kapanış bakiyesi	-	100.762.463	100.762.463
31Aralık 2012 net defter değeri	23.069.393	28.114.374	51.183.767
31Aralık 2011 net defter değeri	24.445.066	22.517.874	46.962.939
<u>Maliyet</u>			
Açılış bakiyesi (2011)	20.007.450	87.477.119	107.484.569
Yabancı para çevrim farkları	4.437.616	15.444.865	19.882.481
İlaveler	-	13.284.156	13.284.156
Çıkışlar	-	(2.466.016)	(2.466.016)
31Aralık 2011 kapanış bakiyesi	24.445.066	113.740.124	138.185.190
<u>Birikmiş İtfa Payı</u>			
Açılış bakiyesi (2011)	-	74.385.468	74.385.468
Yabancı para çevrim farkları	-	11.064.888	11.064.888
Cari dönem itfa payı	-	8.237.910	8.237.910
Çıkışlar	-	(2.466.016)	(2.466.016)
31Aralık 2011 kapanış bakiyesi	-	91.222.250	91.222.250
31Aralık 2011 net defter değeri	24.445.066	22.517.874	46.962.939

(*) Şirket Temmuz/2012’de yeni bir ERP sistemine geçmiş, bu nedenle maddi ve maddi olmayan duran varlıkları sınıflamasında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda; 2011 yılında “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” hesabı içerisindeki “Maliyet” kaleminde “Slot Haklar” ile “Haklar”a ilişkin “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın sırasıyla yüzde 18 ve 14, 2012 yılında ise her iki oranında yaklaşık yüzde 6 olduğu sonucuna varılmıştır. 2011 yılında maddi olmayan duran varlıklara ilişkin “Birikmiş İtfa Payı” kaleminde “Haklar”la ilgili “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın yüzde 12, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 5 olduğu saptanmıştır.

Söz konusu kalemlere genel olarak bakıldığında, “Maddi Olmayan Duran Varlık” hesabında yer alan maliyet ve birikmiş itfa payının gerek 2011 yılında gerekse 2012 yılındaki kapanış bakiyeleri ve net defter değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Kısa Vadeli Borç Karşılıkları

	<u>31Aralık 2012</u>	<u>31Aralık 2011</u>
Dava karşılıkları	<u>35.516.181</u>	<u>26.224.798</u>

Dava karşılıklarına ilişkin 2012 ve 2011 yıllarındaki değişim aşağıda yer almaktadır.

	<u>1Ocak - 31Aralık 2012</u>	<u>1Ocak - 31Aralık 2011</u>
Dönem başı ayrılmış karşılık	26.224.798	20.480.602
Cari dönemde ayrılan karşılık	15.507.398	6.236.668
Konusu kalmayan karşılık	(7.170.892)	(581.703)
Yabancı para çevrim farkı	954.877	89.231
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>35.516.181</u>	<u>26.224.798</u>

Şirket, faaliyetleri nedeniyle karşı karşıya kaldığı aleyhine açılan davalarla ilgili olarak karşılık ayırmaktadır. Söz konusu davaların konusu genel itibariyle, eski çalışanların işe iade taleplerine yönelik davaları ile kayıp, hasar görmüş bagaj ve

kargolardan oluşmaktadır.

Analiz sonucunda, şirketin 2011 yılında “Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Yükümlülükler” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 1, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 3 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şirketin kısa vadeli borç karşılığı olarak ayırdığı dava karşılıklarının, 2012 yılında 2011 yılına kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Finansal Gelirler

	1Ocak - 31Aralık2012	1Ocak - 31Aralık2011
Faiz geliri	129.243.516	77.277.018
Reeskont faiz geliri	7.389.996	6.122.349
Türev araç işlem kârları	25.503.133	-
Kur farkı geliri	-	180.838.910
	162.136.645	264.238.277

Tablo 30: Finansal Giderler

	1Ocak - 31Aralık2012	1Ocak - 31Aralık2011
Finansal kira. faiz gideri	208.066.460	204.097.145
Uçak finansmanı idari giderleri	14.559.832	17.414.308
Reeskont faiz gideri	18.834.339	9.779.121
Kıdem tazm. faiz maliyeti	6.763.104	6.220.836
Diğer finansal giderler	5.486.577	4.679.775
Kur farkı gideri	161.031.299	-
Türev araç işlem zararları	-	8.879.487
	414.741.611	251.070.672

Şirketin 2011 yılında “Finansal Gelirler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Geliri” oranının yaklaşık yüzde 68 olduğu, 2012 yılında ise “Kur Farkı Geliri”nin olmadığı, 2011

yılında “Finansal Giderler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Gideri”nin olmadığı, 2012 yılında ise “Kur Farkı Gideri” oranının yaklaşık yüzde 39 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde; 2012 yılında, 2011 yılına kıyasla finansal gelirler kaleminde düşüş, finansal giderler kaleminde ise artış yaşanması nedeniyle, net finansal gelir/gider farkının şirketin “Vergi Öncesi Kârı”nı azalttığı görülmektedir.

Tablo 31: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü

	1 Ocak - 31 Aralık 2012	1 Ocak - 31 Aralık 2011
Dönem başı ertelenmiş vergi yükümlülüğü	574.679.843	435.385.525
Ertelenmiş vergi gideri	191.394.437	110.602.177
Finansal riskten korunma fonu vergi gideri / (geliri)	307.144	(15.499.305)
Yabancı para çevrim farkları	(22.297.764)	44.191.446
Dönem sonu ertelenmiş vergi yükümlülüğü	<u>744.083.660</u>	<u>574.679.843</u>

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2011 yılında “Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkları” oranının yaklaşık yüzde 8, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 3 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte incelendiğinde, 2012 yılında “Dönem Sonu Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” hesabında meydana gelen artışın “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Dönem Kârı” hesabında azalışa neden olduğu görülmektedir.

Şirket, ABD doları, EURO ve GBP cinsinden kur riski ile karşı karşıya gelmektedir. Şirket’in ABD doları, EURO ve GBP kurlarında oluşacak yüzde 10’luk artış veya azalışa olan duyarlılığı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Şirket tarafından dipnotlarda; yüzde 10’luk oranın yöneticilere Şirket içerisindeki kur riskinin raporlanmasına ilişkin kullanılan oran olduğu, bahse konu oranın yönetim tarafından beklenen değişikliği ifade ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, duyarlılık

analizinin yalnızca dönem sonu açık yabancı para cinsinden parasal kalemleri kapsadığı ifade edilmiştir.

Tablo 32: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

	31 Aralık 2012	
	Vergi Öncesi Kâr/(Zarar)	
	%10 değer kazanması	%10 değer kaybetmesi
1- ABD Doları net varlık/yükümlülüğü	(66.652.457)	66.652.457
2- ABD Doları riskinden korunan kısım (-)	-	-
3- ABD Doları net etki(1 +2)	(66.652.457)	66.652.457
4- Avro net varlık/yükümlülük	(428.267.893)	428.267.893
5- Avro riskinden korunan kısım (-)	-	-
6- Avro net etki(4+5)	(428.267.893)	428.267.893
7- GBP net varlık / yükümlülüğü	8.875.509	(8.875.509)
8- GBP riskinden korunan kısım (-)	-	-
9- GBP net etki(7 +8)	8.875.509	(8.875.509)
10- Diğer net varlık / yükümlülüğü	9.030.818	(9.030.818)
11- Diğer riskinden korunan kısım (-)	-	-
12- Diğer net etki(10 +11)	9.030.818	(9.030.818)
TOPLAM (3 + 6 + 9 + 12)	(477.014.023)	477.014.023

2012 yılı dönem sonu itibariyle; diğer şartların değişmediği varsayımı altında döviz kurunda yüzde 10 daha artış ya da azalış gerçekleşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kârı veya zararı 477.014.023-TL düşük/yüksek olurdu.

3.2.2.2. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2013 Yılı Dipnotları

Aşağıda Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın 2013 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 33: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar

	31 Aralık 2013	31 Aralık 2012
Sita Inc	1.679.619	1.679.619
Star All. GMBH	44.465	44.465

Emek İnş. ve İşletme A.Ş	26.859	26.859
UATP Inc	16.929	16.929
Yabancı Para Çevrim Farkı	684.849	281.372
	<u>2.452.721</u>	<u>2.049.244</u>

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 14, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 28 olduğu saptanmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte bakıldığında; “Uzun Vadeli Finansal yatırımlar” hesabında 2013 yılındaki yabancı para çevrimlerinde meydana gelen olumlu kur farkı nedeniyle, 2012 yılına kıyasla artış meydana geldiği görülmüştür.

Tablo 34: Stoklar

	31 Aralık 2013	31 Aralık 2012
Teknik malzeme stokları	288.403.089	230.339.657
Diğer stoklar	68.251.673	46.562.105
	<u>356.654.762</u>	<u>276.901.762</u>
Değer düşüklüğü karşılığı (-)	(14.330.391)	(17.701.999)
	<u>342.324.371</u>	<u>259.199.763</u>

2013, 2012 yılları itibariyle stok değer düşüklüğü değişimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 35: Stok Değer Düşüklüğü

	1 Ocak - 31 Aralık 2013	1 Ocak - 31 Aralık 2012
Dönem başı ayrılmış karşılık	17.701.999	17.555.587
Yabancı para çevrim farkı	2.739.001	(993.935)
Dönem içinde ayrılan / (iptal edilen) karşılık	(6.110.609)	1.140.347
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>14.330.391</u>	<u>17.701.999</u>

Analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 5, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 19 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak tablo değerlendirildiğinde, 2013 yılında yabancı para çevrim farkında oluşan artışında etkisi ile, dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık değerinde 2012 yılına kıyasla azalma görülmektedir.

Tablo 36: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

	1Ocak- 31Aralık2013	1Ocak- 31Aralık2012
Açılış bakiyesi	57.985.000	54.720.000
Yabancı para çevrim farkı	11.592.599	(3.068.810)
Çıkışlar	(500.000)	-
Makul değer değ. kaynaklanan kazanç	7.242.401	6.333.810
Kapanış bakiyesi	<u>76.320.000</u>	<u>57.985.000</u>

Şirketin 2012 yılında “Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 5, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 15 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2013 yılında yabancı para çevrim farkında 2012 yılına göre ciddi bir artış yaşanması nedeniyle, “Yatırım Amaçlı Gayrimenkul” hesabının kapanış bakiyesine 2013 yılında bu artış yansımıştır.

Tablo 37: Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar

	Slot Hakkı	Haklar	Toplam
<u>Maliyet</u>			
Açılış Bakiyesi: 1Ocak 2013	23.069.393	128.876.837	151.946.230
Çevrim farkı	4.551.501	29.466.538	34.018.039
İlaveler	-	29.702.901	29.702.901
Çıkışlar	-	(3.712)	(3.712)
Transferler	-	3.585.018	3.585.018
Kapanış bakiyesi: 31Aralık 2013	<u>27.620.894</u>	<u>191.627.582</u>	<u>219.248.476</u>
<u>Birikmiş Amortisman</u>			
Açılış Bakiyesi 1Ocak 2013	-	100.762.463	100.762.463
Çevrim farkı	-	21.693.450	21.693.450
Cari dönem itfa payı	-	14.945.116	14.945.116
Çıkışlar	-	(3.712)	(3.712)
Kapanış bakiyesi: 31Aralık 2013	<u>-</u>	<u>137.397.317</u>	<u>137.397.317</u>

Net defter değeri: 31Aralık 2013	27.620.894	54.230.265	81.851.159
	Slot Hakkı	Haklar	Toplam
<u>Maliyet</u>			
Açılış Bakiyesi: 1Ocak 2012	24.445.066	113.740.124	138.185.190
Çevrim farkı	(1.375.673)	(7.175.696)	(8.551.369)
İlaveler	-	16.552.664	16.552.664
Çıkışlar	-	(718.942)	(718.942)
Transferler	-	6.478.687	6.478.687
31Aralık 2012 kapanış bakiyesi	23.069.393	128.876.837	151.946.230
<u>Birikmiş Amortisman</u>			
Açılış Bakiyesi: 1Ocak 2012	-	91.222.250	91.222.250
Yabancı Para Çevrim Farkları	-	(5.513.033)	(5.513.033)
Cari dönem itfa payı	-	8.686.645	8.686.645
Çıkışlar	-	(112.086)	(112.086)
Transferler	-	6.478.687	6.478.687
Kapanış bakiyesi: 31Aralık 2012	-	100.762.463	100.762.463
Net defter değeri: 31Aralık 2012	23.069.393	28.114.374	51.183.767

Yapılan analiz sonucunda; 2012 yılında “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” hesabı içerisindeki “Maliyet” kaleminde “Slot Haklar” ile “Haklar”a ilişkin “Yabancı Para Çevrim Farkı”na ilişkin her iki oranın yaklaşık yüzde 6, 2013 yılında ise sırasıyla yaklaşık yüzde 16 ve 15 olduğu sonucuna varılmıştır. 2012 yılında maddi olmayan duran varlıklara ilişkin “Birikmiş İtfa Payı” kaleminde “Haklar”la ilgili “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın yaklaşık yüzde 5, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 16 olduğu saptanmıştır.

Söz konusu kalemlere genel olarak bakıldığında, “Maddi Olmayan Duran Varlık” hesabında yer alan maliyet ve birikmiş amortisman kalemlerinde 2013 yılında görünen çevrim farkı artışı nedeniyle, 2012 yılına kıyasla kapanış bakiyeleri ve net defter değerlerinin arttığı görülmektedir.

Tablo 38: Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Borçlar

2013, 2012 yıllarına ilişkin kısa vadeli karşılıklar aşağıda yer almaktadır.

- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar:

	31Aralık 2013	31Aralık 2012
Kullanılmamış izin karşılığı	<u>64.731.115</u>	<u>41.066.116</u>

2013,2012 yıllarında izin karşılıklarındaki değişim aşağıda belirtilmiştir.

	1Ocak - 31Aralık 2013	1Ocak - 31Aralık 2012
Dönem başı ayrılmış karşılık	41.066.116	11.914.374
İşletme birleşmelerinden ilaveler	2.278.037	-
Cari dönemde ayrılan karşılık	22.377.281	29.210.389
Yabancı para çevrim farkı	(990.319)	(58.647)
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>64.731.115</u>	<u>41.066.116</u>

- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar

	31Aralık 2013	31Aralık 2012
Dava karşılıkları	<u>29.819.212</u>	<u>35.516.181</u>

2013 ve 2012 hesap dönemlerindeki dava karşılıklarının değişimi aşağıdaki gibidir.

	1 Ocak - 31 Aralık 2013	1 Ocak - 31 Aralık 2012
Dönem başı ayrılmış karşılık	35.516.181	26.224.798
Cari dönemde ayrılan karşılık	3.282.172	15.507.398
Konusu kalmayan karşılık	(9.047.242)	(7.170.892)
Yabancı para çevrim farkı	68.101	954.877
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>29.819.212</u>	<u>35.516.181</u>

Şirket faaliyetleri dolayısıyla karşılaştığı aleyhine açılan davalarla ilgili karşılık ayırmaktadır. Söz konusu davaların genel itibariyle, eski çalışanlarca açılan işe iade davaları ile kayıp, hasar görmüş bagaj ve kargolara ilişkin olduğu belirtilmiştir.

Analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Yükümlülükler” hesabı içerisindeki kullanılmamış izin karşılığı kalemi içerisinde yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 0,1 , 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 2,

Şirketin 2012 yılında “Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Yükümlülükler” hesabı içerisindeki dava karşılıkları kaleminde yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 3, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 1 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şirketin dönem sonu itibariyle çalışanları tarafından kullanılmamış izinlere ilişkin olarak ayrılan karşılığın 2013 yılında 2012 yılına göre artış gösterdiği, yine dönem sonu itibari ile ayrılan dava karşılıklarının ise 2013 yılında 2012 yılına kıyasla azalış gösterdiği görülmektedir.

Diğer taraftan, Şirket’in “Özkaynak” dipnotunda; TMS 21’e istinaden, özkaynaklarla ilgili yabancı para çevrimlerinden ortaya çıkan kur farklarının ilk olarak Şirket’in finansal tablolarında yer alan parasal kalemlerin bilanço tarihindeki ABD doları kuru ile, parasal olmayan kalemlerin, gelir ve giderler ile nakit akımlarının ise işlemin gerçekleştiği tarihteki kur ile ABD dolarına çevrildiği ve çevrim farklarının özkaynaklar içerisinde gösterildiği belirtilmiştir.

Ayrıca, yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden ortaya çıkan kâr/zararın, finansman giderleri içerisindeki kur farkı gideri hesabına, ticari faaliyetlerden meydana gelen kâr/zararın ise esas faaliyet giderleri içerisindeki kur farkı gideri hesabına kaydedildiği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte, yabancı para çevrim farkında Şirket’in müşterek yöntemi içerisindeki ortaklığı olan ve özkaynaktan pay alma yöntemine göre muhasebeleştirilen Sun Express’in özkaynaklarında kur farklarından dolayı ortaya çıkan değişiminin takip edildiği belirtilmiştir.

Tablo 39: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler

	1Ocak - 31Aralık2013	1Ocak - 31Aralık2012
Ticari faal. kaynaklanan kur farkı geliri	76.147.165	-
Sigorta, tazminat ve ceza gelirleri	52.395.739	61.303.52
Uçak, motor ve diğer alımlara ilişkin hibe kredi gelirleri	17.910.135	16.267.517
Konusu kalmayan karşılıklar	14.784.893	24.358.091
TGS hisse senedi ihraç primi (Not:4)	11.187.211	14.088.535
Bankalardan elde edilen faiz dışı gelirler	9.627.810	8.906.897
Vade farkı geliri	7.420.527	6.352.932
Kira gelirleri	7.140.139	4.318.765
Diğer faaliyet gelirleri	33.941.428	34.955.645
	230.555.047	170.551.907

Yapılan dikey analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari Faaliyetlerden Kaynaklanan Kur Farkı Geliri” oranının yaklaşık yüzde 33 olduğu sonucuna varılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2013 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabının 2012 yılına göre kur farkı gelirinde oluşan değişimin de etkisiyle artış göstermektedir.

Tablo 40: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler

	1 Ocak - 31Aralık2013	1Ocak - 31Aralık2012
Karşılık giderleri	43.162.345	28.869.760
Tazminat ve ceza gideri	5.594.677	4.942.022
Ticari faal. kay. kur farkı gideri,net	-	64.544.740
Diğer faaliyet giderleri	31.615.021	17.606.198
	80.372.043	115.962.720

Analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Giderler” hesabı içerisinde yer alan “Ticari Faaliyetlerden Kaynaklanan Kur Farkı Gideri” oranının yaklaşık yüzde 56 olduğu anlaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğin, 2013 yılında “Esas faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabının 2013 yılında ticari faaliyetlerden kaynaklanan kur farkı giderinin bulunmaması nedeniyle, 2012 yılına göre azalış göstermektedir.

Tablo 41: Finansman Giderleri

	31Aralık2013	31Aralık2012
Finansal kiralama faiz gideri	247.443.605	208.066.460
Kur farkı zararları	223.079.056	96.486.559
Türev araç işlem zararları	44.471.986	-
Uçak finansmanı idari giderleri	26.600.791	14.559.832
Uçak alımına ilişkin ön ödeme reeskont faiz giderleri	7.551.044	8.875.679
Kıdem tazminatı faiz maliyeti	8.967.974	4.802.966
Diğer finansal giderler	7.604.870	4.605.909
	565.719.326	337.397.405

Şirketin 2013 yılında “Finansman Gelirler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Geliri” bulunmamaktadır. 2012 yılında “Finansman Giderler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Gideri” oranı yaklaşık yüzde 39, 2013 yılında ise “Kur Farkı Gideri” oranının yaklaşık yüzde 40 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde; 2013 yılında, 2012 yılına kıyasla kur farkı zararlarında meydana gelen ciddi artış nedeniyle, “Finansman Giderleri” hesabında 2013 yılında artış meydana gelmiş olup, bu durum sonucunda net finansal gelir/gider farkının şirketin “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nı azalttığı görülmektedir.

Tablo 42: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü

	1Ocak - 31Aralık 2013	1Ocak - 31Aralık2012
Dönem başı ertelenmiş vergi yükümlülüğü	744.083.660	574.679.843

Ertelenmiş vergi gideri	282.536.828	196.778.888
Riskten korunma kazançları/kayıpları vergi geliri	(13.112.336)	1.196.086
Tanımlanmış emeklilik paylarındaki aktüeryal kayıpların vergi gideri	5.125.398	(5.384.451)
Yabancı para çevrim farkları	85.963.602	(23.186.706)
Dönem sonu ertelenmiş vergi yükümlülüğü	<u>1.104.597.152</u>	<u>744.083.660</u>

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2012 yılında “Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkları” oranının yaklaşık yüzde 3, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 8 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte incelendiğinde, 2013 yılında “Dönem Sonu Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” hesabında meydana gelen artışın “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı” hesabında azalışa neden olduğu görülmektedir.

Şirket, ABD doları, EURO ve GBP cinsinden kur riski ile karşı karşıya kalmıştır. Şirket’in ABD doları, EURO, GBP kurlarında oluşacak yüzde 10’luk artış veya azalışa olan duyarlılığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şirket tarafından dipnotlarda; yüzde 10’luk oranın yöneticilere Şirket içerisinde kur riski raporlamasında kullanılan oran olduğu, bahse konu oranın yönetim tarafından beklenen değişikliği ifade ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, duyarlılık analizinin yalnızca dönem sonu açık yabancı para cinsinden parasal kalemleri kapsadığı ifade edilmiştir.

Tablo 43: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

	31Aralık2013 Vergi Öncesi Kâr/(Zarar)	
	Yabancı paranın %10 değer kazanması	Yabancı paranın %10 değer kaybetmesi
1- TL net varlık / yükümlülüğü	41.089.090	(41.089.090)
2- TL riskinden korunan kısım (-)	-	-

3- TL net etki (1+2)	41.089.090	(41.089.090)
4- Avro net varlık / yükümlülük	(545.142.365)	545.142.365
5- Avro riskinden korunan kısım (-)	-	-
6- Avro net etki (4+5)	(545.142.365)	545.142.365
7- GBP net varlık / yükümlülüğü	6.847.210	(6.847.210)
8- GBP riskinden korunan kısım (-)	-	-
9- GBP net etki (7+8)	6.847.210	(6.847.210)
10- Diğer net varlık / yükümlülüğü	(62.237.992)	62.237.992
11- Diğer riskinden korunan kısım (-)	-	-
12- Diğer net etki (10+11)	(62.237.992)	62.237.992
TOPLAM (3+6+9+12)	(559.444.057)	559.444.057

2013 yılı dönem sonu itibariyle; diğer koşulların sabit olduğu varsayımıyla döviz kurunun yüzde 10 daha yüksek veya düşük gerçekleşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr ya da zararı 559.444.057-TL düşük/yüksek olurdu.

3.2.2.3. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı 2014 Yılı Dipnotları

Aşağıda Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın 2013 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 44: Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar

	31Aralık 2014	31Aralık 2013
Sita Inc	1.679.619	1.679.619
Star All. GMBH	44.465	44.465
Emek İnş. ve İşl. AŞ.	26.859	26.859
UATP Inc	16.929	16.929
Yabancı Para Çevrim Farkı	896.989	684.849
	2.664.861	2.452.721

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Uzun Vadeli Finansal Yatırımlar” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 28, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 34 olduğu anlaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte bakıldığında; “Uzun Vadeli Finansal yatırımlar” hesabında 2014 yılındaki yabancı para çevrimlerinde meydana gelen kur farkı artışı nedeniyle, 2013 yılına kıyasla artış olduğu görülmüştür.

Tablo 45: Stoklar

	1Ocak - 31Aralık2014	1Ocak - 31Aralık2013
Dönem başı ayrılmış karşılık	14.330.391	17.701.999
Yabancı para çevrim farkı	1.239.464	2.739.001
Dönem içinde ayrılan / (iptal edilen) karşılık	11.536.973	(6.110.609)
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	27.106.828	14.330.391

Analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 19, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak tablo değerlendirildiğinde, 2014 yılında dönem sonu itibariyle ayrılan stok değer düşüklüğü karşılığında 2013 yılına kıyasla artış görülmektedir.

Tablo 46: Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar

	Slot Hakları ve Satın Alınmış Teknik Lisanslar	Haklar	Diğer Haklar	Toplam
<u>Maliyet</u>				
Açılış Bakiyesi: 2014	48.409.635	191.627.582	10.441.512	250.478.729
Çevrim farkı	2.388.987	22.595.507	903.113	25.887.607
İlaveler	-	23.396.751	-	23.396.751
Çıkışlar	-	(6.796)	-	(6.796)
Transferler	-	46.367.143	-	46.367.143
Kapanış bakiyesi:31 Aralık 2014	50.798.622	283.980.187	11.344.625	346.123.434

Birikmiş Amortisman

Açılış Bakiyesi: 2014	-	137.397.317	-	137.397.317
Çevrim farkı	-	13.585.536	90.078	13.675.614
Cari dönem itfa payı	-	28.110.490	1.487.88	29.598.370
Çıkışlar	-	(6.796)	-	(6.796)
Kapanış bakiyesi:31 Aralık 2014	-	179.086.547	1.577.958	180.664.505
Net defter değeri :31 Aralık 2014	50.798.622	104.893.640	9.766.667	165.458.929

	Slot Hakları ve Satın Alınmış Teknik Lisanslar	Haklar	Diğer Haklar	Toplam
<u>Maliyet</u>				
Açılış Bakiyesi: 2013	23.069.393	128.876.837	-	151.946.230
Çevrim farkı	4.551.501	29.466.538	1.024.925	35.042.964
İlaveler	-	29.702.901	-	29.702.901
İşletme birleşmelerinden ilaveler (Not:	20.788.741	-	9.416.587	30.205.328
Çıkışlar	-	(3.712)	-	(3.712)
Transferler	-	3.585.018	-	3.585.018
Kapanış bakiyesi:31 Aralık 2013	48.409.635	191.627.582	10.441.512	250.478.729
<u>Birikmiş Amortisman</u>				
Açılış Bakiyesi: 2013	-	100.762.463	-	100.762.463
Çevrim farkı	-	21.693.450	-	21.693.450
Cari dönem itfa payı	-	14.945.116	-	14.945.116
Çıkışlar	-	(3.712)	-	(3.712)
Kapanış bakiyesi:31 Aralık 2013	-	137.397.317	-	137.397.317
Net defter değeri:31 Aralık 2013	48.409.635	54.230.265	10.441.512	113.081.412

Yapılan analiz sonucunda; 2013 yılında “Maddi Olmayan Duran Varlıklar” hesabı içerisindeki “Maliyet” kaleminde “Slot Haklar”, “Haklar”, “Diğer Haklar”a ilişkin “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın sırasıyla yaklaşık yüzde 9, 15, 10, 2014 yılında ise sırasıyla yaklaşık yüzde 5, 8, 8 olduğu sonucuna varılmıştır. 2013 yılında maddi olmayan duran varlıklara ilişkin “Birikmiş İtfa Payı” kaleminde “Haklar”la ilgili “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın yaklaşık yüzde 16, 2014 yılında bahse konu kaleminde yer alan “Haklar” ve “Diğer Haklar”la ilgili “Yabancı Para Çevrim Farkı”nın sırasıyla yaklaşık yüzde 8 ve 6 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer maddi olmayan duran varlıklar kaleminde 2013 yılına göre değişiklik olmasının nedeni “3. Şirket Birleşmeleri” dipnotunda açıklandığı üzere, MNG Teknik’e ait hisselerin tamamının şirket tarafından alınması ile ilgili hisse devri sözleşmesinin 22 Mayıs 2013’de imzalanmasıdır. Grup 2013 yılı dönem sonunda, MNG Teknik’in iktisap sonrası faaliyetlerine ilişkin sonuçları tam konsolidasyon yöntemiyle kayıt altına aldığı belirtilmiştir.

Tablo 47: Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Borçlar

2014 ve 2013 yılı dönem sonu itibariyle kısa vadeli karşılıklara ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

- Kısa Vadeli Karşılıklar (Çalışanlara Sağlanan Faydalar)

	31Aralık2014	31Aralık2013
Kullanılmamış izin karşılığı	<u>133.462.891</u>	<u>64.731.115</u>

İzin karşılıklarının 2014 ve 2013 hesap dönemlerindeki değişimi aşağıda gösterilmiştir.

	10cak - 31Aralık2014	10cak - 31Aralık 2013
Dönem başı ayrılmış karşılık	64.731.115	41.066.116
İşletme birleşmelerinden ilaveler	-	2.278.037
Cari dönemde ayrılan karşılık	68.544.633	22.377.281
Yabancı para çevrim farkı	187.143	(990.319)
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>133.462.891</u>	<u>64.731.115</u>

- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar

	31Aralık2014	31Aralık2013
Dava karşılıkları	<u>36.593.232</u>	<u>29.819.212</u>

Şirket her raporlama dönemi sonunda, kullanılmamış izin günleri için çalışanların ücretleri üzerinden hesapladığı izin karşılığını finansal tablolara yansıtmaktadır.

Tablo 48: Dava Karşılıkları

	1 Ocak -	1 Ocak -
	<u>31 Aralık 2014</u>	<u>31 Aralık 2013</u>
Dönem başı ayrılmış karşılık	29.819.212	35.516.181
Cari dönemde ayrılan karşılık	13.522.458	3.282.172
Konusu kalmayan karşılık	(7.048.666)	(9.047.242)
Yabancı para çevrim farkı	300.228	68.101
Dönem sonu itibariyle ayrılan karşılık	<u>36.593.232</u>	<u>29.819.212</u>

Şirket, faaliyetleri sonucu maruz kaldığı aleyhine açılan davalarla ilgili karşılık ayırmaktadır. Söz konusu davaların genel olarak, eski çalışanlarca açılan işe iade ile kayıp, hasar görmüş bagaj ve kargolara ilişkin olduğu belirtilmiştir.

Dava karşılıklarına ilişkin dipnotlarda Şirket tarafından söz konusu tutarların davalar için ayrılan karşılığı belirlemek amacıyla iskonto edilmediği ve etkisinin önemli boyut olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, karşılık tutarının 2015 yılında ödeneceğinin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

Analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Yükümlülükler” hesabı içerisindeki kullanılmamış izin karşılığı kalemi içerisinde yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 2, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 1,

Şirketin hem 2013 hem de 2014 yılında “Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Yükümlülükler” hesabı içerisindeki dava karşılıkları kaleminde yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkı” oranının yaklaşık yüzde 1 olduğu saptanmıştır.

Şirketin dönem sonu itibariyle çalışanları tarafından kullanılmamış izinlere ilişkin olarak ayrılan karşılığın 2014 yılında 2013 yılına göre artış gösterdiği, yine dönem sonu itibari ile ayrılan dava karşılıklarının ise 2014 yılında 2013 yılına kıyasla azalış gösterdiği

görülmektedir.

Diğer taraftan, Şirket'in "Özkaynak" dipnotunda; TMS 21'e istinaden, özkaynaklarla ilgili yabancı para çevrimlerinden ortaya çıkan kur farklarının ilk olarak Şirket'in finansal tablolarında yer alan parasal kalemlerin bilanço tarihindeki ABD doları kuru ile, parasal olmayan kalemlerin, gelir ve giderler ile nakit akımlarının ise işlemin gerçekleştiği tarihteki kur ile ABD dolarına çevrildiği ve çevrim farklarının özkaynaklar içerisinde gösterildiği belirtilmiştir.

Ayrıca, yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden ortaya çıkan kâr/zararın, finansman giderleri içerisindeki kur farkı gideri hesabına, ticari faaliyetlerden meydana gelen kâr/zararın ise esas faaliyet giderleri içerisindeki kur farkı gideri hesabına kaydedildiği ifade edilmiştir.

Tablo 49: Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler

	1Ocak - 31Aralık2014	1Ocak - 31Aralık2013
Ticari faaliyetlerden kaynaklanan kur farkı gideri, net	45.622.406	-
Karşılık giderleri	32.280.170	43.162.345
Tazminat ve ceza gideri	8.490.189	5.594.677
Reeskont faiz gideri	6.289.618	4.557.626
Diğer faaliyet giderleri	11.509.739	29.370.512
	104.192.122	82.685.160

Analiz sonucunda, şirketin 2014 yılında "Esas faaliyetlerden Diğer Giderler" hesabı içerisinde yer alan "Ticari Faaliyetlerden Kaynaklanan Kur Farkı Gideri" oranının yaklaşık yüzde 44 olduğu anlaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğın, 2014 yılında "Esas faaliyetlerden Diğer Giderler" hesabının 2013 yılına göre kur farkı giderinde oluşan değişimin de etkisiyle artış göstermektedir.

Tablo 50: Finansman Gelirleri

	1 Ocak- 31 Aralık 2014	1 Ocak- 31 Aralık
Finansal faaliyetlerden kaynaklanan kur farkı kârları, net	879.905.901	-
Türev işlemler makul değer fark kârları, net	53.168.615	-
Faiz gelirleri	47.134.709	50.145.542
	980.209.225	50.145.542

Tablo 51: Finansman Giderleri

	1 Ocak- 31 Aralık 2014	1 Ocak- 31 Aralık 2013
Finansal kiralama faiz gideri	341.435.347	247.443.605
Uçak finansmanı idari giderleri	23.444.385	26.600.791
Diğer finansal giderler	12.675.843	7.604.870
Uçak alımına ilişkin ön ödeme reeskont faiz gideri	11.359.041	5.237.927
Kıdem tazminatı faiz maliyeti	8.166.478	8.967.974
Finansal faaliyetlerden kaynaklanan kur farkı zararları, net	-	236.492.078
Türev işlemler makul değer fark zararları, net	-	31.058.964
	397.081.094	563.406.209

Şirketin 2014 yılında “Finansman Gelirler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Geliri” oranı yaklaşık yüzde 90, 2013 yılında “Finansman Giderler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Gideri” oranı yaklaşık yüzde 40 olduğu sonucuna varılmış, 2014 yılında ise “Kur Farkı Gideri” bulunmadığı görülmüştür.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde; 2014 yılında, 2013 yılına kıyasla kur farkı kârlarında meydana gelen ciddi artış nedeniyle, “Finansman Gelirleri” hesabında 2014 yılında artış meydana gelmiş olup, bu durum sonucunda net finansal gelir/gider farkının şirketin “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nı arttırdığı görülmektedir.

Tablo 52: Ertelemiş Vergi Yükümlülüğü

	1 Ocak - 31 Aralık 2014	1 Ocak - 31 Aralık 2013
Dönem başı ertelenmiş vergi yükümlülüğü	1.107.333.343	744.083.660
Ertelemiş vergi gideri	432.012.260	282.536.828
Riskten korunma kazançları/kayıpları vergi geliri Tanımlanmış emeklilik paylarındaki aktüeryal kayıpların	(83.529.421)	(13.112.336)
vergi gideri	(2.098.435)	3.762.893
İşletme birleşmeleri makul değer düzeltme farkları	2.550.150	2.736.192
Yabancı para çevrim farkları	61.670.001	87.326.106
Dönem sonu ertelenmiş vergi yükümlülüğü	1.517.937.898	1.107.333.343

Yapılan analiz sonucunda, şirketin 2013 yılında “Ertelemiş Vergi Yükümlülüğü” hesabı içerisindeki “Yabancı Para Çevrim Farkları” oranının yaklaşık yüzde 8, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 4 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte incelendiğinde, 2014 yılında “Dönem Sonu Ertelemiş Vergi Yükümlülüğü” hesabında meydana gelen artışın “Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı” hesabında azalışa neden olduğu görülmektedir.

Şirket, ABD doları, EURO ve GBP cinsinden kur riski ile karşı karşıya kalmıştır. Şirket’in ABD Doları, EURO, GBP kurlarında oluşacak yüzde 10’luk artış veya azalışıyla ilgili duyarlılığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şirket tarafından dipnotlarda; yüzde 10’luk oranın yöneticilere Şirket içindeki kur riski raporlamasında kullanılan oran olduğu, bahse konu oranın yönetim tarafından beklenen değişikliği ifade ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, duyarlılık analizinin yalnızca dönem sonu açık yabancı para cinsinden parasal kalemleri kapsadığı ifade edilmiştir.

Tablo 53: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

	31Aralık2014	
	Vergi Öncesi Kâr/ (Zarar)	
	Yabancı paranın % 10 değer kazanması	Yabancı paranın % 10 değer kaybetmesi
1- TL net varlık/yükümlülüğü	(34.860.512)	34.860.512
2- TL riskinden korunan kısım(-)	-	-
3- TL net etki (1+2)	(34.860.512)	34.860.512
4- Avro net varlık/ yükümlülük	(514.222.997)	514.222.997
5- Avro riskinden korunan kısım(-)	-	-
6- Avro net etki (4+5)	(514.222.997)	514.222.997
4- JPY net varlık/yükümlülük	(369.294.995)	369.294.995
5- JPY riskinden korunan kısım(-)	-	-
6- JPY net etki (4+5)	(369.294.995)	369.294.995
7- GBP net varlık/ yükümlülüğü	10.175.429	(10.175.429)
8- GBP riskinden korunan kısım(-)	-	-
9- GBP net etki (7+8)	10.175.429	(10.175.429)
10- Diğer net varlık/yükümlülüğü	58.143.570	(58.143.570)
11- Diğer riskinden korunan kısım(-)	-	-
12- Diğer net etki (10+11)	58.143.570	(58.143.570)
TOPLAM (3+6+9+12)	(850.059.505)	850.059.505

2014 tılı dönem sonu itibariyle; diğer koşulların değişmediği varsayımı altında, döviz kurunun yüzde 10 daha yüksek veya düşük gerçekleşmesi durumunda dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr/zararı 850.059.505-TL düşük ya da yüksek olacaktı.

3.2.3. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş.

Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Tic. A.Ş.'nin 2012, 2013, 2014 yılları itibariyle konsolide finansal tablolarına ilişkin dipnotlarda yer alan “Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar” bölümünde; yabancı para cinsinden olan işlemlerin işlem tarihindeki mevcut kurdan, yabancı para cinsinden olan parasal varlıklar/yükümlülüklerle ilişkin

işlemlerin ise yıl sonunda TCMB alış kurundan TL'ye çevrilerek gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Ayrıca, yabancı para cinsinden olan kalemlerde ortaya çıkan çevrim farkı sonucunda oluşan gelir ve giderlerin ilgili yıla ait gelir tablosunda, finansal gelir/gider hesap kaleminde yer aldığı ifade edilmiştir.

Söz konusu dipnotların incelenmesi sonucunda, kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin işlemlerin;

- Konsolide Bilanço'da yer alan “Diğer Dönen Varlıklar”, “Diğer Duran Varlıklar”, Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler” kalemlerinde,
- Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu'nda yer alan “Finansal Gelirler/Giderler”, “Kur Farkı Gelir/Gideri” “Yabancı Para Çevrim Farklarındaki Değişim” kalemlerinde yer aldığı görülmüştür.

3.2.3.1. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2012 Yılı Dipnotları

Aşağıda Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Tic. A.Ş.'nin yukarıda sözü edilen kalemlere ilişkin 2012 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 54: Diğer Dönen Varlıklar

	31.12.2012	31.12.2011
<u>Diğer Dönen Varlıklar</u>		
Gelecek Aylara Ait Giderler	1.581.745	1.673.881
Devreden KDV	420.366	963.574
İndirilecek KDV	--	--
Gelir Tahakkukları	--	--
Lisans Bedeli (**)	3.972.748	2.237.727
İş Avansları	644.205	496.686
Maaş Avansları	10.200	12.049
Peşin Ödenen Vergiler	--	1.105.475
Verilen Sipariş Avansları	4.846.851	2.083.133
Şüpheli Diğer Varlıklar	118.573	2.025.291
Şüpheli Diğer Varlıklar Karşılığı (-)(*)	(118.573)	(2.025.291)
Diğer	--	11
Toplam	11.476.115	8.572.536

(*) Şüpheli diğer varlıklara ilişkin hareket tablosu aşağıdaki gibidir:

	31.12.2012	31.12.2011
1 Ocak İtibariyle	2.025.291	2.516.705
Tahsilat (-)	(1.906.718)	(58.789)
İptaller (-)	--	(271.368)
Kayıtlardan çıkarılanlar (-)	--	(46.766)
Transfer(Not:10)	--	(315.362)
Kur farkı	--	114.144
Dönem İçinde Ayrılan İlave Karşılık	--	86.727
Dönem sonu itibariyle	118.573	2.025.291

Şirket'in 2011 yılında "Şüpheli Diğer Varlıklar" hesabı içerisindeki kur farkı oranının yaklaşık yüzde 6 olduğu, ancak 2012 yılında söz konusu hesapta kur farkına ilişkin herhangi bir işlemin gerçekleşmediği anlaşılmış olup, bu durum 2012 yılında "Konsolide Finansal Durum Tablosu"nda yer alan "Diğer Dönen Varlıklar" hesabında kur farkına yönelik 2011 yılının aksine olumlu/olumsuz farkın bulunmadığını göstermektedir.

Şirket'in 2013 yılı itibariyle özkaynak hesabındaki yabancı para çevrim farklarına ilişkin olarak dipnotlarında; Şirket'in yutdışında faaliyet gösteren ve finansal tablolarını dolar cinsinde hazırlayan bağlı ortaklığı Reysaş Panam Shipping & Trading Co Inc firmasının finansal tabloları TL'ye çevrilirken bilanço kalemleri için dönem sonu kuru, gelir tablosu için ise ortalama kur kullanıldığı ifade edilmiştir.

Kur farklarının özkaynak içerisindeki yabancı para çevrim farkıyla ilişkilendirildiği ve bahse konu şirketin 2012 yılı altınca ayında nominal bedel ile satıldığı, bu nedenle konsolidasyon dışında bıraktığı ve yabancı para çevrim farkına ilişkin kayıtların ise iptal edildiği belirtilmiştir.

Tablo 55: Finansal Gelirler ve Finansal Giderler

Finansal Gelirler	01 Ocak- 31.12.2012	01 Ocak- 31.12.2011
-------------------	------------------------	------------------------

Faiz Gelirleri	10.513.741	15.025.027
Kur Farkı Gelirleri	12.011.968	18.839.041
Satışlardan Elimine Edilen Faiz	3.724.507	2.986.829
Ertelenmiş Finansman Geliri	4.634.865	746.157
Toplam	30.885.081	37.597.054
Finansal Giderler		
	01.01.-	01.01.-
	31.12.2012	31.12.2011
Faiz Giderleri (-)	31.537.196	22.214.231
Kur Farkı Giderleri (-)	13.757.628	27.118.417
Alımlardan Elimine Edilen Faiz (-)	4.661.574	3.860.403
Ertelenmiş Finansman Gideri(-)	763.728	432.527
Diğer	592.893	388.056
Toplam	51.313.019	54.013.634

Grup'un 2011 yılında "Finansal Gelirler" hesabı içerisindeki kur farkı oranının yaklaşık yüzde 51 olduğu, ancak 2012 yılında bu oranın yaklaşık yüzde 39'a düştüğü, "Finansal Giderler" hesabı içerisindeki kur farkı oranının 2011 yılında yaklaşık yüzde 51 olduğu, 2012 yılında ise yaklaşık yüzde 27'ye düştüğü sonucuna yüzde analizi yapılarak ulaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2012 yılında 2011 yılına kıyasla finansal gelirler/giderler kalemlerinde düşüş yaşanmasına rağmen, net finansal gelir/gider farkının "Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı"nı azalttığı görülmektedir.

Şirket, ABD doları ve Euro cinsinden kur riski ile karşı karşıya kalmıştır. Şirket'in ABD doları ve EURO kurlarında oluşacak yüzde 10'luk artış veya azalışa olan duyarlılığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şirketin döviz kuru riskine maruz kalmasının en temel nedeni ileride oluşması muhtemel ticari işlemler ile varlıklar ve kaynaklar arasında oluşan farklıdır.

Ayrıca, şirket, yabancı para cinsinden ticari alacak/borçları ile finansal borçları sebebiyle kur farklarında meydana gelen artış/azalış ve dolar cinsinde varlık/yükümlülükleri nedeni ile kur riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

Tablo 56: 2012 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

	31 Aralık 2012 Vergi Öncesi Kâr / Zarar	
	Yabancı Paranın Değer Kazanması	Yabancı Paranın Değer Kaybetmesi
<u>ABD Dolarının TL Karşısında % 10 değer değişimi halinde;</u>		
1. ABD Doları Net Varlık/Yükümlülüğü	(2.212.264)	2.212.264
2. ABD Doları Riskinden Korunan Kısım (-)		
3- ABD Doları Net Etki (1+2)	(2.212.264)	2.212.264
<u>Avro' nun TL Karşısında % 10 değer değişimi halinde;</u>		
4- Euro Net Varlık/Yükümlülüğü	(1.002.835)	1.002.835
5- Euro Riskinden Korunan Kısım (-)		
6- Avro Net Etki (4+5)	(1.002.835)	1.002.835
<u>Diğer Döviz Kurlarının TL Karşısında ortalama % 10 değer değişimi halinde;</u>		
7- Diğer Döviz Net Varlık/Yükümlülüğü	24.496	(24.496)
8- Diğer Döviz Kuru Riskinden Korunan Kısım (-)		
9- Diğer Döviz Varlıkları Net Etki (4+5)	24.496	(24.496)
TOPLAM	(3.190.604)	3.190.604

2012 yılı dönem sonu itibarıyla; diğer koşulların aynı kaldığı varsayımıyla döviz kurunda yüzde 10 daha artış veya düşüş gerçekleşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr/zararı 3.190.604-TL düşük ya da yüksek olurdu.

3.2.3.2. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2013 Yılı Dipnotları

Şirket'in 2013 yılı itibarıyla özkaynak hesabındaki yabancı para çevrim farklarına ilişkin olarak dipnotlarında; Şirket'in yutdışında faaliyet gösteren ve finansal tablolarını

dolar cinsinde sunan bağılı ortaklığı Reysaş Panam Shipping & Trading Co Inc firmasının finansal tablolarının TL'ye çevrilmesinde bilanço kalemleri için dönem sonu kuru, gelir tablosu için ise ortalama kur kullanıldığı ifade edilmiştir.

Kur farklarının özkaynak içerisindeki yabancı para çevrim farkıyla ilişkilendirildiği ve bahse konu şirketin 2012 yılı altınca ayında nominal bedel ile satıldığı, bu nedenle konsolidasyon dışında bıraktığı ve yabancı para çevrim farkına ilişkin kayıtların ise iptal edildiği belirtilmiştir.

Tablo 57: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelir/Giderlerinin Dökümü

	01.01.- 31.12.2013	01.01.- 31.12.2012
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	33.205.303	36.202.830
- Sigorta Tazminat Gelirleri	980.742	3.436.322
- Konusu Kalmayan Karşılıklar	357.401	610.624
- Finansal Varlık Satış Geliri	103.021	80.278
-Satışlardan Elimine Edilen Faiz	1.888.791	3.724.507
-Faiz Geliri	2.810.333	1.842.895
-İlişkili Taraf Faiz Geliri	3.707.462	8.670.846
-Kur Farkı Geliri	19.354.196	12.011.968
-Ertelenmiş Finansman Geliri	1.215.744	4.634.865
-Bağılı Ortaklık Satış Geliri	35.253	--
- Mutabakat Farkı Gelirleri	1.695.182	--
- Diğer	1.057.178	1.190.525
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler(-)	(39.131.357)	(24.867.000)
- Dava Karşılık Giderleri	(970.513)	(130.354)
- Şüpheli Alacak Karşılık Gideri	(6.266.375)	(802.281)
- Kıdem Karşılık Gideri	--	(885.984)
-Alımlardan Elimine Edilen Faiz	(772.861)	(4.668.774)
-İlişkili Taraf Faiz Gideri	(3.105.390)	(3.805.378)
-Kur Farkı Gideri	(27.124.284)	(13.757.628)
-Ertelenmiş Finansman Gideri	(473.004)	(756.528)
- Finansal Varlık Değerleme Gideri	(1.210)	--
- Sabit Kıymet Değer Düşüş Karşılığı	--	--
- Stok Değer Düşüş Karşılığı	--	--
- Diğer	(417.720)	(60.073)
Diğer Gelir / (Giderler) (Net)	(5.926.054)	11.335.830

Grup 2012 yılında kur farkı gelir/giderlerine ilişkin olumlu/olumsuz farkları "Kapsamlı Gelir Tablosu"nda yer alan "Finansal Gelirler/Giderler" hesaplarında

kaydederken, 2013 yılında söz konusu farkları “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelir/Giderler” hesaplarında kaydetmeye başlamıştır.

Grup’un 2012 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Gelirleri” oranının yaklaşık yüzde 39, 2013 yılında ise yaklaşık yüzde 88, 2012 yılında “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” hesabı içerisindeki “Kur Farkı Giderleri” oranının yaklaşık yüzde 27, 2013 yılında yaklaşık yüzde 70 olarak hesaplanmıştır.

Bu durum diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2013 yılında esas faaliyetlerden diğer gelirler kaleminde 2012 yılına kıyasla düşüş, esas faaliyetlerden diğer giderler kaleminde ise 2012 yılına göre artış yaşanması, 2013 yılında net diğer giderler kaleminde artışa neden olmuştur.

Şirket, ABD doları ve Euro cinsinden kur riski ile karşılaşmaktadır. Şirket’in ABD doları, EURO kurlarında oluşacak yüzde 10’luk artış veya azalışa olan duyarlılığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şirketin döviz kuru riskine maruz kalmasının en temel nedeni ileride oluşması muhtemel ticari işlemler ile varlıklar ve kaynaklar arasında oluşan farklıdır.

Ayrıca, şirket, yabancı para cinsinden ticari alacak/borçları ile finansal borçları sebebiyle kur farklarında meydana gelen artış/azalış ve dolar cinsinde varlık/yükümlülükleri nedeni ile kur riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

Tablo 58: 2013 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

31Aralık2013 Vergi Öncesi Kâr / Zarar	
Yabancı Paranın Değer Kazanması	Yabancı Paranın Değer Kaybetmesi
<u>ABD Dolarının TL Karşısında % 10 değer değişimi halinde;</u>	

1- ABD Doları Net Varlık / Yükümlülüğü	(3.751.520)	3.751.520
2- ABD Doları Riskinden Korunan Kısım (-)		
3- ABD Doları Net Etki (1+2)	(3.751.520)	3.751.520
Avro' nun TL Karşısında % 10 değer değişimi halinde;		
4- Euro Net Varlık / Yükümlülüğü	(1.599.546)	1.599.546
5- Euro Riskinden Korunan Kısım (-)		
6- Avro Net Etki (4+5)	(1.599.546)	1.599.546
Diğer Döviz Kurlarının TL Karşısında ortalama % 10 değer değişimi halinde;		
7- Diğer Döviz Net Varlık / Yükümlülüğü	-	-
8- Diğer Döviz Kuru Riskinden Korunan Kısım (-)	-	-
9- Diğer Döviz Varlıkları Net Etki (4+5)	-	-
TOPLAM	(5.351.066)	5.351.066

2013 yılı dönem sonunda; diğer şartların değişmediği varsayımıyla döviz kurunun yüzde 10 daha artması/azalması durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi dönem kâr veya zararı 5.351.066-TL düşük ya da yüksek olurdu.

3.2.3.3. Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. 2014 Yılı Dipnotları

Aşağıda Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Tic. A.Ş'nin konuyla ilgili kalemlere ilişkin 2014 yılına ait dipnotları incelenmiştir.

Tablo 59: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelir ve Giderler

	01.01- 31.12.2014	01.01- 31.12.2013
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	15.943.481	33.205.303
Vade Farkı Geliri	1.945.589	8.406.586
Sigorta Tazminat Gelirleri	290.413	980.742
Konusu Kalmayan Karşılıklar	43.541	357.401
Finansal Varlık Satış Geliri	--	103.021
Kur Farkı Geliri	9.608.486	19.354.196
Ertelenmiş Finansman Geliri	953.624	1.215.744
Önceki Dönem Gider Tahakkuk İptali	563.219	--

Mutabakat Farkları	1.252.138	1.695.182
Diğer	1.286.471	1.092.431
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler(-)	(14.761.910)	(39.131.357)
Vade Farkı Gideri	(4.633.980)	(3.878.251)
Şüpheli Alacak ve Dava Karşılık Gideri	(1.114.148)	(7.236.888)
Kur Farkı Gideri	(5.140.076)	(27.124.284)
Ertelenmiş Finansman Gideri	(697.510)	(473.004)
Vergi ve Gecikme Cezaları, Dava İcra ve Diğer Tazm	(1.379.751)	--
Mutabakat Farkları	(279.123)	--
Diğer	(1.517.322)	(418.930)
Diğer Gelir / (Giderler) (Net)	1.181.571	(5.926.054)

Grup'un 2013 yılında "Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler" hesabı içerisindeki "Kur Farkı Gelirleri" oranının yaklaşık yüzde 88, 2014 yılında ise yaklaşık yüzde 60, 2013 yılında "Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler" hesabı içerisindeki "Kur Farkı Giderleri" oranının yaklaşık yüzde 70, 2014 yılında yaklaşık yüzde 35 olduğu yüzde analiziyle hesaplanmıştır.

Bu durum diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2014 yılında esas faaliyetlerden diğer gelirler/giderler kalemlerinde 2013 yılına kıyasla düşüş yaşandığını, net diğer gelirlerin 2014 yılı esas faaliyetlerden diğer giderlerdeki azalış nedeniyle arttığını göstermektedir.

Tablo 60: Finansman Gelirleri

	01.01- 31.12.2014	01.01- 31.12.2013
Faiz Gelirleri	1.925.292	--
Kredi ve Diğer Finansal Faal. Kur Farkı Gelirleri	10.904.105	--
Toplam	12.829.397	--

Tablo 61: Finansman Giderleri

	01.01- 31.12.2014	01.01- 31.12.2013
Faiz Giderleri	27.577.336	20.644.750
Kredi ve Diğer Finansal Faal. Kur Farkı Giderleri	18.101.872	318.940
Toplam	45.679.208	20.963.690

Grup 2014 yılında finansal borçlardan (banka kredileri) kaynaklanan kur farkı gelir/giderlerine ilişkin olumlu/olumsuz farkları “Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Finansman Gelirler/Giderler” hesaplarında kaydetmeye başlamıştır.

Grup’un 2014 yılında “Finansman Gelirleri” hesabı içerisindeki “Kredi ve Diğer Finansal Faal. Kur Farkı Gelirleri” oranı yaklaşık yüzde 85, “Finansman Giderleri” hesabı içerisindeki “Kredi ve Diğer Finansal Faal. Kur Farkı Gelirleri” yaklaşık yüzde 40 olduğu anlaşılmıştır.

Diğer kalemlerle birlikte değerlendirildiğinde, 2014 yılı finansman giderlerindeki artış “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı”nın azalmasına neden olmaktadır.

Şirket, ABD doları ve Euro cinsinden kur riski ile karşılaşmaktadır. Şirket’in ABD doları, EURO kurlarında oluşacak yüzde 10’luk artış veya azalışa olan duyarlılığı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şirketin döviz kuru riskine maruz kalmasının en temel nedeni ileride oluşması muhtemel ticari işlemler ile varlıklar ve kaynaklar arasında oluşan farklardır.

Ayrıca, şirket, yabancı para cinsinden ticari alacak/borçları ile finansal borçları sebebiyle kur farklarında meydana gelen artış/azalış ve dolar cinsinde varlık/yükümlülükleri nedeni ile kur riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

Tablo 62: 2014 Yılı Kur Riskine Duyarlılık Analizi

31Aralık2012
Vergi Öncesi
Kâr / Zarar

	Yabancı Paranın Değer Kazanması	Yabancı Paranın Değer Kaybetmesi
ABD Doları'nın TL karşısında % 10 Değişmesi halinde:		
1- ABD Doları net varlık/yükümlülüğü	(15.111.927)	15.111.927
2- ABD Doları riskinden korunan kısım (-)	--	--
3- ABD Doları Net Etki (1+2)	(15.111.927)	15.111.927
Avro'nun TL karşısında % 10 Değişmesi halinde:		
4- Avro net varlık/yükümlülüğü	(1.806.041)	1.806.041
5- Avro riskinden korunan kısım (-)	--	--
6- Avro Net Etki (4+5)	(1.806.041)	1.806.041
GBP'nin TL karşısında % 10 Değişmesi halinde:		
7- GBP net varlık/yükümlülüğü	29.831	(29.831)
8- GBP riskinden korunan kısım(-)	--	--
9- GBP Net Etki (7+8)	29.831	(29.831)
TOPLAM(3+6+9)	(16.888.137)	16.888.137

2014 yılı dönem sonu itibariyle; diğer koşulların değişmediği varsayımıyla döviz kurunun yüzde 10 daha yükselmesi ya da düşmesi durumunda, dönem vergisi ve azınlık payı öncesi kâr/zararı 16.888.137-TL azalmış ya da artmış olurdu.

3.2.4. BİST’de İşlem Gören Lojistik Sektöründe Faliyet Gösteren Seçilmiş Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından Karşılaştırılması

Bu bölümde, yukarıda sözü edilen Borsa İstanbul’da işlem gören lojistik sektöründe faaliyet gösteren Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Loj. Tic. A.Ş.’nin kur farklarında meydana gelen olumlu/olumsuz farkların muhasebeleştirilmesine ilişkin “Konsolide Bilanço”larında yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkları” ve “Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nda bulunan “Finansal Gelir/Giderler” ve “Esas Faaliyet Kârı/Zararı” hesaplarına yönelik karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılacaktır. Bu şirketlerin 2012, 2013, 2014 yıllarına ait finansal tabloları ve dipnotları analiz edilerek değerlendirilecektir.

Konuyla ilgili olarak dipnotlarda yapılan incelemeler sonucunda; her üç şirkette dönem sonu işlemlerinde yabancı paralı işlemlerin çevrimine ilişkin olarak ortaya çıkan olumlu/olumsuz farklarını “Konsolide Bilanço” ve “Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nda kayıt altına alındığı tespit edilmiştir.

TMS 21 uyarınca, Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. firmalarınca finansal tablolarında yer alan parasal kalemler bilanço tarihindeki kurdan, parasal olmayan kalemler ise işlemin gerçekleştiği tarihteki kurdan çevrilerek özkaynaklar hesabının altında gösterilmektedir.

Tablo 63: Yıllara Göre Yabancı Para Çevrim Farklarının Toplam Kapsamlı Gelir İçerisindeki Yüzdesi

ŞİRKET ADI	2012	2013	2014
LATEK	% 5	% 4	% 10
THY	% 20	% 63	% 32

Dikey analiz yöntemi kullanılarak Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2012, 2013, 2014 yıllarına ilişkin olarak “Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nda yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkları”nın “Toplam Kapsamlı Gelir” içerisindeki yüzdesi incelendiğinde;

- 2012 yılındaki yabancı para çevrim farkındaki değişim (353.442)-TL ve toplam kapsamlı gider (7.134.714)-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 5,
- 2013 yılındaki yabancı para çevrim farkındaki değişim 493.783-TL ve toplam kapsamlı gider (11.098.641)-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 4,
- 2014 yılındaki yabancı para çevrim farkındaki değişim 1.769.829-TL ve toplam kapsamlı gider (15.286.535)-TL olması sonucunda yabancı para

çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 10 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, şirketin her üç yılı da sürdürülen faaliyetler dönem zararının ve toplam kapsamlı giderinin artarak artması nedeniyle dönem zararı ile sonlandırdığı tespit edilmiştir.

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın 2012, 2013, 2014 yıllarına ilişkin olarak "Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu"nda yer alan "Yabancı Para Çevrim Farkları"nın "Toplam Kapsamlı Gelir" içerisindeki yüzdesi değerlendirildiğinde;

- 2012 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim (228.479.860)-TL ve toplam kapsamlı gider (906.115.948)-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 20,
- 2013 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 1.083.831.570-TL ve toplam kapsamlı gider 1.730.727.730-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 63,
- 2014 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 707.977.183-TL ve toplam kapsamlı gider 2.191.912.774-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 32 olduğu sonucuna varılmıştır.

Şirketin 2012 yılında yabancı para çevriminin toplam kapsamlı gelir içerisindeki olumsuz farkı, 2013 ve 2014 yıllarında olumlu farka dönüşerek yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranının yükselmesine neden olmuştur.

Diğer taraftan, Reysaş Taşımacılık ve Loj. Tic. A.Ş'nin "Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu"nda "Yabancı Para Çevrim Farkları" hesabının bulunmaması nedeniyle analize dahil edilememiştir.

Tablo 64: Yıllara Göre Yabancı Para Çevrim Farklarının Özkaynaklar İçerisindeki Yüzdesi

ŞİRKET ADI	2012	2013	2014
LATEK	1	2	8
THY	11	24	26

Dikey analiz yöntemi kullanılarak Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi 2012, 2013, 2014 yıllarına ilişkin olarak “Konsolide Finansal Durum Tablosu”nda yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkları”nın “Özkaynak” içerisindeki yüzdesi incelendiğinde;

- 2012 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 384.255-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 37.837.120-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 1,
- 2013 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 639.089-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 28.819.489-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 2,
- 2014 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 2.408.918-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 28.643.371-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 8 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şirketin yabancı para çevrim farklarındaki değişimin her yıl artış göstermesi nedeniyle, ana ortaklığa ait özkaynaklar içerisindeki oranında söz konusu yıllarda yükselmiştir.

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'nın 2013, 2014 yıllarına ilişkin olarak “Konsolide Finansal Durum Tablosu”nda yer alan “Yabancı Para Çevrim Farkları”nın “Özkaynak” içerisindeki yüzdesi incelendiğinde;

- 2012 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 570.111.018-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 5.405.043.589-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 11,

- 2013 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 1.653.942.588-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 6.962.490.356-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 24,
- 2014 yılındaki yabancı para çevrim farklarındaki değişim 2.367.369.791-TL ve ana ortaklığa ait özkaynakların 9.154.403.130-TL olması sonucunda yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranı yaklaşık yüzde 26 olduğu sonucuna varılmıştır.

Şirketin 2012, 2013 ve 2014 yıllarında hem yabancı para çevrim farklarındaki değişimde hem de ana ortaklığa ait özkaynaklarda ortaya çıkan artış, yabancı para çevrim farklarındaki değişim oranının yükselmesine neden olmuştur.

Reysaş Taşımacılık ve Loj. Tic. A.Ş.'nin "Konsolide Finansal Durum Tablosu"nda "Yabancı Para Çevrim Farkları" hesabının bulunmaması nedeniyle analize dahil edilememiştir.

3.3. BİST'de İşlem Görmeyen Lojistik Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından İncelenmesi

Bu kısımda, Borsa İstanbul'da yer almayan İstanbul ve Ankara'da faaliyet gösteren lojistik şirketlerin kur farkına ilişkin muhasebeleştirme işlemleri ele alınacaktır. Ancak BİST'de işlem görmeyen (halka kapalı) şirketlerin finansal tablolarında yer alan verilerin ticari sır mahiyetinde olması ve şirket yetkililerince paylaşılmaktan kaçınılması bu konuda araştırma yapmayı sınırlandırmıştır.

Borsa İstanbul'da işlem görmeyen firmaların finansal tablolarının incelenmesi sonucunda; yabancı para işlemlerinin, işlem tarihlerinde geçerli olan TCMB döviz alış kuru baz alınarak çevrildiği tespit edilmiştir. Dönem sonunda bahse konu işlemler sonucunda ortaya çıkan kur farklarına ilişkin olumlu farkın kambiyo kârı, olumsuz farkın ise kambiyo zararı hesabına kaydedildiği sözü edilen şirketlerle yapılan görüşmeler sonucu ortaya çıkmıştır.

Yukarıda sözü edilen işlemler finansal tablolarda bazı şirketlerde aylık, bazı şirketler de ise üç aylık dönemler şeklinde kaydedilmektedir.

3.3.1. BİST’de İşlem Gören ve BİST’de İşlem Görmeyen Lojistik Şirketlerin Finansal Tablolarının Kur Farkları Açısından Karşılaştırılması

Bu kısımda, lojistik sektöründe faaliyet gösteren BİST’de işlem gören ve BİST’de işlem görmeyen şirketlerin kur farklarına ilişkin işlemleri kendi aralarında karşılaştırılacaktır.

BİST’de işlem görmeyen şirketlerin verilerine İstanbul ve Ankara’da faaliyet gösteren lojistik şirketlerle görüşülerek ulaşılmıştır. Ancak, BİST’de işlem görmeyen şirketlerin ticari sır mahiyetinde olan finansal verilerini paylaşmaktan kaçınması bu konuda araştırma yapmayı sınırlamaktadır.

BİST’de işlem görmeyen firmaların finansal tablolarında kur farklarının muhasebeleştirilmesine yönelik kayıtların VUK’a uygun olduğu, buna karşın BİST’de işlem gören lojistik şirketlerin ise TFRS’ye uygun kayıt işlemi yaptığı söylenebilir.

BİST’de işlem görmeyen firmalarla yapılan görüşmeler sonunda, finansal tabloları incelenen bu firmaların kur farklarına ilişkin işlemin gerçekleştiği tarihte geçerli olan TCMB döviz alış kurunu baz aldıkları görülmüştür. Dönem sonunda söz konusu işlemler sonucunda ortaya çıkan kur farklarına ilişkin olumlu fark kambiyo kârı, olumsuz fark ise kambiyo zararı hesabında kayıt altına alınmaktadır. Finansal tablolarda kur farklarında meydana gelen artış veya azalışların VUK’da belirtilen ve şirketlerce genellikle seçimlik olarak kullanıldığı düşünülen “diğer gelirler/giderler” hesap kalemine yansıtıldığına rastlanılmamıştır.

BİST’de yer almayan ilgili firmalarla yapılan görüşmeler sonucunda, söz konusu işlemlerin finansal tablolarda bazı şirketlerde aylık, bazı şirketler de ise üç aylık dönemlerde kayıt altına alındığına rastlanılmıştır.

BİST’de işlem görmeyen şirketlerin gerek muhasebeleştirilen kalemlerin gerekse dönemlerin farklılık arz etmesi, bununla birlikte halka kapalı şirketlerin finansal tablolarındaki verilerin ticari sır mahiyetinde olması nedeniyle paylaşılmaktan kaçınılması, BİST’de işlem gören şirketlerle verilerinin güvenilir bir şekilde karşılaştırılmalarına olanak sağlamamaktadır.

Karşılaştırmada BİST’de işlem gören ve lojistik sektöründe faaliyet gösteren şirketler; Latek Lojistik Tic. Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Tic. A.Ş. ele alınacaktır.

Yukarıda sözü edilen BİST’de işlem gören şirketler kur farklarının muhasebeleştirilmesinde, işlem tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden muhasebe kaydı işlemi gerçekleştirilmektedir. Bahse konu şirketlerin dipnotlarında inceleme yapılmış olup, bu incelemeler neticesinde, her üç şirketin de dönem sonu işlemlerinde yabancı paralı işlemlerin çevrimine ilişkin olarak ortaya çıkan olumlu veya olumsuz kur farklarını “Konsolide Bilanço” ve “Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nda kaydettiği tespit edilmiştir.

Yukarıda sözü edilen lojistik şirketler TMS 21’e göre, finansal tablolarında yer alan parasal kalemleri bilanço tarihindeki kurdan, parasal olmayan kalemlerini ise işlemin gerçekleştiği tarihteki kurdan çevirerek özkaynaklar hesabının altında göstermektedir.

3.4. Seçilmiş Ülkelerde Kur Farkı Uygulamaları

Bu kısımda İngiltere’de, Almanya’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde kur farkı uygulamaları ele alınacaktır.

3.4.1. İngiltere’de Kur Farkı Uygulaması

1983 yılında İngiltere Muhasebe Standartları Kurulu uygulama birliğini sağlamak için SSAP 20 “Yabancı Para Çevirisi” adlı standardı yayınlamıştır. Standart, yabancı paralı finansal tabloların çevirisinde, yatırımcı ve yatırım yapılan firma arasındaki ilişkiye

bağlı olarak ya geleneksel yöntemin ya da dönem sonu kuru yönteminin kullanılmasına izin vermiştir (Karapınar, 1998). Ancak İngiltere’de şu anda uluslararası muhasebe standartları için 20 nolu standart yürürlükten kalkmıştır (Akdoğan & Tanker, 2007).

2005 yılında İngiltere’nin Şirketler Yasası’nda yapılan değişikliklerle birlikte; İngiliz firmalarına hesaplarını ya Birleşik Krallık Genel Kabul Görmüş Muhasebe Uygulamalarına göre ya da Uluslararası Muhasebe Standartları’na göre hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir (<http://www.hmrc.gov.uk/>). Hemen hemen tüm şirketler ve diğer gruplar IFRS’yi veya İngiltere Muhasebe Standartları (UK GAAP)’nı seçme hakkına sahiptir. İngiltere’de yer alan tüm işletme ve gruplara bir dizi yeni seçenek getiren ve Ocak 2015’ten itibaren başlayan hesap dönemleri için üç yeni Finansal Raporlama Standardı (FRS) (FRS 100, 101 VE 102) yürürlüğe girmiştir. AB Muhasebe Direktifi İngiltere uygulanmasına karşılık olarak, değişiklikler İngiltere GAAP için Temmuz 2015’te yapılmıştır (<http://www.iasplus.com>).

İngiltere Ticaret Kanununda UFRS’ler ile birlikte Birleşik Krallık ve İrlanda Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (İngiltere GKGMİ) geçerli finansal raporlama çerçeveleri olarak belirlenmiştir. İngiltere’de halka açık işletmelerin konsolide finansal tablolarında UFRS’leri uygulamaları zorunlu tutulmuş, bireysel finansal tablolarında ise isteğe bağlı olarak UFRS’leri veya İngiltere GKGMİ’yi uygulamalarına izin verilmiştir. Diğer işletmelerin ise 8 bireysel ve konsolide finansal tablolarında isteğe bağlı olarak UFRS’leri veya İngiltere GKGMİ’yi uygulamaları öngörülmüştür. İngiltere GKGMİ’de işletme büyüklüklerine göre farklı standart setleri ve uygulama seçenekleri bulunmaktadır. Bunlardan FRS 102 UFRS’leri uygulamayan orta ve büyük işletmelere yönelik olarak hazırlanmış bir standarttır (<http://www.kgk.gov.tr/>, 2015).

FRS 102 “İngiltere ve İrlanda Cumhuriyeti’nde Uygulanabilir Finansal Raporlama Standardı”, eski İngiltere Muhasebe Standartlarının yerine getirilen tutarlı bir finansal raporlama standardıdır. Bu standardın 30. bölümünde “yabancı para çevrimi” düzenlenmiştir. 30. bölüm, bir işletmenin finansal tablolarındaki yabancı para cinsinden işlemleri ve yabancı faaliyetleri kapsamaktadır. Ayrıca finansal tabloların çevirisinde hangi para biriminden sunulacağını tespit eder. Fonksiyonel para birimi; işletmelerin faaliyet gösterdiği ekonomik çevrenin para birimi olarak ifade edilebilir. İlk

muhasebeleştirme sırasında, yabancı para işlemi, işlemin yapıldığı tarihte geçerli kur kullanılarak fonksiyonel para birimi cinsinden kaydedilir. Her bir raporlama dönemi sonunda (<http://www.iasplus.com>, FRS 102):

- Parasal olan kalemler, kapanış kuruyla çevrilir,
- Parasal olmayan kalemler ise; tarihi maliyet bedelleri ile ölçülür ve işlem tarihindeki döviz kuruyla çevrilir,
- Gerçeğe uygun değerle ölçülen parasal olmayan kalemler bu değerlerin tespit edildiği tarihteki döviz kurları ile çevrilir.

İngiltere’de kur farklarına ilişkin olarak oldukça detaylı düzenlemeler yer almaktadır. İngiltere’de 2005 yılında yapılan yasal değişikliklerle, defter kayıtlarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına uygun olarak tutulması esası getirilmiştir. Bunun bir sonucu olarak da belirli koşulları taşıyan Şirketlerin yasal defterlerini İngiliz Sterlini dışındaki para birimleriyle tutabilmeleri mümkündür. İngiltere Kurumlar Vergisi Kanunu’ndaki düzenlemeye göre, yabancı para cinsinden aktifler ve borçlar dönem sonları itibariyle değerlendirilir ve oluşan kur farkı gelir veya giderleri vergi matrahının tespitinde dikkate alınır. İngiliz uygulamasına göre değerlendirilen aktifler arasında, iştirak ve bağlı ortaklıklar da yer almaktadır. Değerleme sırasında oluşan kur farkları kural olarak gelir tablosuyla ilişkilendirilir. Diğer taraftan, yurt dışı iştiraklere yapılan yatırımlardan kaynaklanan kur farkları ile yurt dışı iştiraklerin merkezle konsolidasyonu dışında oluşan kur farkları vergi matrahıyla ilişkilendirilmeyip, yedeklerde izlenmektedir (Çelik, 2011: 332).

İngiltere’de faaliyet gösteren şirketler; yabancı parayla ifade edilen işlemleri sonucunda oluşan kur farklarını çeşitli şekillerde kayıt altına almaktadırlar. Sözü edilen şirketler yabancı para çevrimi sonucu meydana gelen kur farklarını nasıl muhasebeleştireceğine karar verirken, kur farkı gelir/giderlerinin işletme faaliyetlerinden mi yoksa finansman işlemlerinden mi kaynaklandığına bakmaktadır. İşletmelerin faaliyetlerinden kaynaklanan kur çevrim farkları gelir ve giderleri gelir tablosunda döviz kuru değişimleri kaleminde kayıt altına alınır. Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan kur çevrim farkları gelirleri ise gelir tablosunda net kur farkı kazancı kaleminde kaydedilirken, giderler net kur farkı zararı kaleminde raporlanır.

3.4.2. Almanya Kur Farkı Uygulaması

Almanya'da kanunlarla getirilmiş detaylı muhasebe düzenlemelerinin oldukça köklü bir tarihi vardır. Günümüzde ise, düzenlemeler AB çerçevesinde olmaktadır ve 1985 yılında AB'nin 4, 7 ve 8. direktifleri Alman yasalarına geçirilmiş ve 1 Ocak 1986 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenlemeler Alman yazılı hukukunu ve yazılı olmayan hukuku etkilemiştir. (Başpınar, 2004: 45).

Avrupa Topluluğu, konsolide finansal tablolara ilişkin 7 nolu yönergeyi yayınlamıştır. Ancak bu yönerge finansal tabloların çevirisine ilişkin hükümler taşımamaktadır. Bu nedenle ülke uygulamaları birbirlerinden farklılıklar taşımaktadır. İngiltere, İrlanda, Hollanda gibi ülkelerin konuya ilişkin standartları olmasına rağmen, Fransa ve Almanya gibi diğer ülkelerin herhangi bir standartlarının olmadığı görülmektedir. Avrupa Topluluğu ülkelerinin çoğunda bilançonun çevirisinde dönem sonu kur yöntemi, gelir tablosunun çevirisinde ortalama kur kullanılmakta ve çeviri kazanç veya kayıpları ise yedekler arasında gösterilmektedir. Çoğunluğun uygulamaları bu olmakta birlikte bir takım istisnai durumlar mevcuttur. Bilançonun çevirisinde diğer ülkelerin aksine, Almanya'da geleneksel yöntemin hala önemli bir ağırlığına sahip olduğu görülmektedir. Gelir tablosunun çevirisinde ise büyük çoğunluk ortalama veya gerçek kurları kullanırken, Danimarka'da dönem sonu kurları kullanılmaktadır (Karapınar, 1998).

Avrupa Birliği 2002 yılında 1606/2002 sayılı Tüzüğü yayınlamıştır. Bu tüzük kapsamında, borsaya kote işletmelerin UFRS'ye uygun bir şekilde konsolide finansal tablolarını hazırlamaları gerektiği ifade edilmiştir. AB üyesi ülkelerde yer alan işletmelerin konsolide olmayan finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlayıp hazırlamamaları hususunda ise bu ülkelerin seçimlik hakka sahip oldukları bilgisine yer verilmiştir.

Aşağıdaki tablo 65'te 1606/2002 sayılı Tüzüğün Almanya tarafından uygulanmasına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Buna göre, Almanya'da halka açık

şirketler konsolide finansal tablolarını 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren UFRS'ye uyumlu bir şekilde yayımlaması gerekmektedir. Halka açılmak için başvuruda bulunmuş şirketler ise 2007 tarihinden itibaren UFRS'yi kabul etmek zorundadır. Halka açık olmayan şirketler ise 2003 tarihinden itibaren UFRS ve Alman Ticaret Kanunu arasında seçimlik hakka sahiptir. Bireysel finansal tabloları hazırlarken ise borsaya kote olma ve olmama gibi bir ayırım yapılmaksızın tüm şirketlerin Alman Ticaret Kanunu'na uyumlu davranmaları gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, sözü edilen bu şirketlerin 1 Ocak 2015 yılı itibariyle bilgilendirme amaçlı finansal tablolarını UFRS'ye uyumlu hazırlayabilecekleri bilgisine yer verilmektedir.

Tablo 65: 1606/2002 Sayılı Tüzüğün Almanya Tarafından Uygulanması

	Halka Açık Şirketler	Halka Açılmak İçin Başvuruda Bulunmuş Şirketler	Halka Açık Olmayan Şirketler
Konsolide Finansal Tablolar	1 Ocak 2005 tarihinden itibaren IFRS'nin kabulü zorunludur.	1 Ocak 2007 tarihinden itibaren IFRS'nin kabulü zorunludur.	1 Ocak 2003 tarihinden itibaren IFRS ve Alman Ticaret Kanunu arasında seçimlik hakka sahiptir.
Bireysel Finansal Tablolar	Tüm şirketler finansal tablolarını Alman Ticaret Kanunu ile uyumlu hazırlamak zorundadır. Bunun yanı sıra sözü edilen şirketler bilgilendirme amaçlı olarak finansal tablolarını IFRS ile uyumlu hazırlayabilirler. 1 Ocak 2015 tarihi itibariyle büyük şirketler resmi gazetede bireysel finansal tablolarını yayımlayarak Alman Ticaret Kanunu yerine IFRS'leri kullanabilirler.		

Kaynak: <http://www.iasplus.com/en/jurisdictions/europe/germany>

Almanya'da faaliyet gösteren şirketler; yabancı parayla ifade edilen işlemleri sonucunda oluşan kur farklarını; kur farkı geliri olması durumunda faaliyet geliri dışındaki diğer gelirler kaleminde raporlayabildikleri gibi finansal gelirlerin alt kalemi

olan kur kazancı kaleminde de raporlamaktadırlar. Sözü edilen bu şirketler yabancı para çevrimi sonucu meydana gelen kur farkı giderlerini faaliyet geliri dışındaki diğer giderler veya finansal giderler alt kalemi olan kur zararında kayıt altına alabilmektedirler.

3.4.3. Amerika Birleşik Devletleri Kur Farkı Uygulaması

2000’li yılların başında ABD ve bazı Avrupa ülkelerinde yaşanan muhasebe ve denetim sıkandallarının da etkisiyle, UMSK’nın yayınladığı standartlara uyum yönünde dünya çapında bir görüş birliği oluşmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin akabinde, UMS /UFRS ile Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri’nin (Amerikan GAAP) arasındaki farkları giderme doğrultusunda çalışmalar yapmak üzere 18 Eylül 2002 tarihinde, Norwalk Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, yakınsama (convergence) doğrultusunda atılan önemli bir adımdır (Gençoğlu,, Özerhan, & Karabınar, 2013: 19).

Kasım 2007 tarihinde Menkul Kıymetler ve Takas Komisyonu (MKTK), yabancı şirketlere ait mali tabloların, UFRS ve US GAAP arasındaki mutabakatı kapsamaksızın, UMSK tarafından yayınlanan UFRS’lere uygun olarak hazırlanmasına onay vermiştir. Söz konusu yeni kural, 15.11.2007 tarihinde sonlanan ya da anılan tarihten sonraki dönemleri kapsamına alan mali tablolar için geçerli olmaktadır (UFRS Cep Kitapçığı, 2011: 29).

Bu bağlamda, ABD’nin US GAAP ile UFRS arasındaki farkları giderme çalışmaları halihazırda devam etmektedir.

ABD’de, 1930 yılında döviz kuru farklılıklarının muhasebeleştirilmesi konusunda düzenlemelere başlanmıştır. Bu konudaki ilk çalışma 1931 yılında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma Amerikan Mali Müşavirler Örgütü’nce kurulan özel bir komisyon tarafından kur değişimleri konusunda yazılan bir rapor ile yapılmıştır. Daha sonra, 1939 yılında “Muhasebe Araştırmaları Bülteni No.4”le döviz kuru değişimlerine ilişkin muhasebeleştirilme ilkelerinin esasları oluşturulmuştur. 1975 yılında, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FMSK) tarafından; “Finansal Muhasebe Standardı (FMS) No. 8” ile “Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemler ile Yabancı Para İle Hazırlanmış Finansal Tabloların Dönüştürülmesi ve Muhasebeleştirilmesi” konulu standart yayımlanmıştır. Söz

konusu standart 01.01.1976 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, bahse konu dönemde dünyada ekonomik anlamda yaşanan değişiklikler ile döviz kurlarında meydana gelen büyük dalgalanmalar sonucunda, çok uluslu işletmeler tarafından eleştirilmiştir. Söz konusu eleştirilerden en önemlisi, kur farklarına ilişkin değişikliklerin gelir tablosunda raporlanmasının zorunlu olmasıydı. Başka bir ifadeyle, bahse konu standart çok uluslu işletmelerin karlarının büyük ölçüde dalgalanmasına ve istikrarsızlığına neden olmuştur (Çelik, 2002: 103-104).

Yukarıda sözü edilen eleştirilere rağmen, FASB No.8 standardı 7 yıl boyunca yürürlükte kalmayı sürdürmüş, sonrasında söz konusu standart Kurul tarafından 1981 yılında yeniden düzenlenmiş ve FASB No.52, FASB No.8'in yerini almıştır. FASB No.52 standardı 1982 yılında uygulamaya konulmuş, ancak şirketlere FASB No.8 ve FASB No.52 standartlarından istediklerini uygulamaları konusunda seçimlik hak verilmiştir. FASB 52 standardı; FASB 8 standardı gereği konsolide finansal tablolarda yapılacak finansal tablo para birimi çevrimlerinde uygulanması öngörülen yöntemlerin yanı sıra Cari Yöntem Metodu'nu (Current Rate Metodu) içermekteydi. Söz konusu metod, yabancı para çevrimine ilişkin farkların bilanço içerisinde özkaynak grubu altında "Kümülatif Çevrim Farkı Düzeltme Hesabı (Cumulative Translation Adjustment)"nda izlenmesini öngörmekteydi (Şerifler, 2010: 54).

ABD'de, FASB'nin (Financial Accounting Standards Board- Finansal Muhasebe Standartları Kurulu) yayınladığı 52 nolu standarda istinaden, bilanço ve gelir tablosu aşağıda belirtilen kurdan çevrilmektedir (Akdoğan & Tanker, 2007):

- a) Aktif kalemler dönemsonu kur (cari kur) üzerinden,
- b) Yabancı kaynaklar dönemsonu kur (cari kur) üzerinden,
- c) Öz kaynak kalemleri (Dönem net kârı hariç) tarihi kuru (işlemin yapıldığı tarihdeki kura göre) üzerinden,
- d) Gelir tablosu kalemleri ortalama kur üzerinden çevrilmektedir.
- e) Dönem net kâr/(zararı), gelir tablosunun sonucu olarak ortalama üzerinden bilançoda,
- f) Çeviriden doğan çevrim farkları bilançoda özkaynak bölümünde yer almaktadır.

ABD’de faaliyet gösteren şirketler; FASB 52’ye göre gerek dönem sonu gerekse geleneksel kur yöntemini kullanabilmektedir. Söz konusu yöntemlerden hangisinin kullanılacağı ise defter ve kayıtların tutulduğu para birimi ve fonksiyonel para birimine göre belirlenmektedir.

ABD’de muhasebe konusundaki düzenlemeler FASB tarafından yapılmaktadır. 2009 öncesinde kur farkları ile ilgili düzenlemeler FAS 52 (Financial Accounting Standard- Finansal Muhasebe Standardı) ve FAS 133’te ortaya konulmuştur. 2009 yılında ise FASB tarafından, muhasebe standartlarını tek bir yerde toplama amacıyla, Muhasebe Standartları Sınıflandırması (ASC – Accounting Standards Codification – Muhasebe Standartları Kodlaması) kurulmuştur. Yeni yapılanma sonucunda kur farkları ile ilgili düzenlemeleri içeren FAS 52 ve FAS 133 yerlerini, ASC 815 ve ASC 830’a bırakmıştır (Çelik, 2011: 57).

Amerika Birleşik Devletlerinde, 1986 yılında yapılan vergi reform çalışmalarıyla birlikte, kur farkları Amerikan Vergi Kanunu (IRC) alt bölüm J, madde 985-989 arasında, detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. ABD’de geçerli genel kurala göre, her bir işlemde elde edilen kur farkları ayrı ayrı hesaplanır ve vergi matrahının tespitinde ait olduğu gelir grubuyla birlikte dikkate alınır. Kur farkının gelir türünün tespitinde genel kural, kur farkını doğuran geri plandaki işlemin tabi olduğu gelir türüdür. Örneğin ticari bir işletme, bir ticaret veya yatırım aktifinin idaresi ile ortaya çıkan kur farkları, normal gelir olarak vergiye tabi tutulur. Ancak sermaye kazancının bir parçasını oluşturan bir yatırımın satın alınmasıyla ilintili olarak gerçekleşen kur farkları, bu yatırımlardaki sermaye kazancının parçası olarak değerlendirilir. Ayrıca dövizli bir varlık veya borçtan kaynaklanan korunma (risk azaltma) (hedge) amaçlı yapılan işlemlerde oluşan kur farkları ise, ilgili varlıktan doğan gelirle bir arada değerlendirilir (Çelik, 2011: 331).

3.4.4. Ülkemizde ve Seçilmiş Ülkelerde Kur Farkları Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırma

Bu kısımda seçilmiş ülkeler olan İngiltere, Almanya ve ABD ile Türkiye kur farklarının muhasebeleştirilmesi açısından kıyaslama yapılacaktır.

AB üyesi ülkeler için borsaya kote olan işletmelerin finansal tablolarında karşılaştırılabilirliği ve şeffaflığı sağlamak amacıyla bu işletmelerin konsolide finansal tablolarını UFRS'ye göre düzenleme zorunluğu getirmiştir. Sözü edilen işletmeler konsolide olmayan finansal tablolarında UFRS'leri uygulayıp uygulamamaları konusunda tercih yapma hakkına sahiptir. Ayrıca, halka kapalı şirketler de finansal tablolarında UFRS'yi uygulama konusunda seçimlik hakka sahiptir. UFRS'yi uygulamayan işletmeler AB Direktiflerini uygulamak zorundadır.

Ülkemizde ise TTK yeni yayımlandığında her ne kadar borsaya kote olan ve borsaya kote olmayan ayrımı yapılmaksızın tüm işletmelerin TMS'ye uygun şekilde finansal raporlama yapmalarını zorunlu hale getirmiş olsada, gerek vergi denetimleri açısından gerekse mükelleflerce yaşanması muhtemel sıkıntılar nedeniyle, zaman içerisinde bahse konu zorunluluğun çerçevesi sınırlandırılmıştır. Şuandaki uygulama değerlendirilecek olursa, son yapılan mevzuat değişiklikleri ve KGK kararları uyarınca bazı şirketlerce TMS'ye uygun olarak finansal raporlama yapma zorunluluğu bulunurken, bazı şirketler için böyle bir zorunluluğun bulunmamaktadır.

TMS ile UFRS arasında yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi açısından fark olmamasına karşın meydana gelen kur farklarının rapor haline getirilmesi hususunda birtakım farklılıklardan söz etmek mümkündür. TMS ve UFRS farklılıklarının yanı sıra ülkemizde yer alan yasalar arasında da görüş birliği mevcut değildir.

İngiltere'de faaliyet gösteren işletmeler yabancı para çevrimi sonucu meydana gelen kur farkı gelir ve giderlerini raporlarken öncelikle söz konusu farkın işletme faaliyetinden mi yoksa finansman işleminden mi oluştuğunu tespit etmektedir. Daha sonra bu farkın işletme faaliyetinden dolayı meydana gelmesi halinde ilgili gelir ve giderleri gelir tablosunda döviz kurunda meydana gelen değişimlerde raporlamaktadır. Finansman faaliyeti sonucu doğan kur farkı gelirleri net kur farkı kazancı, giderleri ise net kur farkı zararı kaleminde raporlanmaktadır.

Almanya'da faaliyet gösteren şirketlerin; yabancı parayla ifade edilen işlemleri sonucunda oluşan kur farklarını kaydetme şekillerinde farklılıklar olduğu söylenebilir. Bu

farklılıklar şöyledir; söz konusu şirketler çevrim işleminden doğan kur farkı geliri elde ettiklerinde faaliyet geliri dışındaki diğer gelirler kısmında raporlayabildiği gibi finansal gelirlerin alt kalemi olan kur kazancı kısmında da raporlama yapabilmektedirler. Bahsi geçen şirketler yabancı para çevrimi sonucu meydana gelen kur farkı giderlerini faaliyet geliri dışındaki diğer giderler veya finansal giderler alt kalemi olan kur zararı alt kaleminde kaydedebilmektedirler.

ABD’de faaliyet gösteren şirketler; ülkedeki genel geçerli kurala istinaden, her işlemde ortaya çıkan yabancı para çevrim farklarını ayrı ayrı hesaplamakta ve vergi matrahında hangi gelir grubuna ait ise o grup ile birlikte dikkate almaktadır. Bilanço ve gelir tablosunda yer alan yabancı para çevrim farklarına yönelik işlemler FASB tarafından yayınlanan FAS 52 nolu standart çerçevesinde düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu kuruluş muhasebe standartlarına yönelik uygulamaların tek bir çatı altında toplanmasını teminen Muhasebe Standartları Sınıflandırmasını kurmuş ve kur farkları ile ilgili düzenlemelerde FAS 52’nin yerini ASC 815 almıştır.

Ayrıca, ABD’de sermaye piyasalarını düzenleyen SEC 2007 yılında uyumlaştırma konusunda önemli bir adım atmıştır. SEC, 2007 yılından önce işletmelerin finansal tablolarının hazırlanmasında US GAAP’i kullanmayı zorunlu tutmasına karşın, 2007 yılında, SEC, US GAAP dışında kendi ulusal muhasebe standartlarını veya UFRS’yi uygulamaları mümkün olan yabancı işletmeler için US GAAP’e göre hesaplarında yapılan mutabakatın raporlanması zorunluluğunu yürürlükten kaldırmış bulunmaktadır.

SONUÇ

Dünyada küreselleşmeyle birlikte bilgi ve iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler sınırları ortadan kaldırmıştır. Böylece uluslararası sermaye hareketlerinin önündeki engeller kaldırılmıştır. Ayrıca işletmeler buldukları ülkeler dışında düşük maliyetlerle üretim yapabilir duruma gelmiştir. Sermayenin serbest dolaşır hale gelmesi ülkeleri, işletmeleri, yatırım yapan kişi, kurum ve kuruluşları birçok yönden etkiler hale gelmiştir.

Dünyanın küresel bir köy haline gelmesi sonucunda bir ülkede yaşanan ekonomik kriz hızla başka ülkelere yayılır duruma gelmiştir. Bu durum yatırım yapan kesimlerin zarar etmelerine yol açmıştır. Böylece bu kesimler finansal tablolardaki bilgileri sorgulamaya başlamıştır.

Finansal tablo kullanıcıları, yatırım kararı alırken finansal tabloları karşılaştırma ihtiyacı duymaya başlamıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda ülkelerarası farklılık arz eden muhasebe uygulamalarının yeknesak hale getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Finansal tabloların, herkesin anlayabileceği, karşılaştırılabilir, güvenilir, özün önceliğine uygun olarak raporlanmasının önemi anlaşılmıştır. Bu kapsamda, gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde muhasebe uyumlaştırma çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalar sonucunda ülkeler büyük ölçüde kendi içlerinde uyguladıkları muhasebe sistemini terk etmiştir.

Muhasebe uygulamaları açısından Türkiye incelendiğinde, bu konuyla ilgili birçok yasanın varlığından söz edilebilir. Ülkemizde konuyla ilgili VUK, TTK, SPK, BDDK düzenlemeleri mevcuttur. Ancak emreci hükümlerin varlığı ve cezai yaptırımlar nedeniyle vergi muhasebesi ülkemizde uzun yıllar uygulamada kalmıştır. Gerek konuyla ilgili birçok düzenlemenin varlığı gerekse tekdüzeliğin sağlanamaması muhasebe kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun bilgileri elde edememelerine yol açmıştır. Yasalanan yeni TTK karşılaştırılabilirliği arttırmak amacıyla muhasebe ilkeleri, finansal raporlama konusunda düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler, hem halka açık olarak faaliyet gösteren hem de halka açık olmayarak faaliyet gösteren tüm şirketleri kapsamaktadır. Yapılan düzenlemeyle, halka açık olarak faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarının UFRS'ye uyumlu TMS'ye uygun olması zorunludur. Bununla birlikte, halka açık olarak

faaliyet göstermeyen şirketlerin ise finansal tablolarının TMS'ye ya da VUK'a uygun olması gerekmekte olup, tercih hakkı şirketlere bırakılmıştır.

Uyumlaştırma çalışmaları kapsamında Türkiye Uluslararası Muhasebe Standartları'nı benimsemiştir. Buna istinaden bu standartların Türkçe'ye birebir çevirisini yaparak "Türkiye Muhasebe Standartları" şeklinde yayımını gerçekleştirmiştir. Kur değişiminin etkilerine ilişkin olarak ise TMS 21 Türkçe'ye çevrilmiştir.

İşletmelerin, yabancı şirketlerle faaliyetlerde bulunmaları, yabancı para birimlerinde işlemler yapmaları, finansal tablolarını yabancı para birimine göre sunmaları gibi nedenlerden dolayı kur farkları oluşmaktadır. İşletmeler oluşan bu kur farklarını değişik hesaplara kaydettiklerinde ise birçok sınıflandırma hatası meydana gelmektedir. Bu durum finansal tablo kullanıcılarının işletmenin finansal durumu hakkında yanlış bilgi sahibi olmasına yol açmaktadır. Kur farklarının uygulaması konusunda yaşanan bu farklılıklar bu konuda düzenleme yapma ihtiyacını doğurmuştur. Böylece TMS-21 yayımlanarak yabancı para işlemlerinden meydana gelen kur çevrim farklarının nasıl muhasebeleştirileceği konusunda uygulamada yeknesaklık sağlanmıştır. Bununla birlikte, yurtdışında faaliyette bulunan işletmelerce, söz konusu çevrim farklarının finansal tablolara nasıl dahil edileceği ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevrileceği açıklığa kavuşmuştur.

Yukarıda sözü edilen düzenlemeler Türkiye'de lojistik sektöründe faaliyet gösteren BİST'de işlem gören ve BİST'de işlem görmeyen şirketlerin kur farklarına ilişkin işlemleri muhasebeleştirme bakımından karşılaştırmayı gerekli hale getirmiştir.

İstanbul ve Ankara'da faaliyet gösteren lojistik şirketlerle görüşülerek ulaşılan veriler sonucunda BİST'de işlem görmeyen şirketlerin; finansal tablolarında kur farklarının muhasebeleştirmesine yönelik kayıtları VUK'a uygun olarak gerçekleştirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Halka açık olmayan firmalar finansal tablolarında kur farklarına ilişkin işlemin gerçekleştiği tarihte geçerli olan TCMB döviz alış kurunu baz almaktadır. Dönem sonunda söz konusu işlemler sonucunda ortaya çıkan kur farklarına ilişkin olumlu fark kambiyo kârı, olumsuz fark ise kambiyo zararı hesabına kaydedilmektedir. Söz konusu işlemler ise finansal tablolarda bazı şirketlerde aylık, bazı

şirketler de ise üç aylık dönemlerde kayıt altına alınmaktadır. Ayrıca, halka kapalı şirketlerin finansal tablolarında yer alan verilerin ticari sır mahiyetinde olması nedeniyle paylaşılmaktan kaçınıldığı için BİST’de işlem gören şirketlerle verilerinin güvenilir bir şekilde karşılaştırılması mümkün olmamaktadır.

BİST’de işlem gören lojistik şirketlerin TFRS’ye uygun muhasebeleştirme yaptığı söylenebilir. Latek Lojistik Ticaret Anonim Şirketi, Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Reysaş Taşımacılık ve Lojistik Ticaret A.Ş. söz konusu sektörde faaliyet göstermektedir. Bu şirketler tarafından kur farklarının muhasebeleştirilmesinde, işlem tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden muhasebe kaydı işlemi gerçekleştirilmektedir. Konuyla ilgili olarak dipnotlarda yapılan incelemeler sonucunda; her üç şirketinde dönem sonu işlemlerinde yabancı paralı işlemlerin çevrimine ilişkin olarak ortaya çıkan olumlu/olumsuz farkları “Konsolide Bilanço” ve “Konsolide Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nda kayıt altına aldığı anlaşılmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu şirketlerin “Finansal Gelirler” ve “Finansal Giderler” hesaplarında yer alan kur farkı gelir/giderlerinde meydana gelen değişikliklerin, net finansal gelir/gider farkında yarattığı etkiye göre “Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı/Zararı”nda artış/azalışa neden olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada ayrıca seçilmiş ülkeler olan İngiltere, Almanya ve ABD kur farkı uygulamaları bakımından incelenmiştir. AB üyesi ülkeler için borsaya kote olan işletmelerin finansal tablolarında karşılaştırılabilirliği ve şeffaflığı sağlamak amacıyla bu işletmelerin konsolide finansal tablolarını UFRS’ye göre düzenleme zorunluğu getirilmiştir. Sözü edilen AB üyesi ülkelerin işletmelerinin konsolide olmayan finansal tablolarında UFRS’leri uygulamayıp uygulamamaları kendi tercihlerine bırakılmıştır. Halka kapalı şirketler finansal tablolarında UFRS’yi uygulama konusunda seçimlik hakka sahiptir.

ABD’de sermaye piyasalarını düzenleyen SEC 2007 yılında uyumlaştırma konusunda önemli bir adım atmıştır. SEC, 2007 yılından önce işletmelerin finansal tablolarının hazırlanmasında US GAAP’i kullanmayı zorunlu tutmasına karşın, 2007 yılında, SEC, US GAAP dışında kendi ulusal muhasebe standartlarını veya UFRS’yi

uygulamaları mümkün olan yabancı işletmeler için US GAAP'e göre hesaplarında yapılan mutabakatın raporlanması zorunluluğunu yürürlükten kaldırmış bulunmaktadır.

Ülkemizde ise TTK'da zaman içerisinde yapılan değişiklikler ile, borsaya kote olan veya borsaya kote olmayan ayrımı yapılmaksızın tüm işletmelerin TMS'ye uygun şekilde finansal raporlama hazırlamaları konusundaki zorunluluk sınırlandırılmıştır.

Halihazırda, borsaya kote olan şirketlerin finansal tablolarını TMS'ye uygun olarak sunma zorunluluğu devam etmekte olup, borsaya kote olmayan şirketlerin finansal tablolarını TMS'ye ya da VUK'a uygun olarak sunma zorunluluğu konusunda seçimlik hakları bulunmaktadır. Yapılan çalışmada, borsaya kote olmayan ve finansal tabloları incelenen lojistik şirketlerin VUK'a uygun olarak finansal raporlama yapmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, Yerel Finansal Raporlama Çerçeve Taslağı'nın henüz nihai halinin verilmemesinin, finansal tablolarının sunumuna ilişkin KGK yönlendirmelerinin vergi ağırlıklı oluşunun ve özellikle borsaya kote olmayan şirketlerin finansal tablolarını hem TMS'ye hem de VUK'a uygun olarak sunabilme konusunda alternatiflerinin bulunmasının şirketlerin ikilemde kalmasına neden olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akboğa, Ö., ve Baradan, S. 2012. İnşaat Sektöründe Malzeme Tedarik Yönetiminin Önemi ve Yurt Dışı Uygulamaları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1), 350-357.
- Akdoğan, N. 2007. Türkiye Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri. *Mali Çözüm Dergisi*(80), 101-117.
- Akdoğan, N. 2015. Vergi ve Muhasebe Uygulamalarında Uyum Sorunları, Karşılaştırmalı Analiz. *Muhasebe Ve Vergi Uygulamalarında Güncel Tartışmalar İle Meslek Mensuplarının Beklentileri* (s. 3-86). Ankara: Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, IX. Muhasebe Uygulamaları Sempozyumu (Ekim 2015). <http://www.asmmmo.org.tr/>
- Akdoğan, N., & Tanker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri* (Cilt 12. Baskı). Ankara: Gazi.
- Akgün, A. 2012. Muhasebenin Uluslararası Harmonizasyonu ve İlke Bazlı Muhasebe Anlayışına Yöneliş. *Yönetim ve Ekonomi*, 19(2), 1-16.
- Akpınar, Y. 2003. Yap-İşlet-Devret Modeli'nde Sermayeden Doğan Kur Farklarının Vergi İstisnası ve Tekdüzen Hesap Planına Göre Muhasebeleştirilmesi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*(1).
- Algül, Ç. 2013. Sağlık Sektöründe Malzeme Yönetimi. *Satınalma Dergisi*.
- Altıntaş, A. 2011. Uluslararası Muhasebe ve Türkiye'de Muhasebe Hukuku. *Sosyal Bilimler Dergisi*(1), 162-174.
- Altıntaş, N. 2011. Türkiye'de Muhasebe Hukukunun Çerçevesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*(1), 175-188.
- Ataman, B., ve Özden Altuk, E. 2009. Tek Düzen Hesap Planına Göre Hazırlanan Finansal Tabloların UFRS'ye Uyarlanması Ve Rasyo Yöntemi İle Analizi, MUFAD.
- Babacan, M. 2003. Lojistik Sektörünün Ülkemizdeki Gelişimi ve Rekabet Vizyonu. *Ege Akademik Bakış*, 3(12), 8-15.
- Baki, B. 2013. Tedarik Zinciri Yönetiminde Tepkisellik Kavramı. *Satınalma Dergisi*, 8-9.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 2016. http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Kurum_Bilgileri/BDDK_Hakkinda/5802bddk_kitapcik_subat_2016.pdf.

- Başpınar, A. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. *Maliye Dergisi*, 42-57.
- Bekçioğlu, S., ve Köroğlu, Ç. 2008. UMS 21, TMS 21 Kur Değişim Etkileri Standardına Göre Finansal Tabloların Çevrimi ve Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm, Mart-Nisan(86)*, 29-40.
- Ceran , Y., ve Ortakarpuz , M. 2013. Kur Faklarının Muhasebe Uygulamaları ve Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 65-80.
- Cutting-Decelle, A.-F., Young, B. I., Das, B. P., Case, K., Rahimifard, S., Anumba, C. J., ve Bouchlaghem, D. M., 2007. A Review Of Approaches To Supply Chain Communications: From Manufacturing To Construction. *ITcon*, 73-102.
- Çalış, A. 2005. *İhracatta Taşıma Şekilleri & Nakliyat*. Ankara: İGEME. www.mku.edu.tr.
- Çankaya, F. 2007. Uluslararası Muhasebe Uyumunun Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 127-148.
- Çekerol, G. S. 2013. *Lojistik Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını .
- Çelik, C. (2011). Türk Vergi Sisteminde Kur Farklarının Vergilendirilmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çelik, O. (2002). *Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Çetin, Ş. 2014. Yabancı Para ile Yapılan İşlemlerde Oluşan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 183-191.
- Çömlekçi, F. 2004. *Muhasebe Denetimi Ve Mali Analiz*. Vol. 839. Anadolu Üniversitesi, 2004.
- Coşkun, M. N., Ardor, H. N., Çermikli, A. H., Eryugur, H. O., Öztürk, F., Tokatlıoğlu, İ., Aytaç, G. ve Dağlaroğlu, T. 2012. *Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı. Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara.
- Demirbaş, M., ve Sansar, Y. 2015. Mali Tabloların Fasb 52, Ias 21 Ve Tms 21 Doğrultusunda Yabancı Para Cinsinden İfade Edilmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 41-52.

- Dural, F. 1995. Türkiye Muhasebe Uygulamalarını Etkileyen Unsurlar (Bağımsız Denetim Ve Vergi Denetiminin Sorunları). *Muhasebe Denetimi Sempozyumu Bildirileri(1)*.<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Sempozyum/01SEMPOZYUM/2GUN1OTURUM/01-FAT%C4%B0HDURAL.doc>.
- Eymen, U. E. 2007. *Tedarik Zinciri Yönetimi*. Kaliteofisi Yayınları No: 14.
- Gençoğlu,, Ü., Özerhan, Y., & Karabınar, S. (2013). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları*. Sakarya: Sausem Yayınları, <https://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/sakarya/TFRS.pdf>.
- Gökalp, F. 2014. Lojistik İşletmelerinde Mali Performansı Etkileyen Ölçütlerin Belirlenmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 211-231.
- Gökgöz, A. 2013. Diğer Kapsamlı Gelirler ve Muhasebeleştirilmesi. *Journal of Accounting & Finance*, 23-38.
- Gülen, K. G. 2011. *Lojistik Sektöründe Durum Analizi ve Rekabetçi Stratejiler*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yayınları.
- Gümüş, Y. 2007. Üretim İşletmelerinde Lojistik Maliyetlerinin Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemine Göre Hesaplanması ve Bir Uygulama. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi.
- Güncel). http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2015/TMS/TMS21.pdf.
- Gündüz, M. N. 1978. Malzeme Yönetimi. *11(12)*. Ankara: Türkiye Orta Doğu ve Amme İdaresi Enstitüsü.
- Gürsoy, Y. 2011. *İhracat ve İthalat Muhasebe Uygulamaları*. Ordu SMMM Odası Yayınları.
- Haftacı, V., ve Badem, A. 2011. Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe Mesleğini İlgilendiren Genel Düzenlemeler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1-16. journal.mufad.org.tr.
- İTO (İstanbul Ticaret Odası). 2006. *Türkiye Lojistik Sektörü Altyapı Analizi*. İstanbul: Yayın No:2006-14.
- Kablan, A. 2013. *UFRS'nin Ülkemizdeki Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tablolar Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Uygulama*. <http://www.izu.edu.tr/Assets/Content/file/20130613-09.pdf> 12.01.2016
- Karacan, S. Vade ve Kur Farklarının KDV Karşısındaki Durumu.

- Karaçay, G. 2005. Tersine Lojistik: Kavram ve İşleyiş. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 317-332.
- Karadoğan, D. 2011. Lojistiğin Ekonomideki Rolü ve Lojistik Ekonomisi. <http://www.lojistikci.com/?p=3820>.
- Karapınar, A. (1998). Yabancı Paralı Finansal Tabloların Çevirisi ve Kullanılan Yöntemler. *Mevzuat Dergisi*(10).
- Kaya, F., Sümer, H., ve Sevim, A. 2013. *Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kaynak, R., ve Kitapçı, H. 2013. (Der.). “*Teslim Şekilleri ve Dökümantasyon*”, *Taşımacılık Sistemleri*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Klapper, L. S., Hamblin, N., Hutchison, L., Novak, L., ve Vivar, J. 1999. *Supply Chain Management: A Recommended Performance Measurement Scorecard*. Logistics Management Institute.
- Koçak, A. 2008. Malzeme Yönetiminde Malzeme İhtiyaç Planlaması ve Kanban Sistemlerinin Bütünleştirilmesinde Farklı Yaklaşımlar: Literatür Araştırması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 225-246.
- Kocamaz, H. 2012. Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 105-120.
- Lamb, C., Hair, J., ve McDaniel, C. 2008. *Marketing*. Cengage Learning.
- Nakıboğlu, G. 2007. Tersine Lojistik: Önemi ve Dünyadaki Uygulamaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 181-196.
- Oğuztürk, B. S., ve Çetin, B. 2012. TR61 Bölgesine Lojistik Açısından Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16), 149-166.
- Özcan, S. 2008. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Lojistik Yönetiminin Önemi. *Mustafa Kemal Üniversitesi SBE Dergisi*, 5(10), 275-300.
- Özdemir, A. İ. 2004. Tedarik Zinciri Yönetiminin Gelişimi, Süreçleri ve Yararları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 87-96.
- Özdemir, İ., ve Çelen, M. 2003. Vade ve Kur Farklarının Özel Tüketim Vergisi Karşısındaki Durumu. *Vergi Dünyası*(264), 22-33. <http://www.degerymm.com.tr/>.
- Öztürk, C. (2011). Finansal Tabloların Dipnotlarında Sunulan Muhasebe Politikalarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi. Başkent

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Doktora Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Pakbeden, S. 2011. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Mevcut Vergi ve Muhasebe Uygulamaları Üzerindeki Etkileri. <http://www.verginet.net/dtt/5/yeni-ttk-vergi-muhasebe.aspx>.
- Ramberg, J. 2011. *ICC Guide to Incoterms 2010*. Paris: ICC.
reysas.com
- Şahin, A. 2007. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi, Vergi Uygulamaları Karşısındaki Durumu Ve Bir Uygulama. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Şahin, G., Sipahioğlu, A., Kamışlı Öztürk, Z., Ertek, G., Aba, B., ve Büyükoğkan, G. 2012. *Uluslararası Lojistik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sayım, F., ve Zengin, H. 2012. Dış Ticarete Kullanılan Finansman ve Teslim Şekillerinin Türkiye'nin Sınır Ticareti Uygulamalarında Kullanılabilirliği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(17), 215-236.
- Şengül, Ü. 2011. Tersine Lojistik Kavramı ve Tersine Lojistik Ağ Tasarımı. *Atatürk Ü. İİBF Dergisi*, 10. *Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 407-429.
- Şerifler, Ü. (2010). Yakınsak Başlayan Bir İlişki: FASB No:52 - IAS 21 ve Bir Uygulama. *Dayanışma Dergisi*(109), 52-58.
- SPK. 2003. *Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No:25)*. <http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig.aspx?id=178>
- Tutar, E., Tutar, F., ve Yetişen, H. 2009. Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişmişlik Düzeyinin Seçilmiş AB Ülkeleri (Romanya ve Macaristan) İle Karşılaştırmalı Bir Analizi. *KMU İİBF Dergisi*, 190-216.
- UFRS Cep Kitapçığı, 2011. *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları*. İstanbul: Deloitte. (www.denetimnet.net 2011).
- Ünal, İ. 2014. Döviz Üzerinden Veya Dövizde Endeksli Olarak Düzenlenen Faturalı Borç/Alacakların Değerlemesi Ve Kdv'nin Doğuşu. <http://selcukunal.blogspot.com.tr/2014/03/doviz-uzerinden-veya-dovize-endeksli.html>.
- Uslu, Ş., ve Akçadağ , M. 2012. İlaç Sektöründe Tersine Lojistik ve Dağıtımın Rolü: Bir Uygulama. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 149-158.

- Üstünel, B. 2003. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Ulusal Finansal Raporlama Standartları. *Muhasebe Denetimi Sempozyumu Bildirileri(6)*.
<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/5Oturum/BulentUstunel.pdf>.
- Uzunoğlu, S., Aytaç, A., Yıldız, N., Yıldırak, K., ve Atakişi, A. 2006. *Temel Ekonomi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Yarmalı, H. Ö., Baykara, M., ve Şen, Y. S. 2013. *Lojistik Sektör Raporu 2013*. İstanbul: MÜSİAD Araştırma Raporları: 87.
- Yavuz, M. 2006. Fiziksel Dağıtım İşlemlerinde Lojistik Tasarım ve Optimizasyon. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Pazarlama Programı Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldıztekin, A. 2011. Lojistiğin Tarihçesi, Bugünü ve Yarını.
<http://www.lojistikdunyasi.com/lojistigin-tarihcesi-bugunu-ve-yarini.html>.
- Yılmaz, M., Özken , A., ve Şahin, N. 2011. Incoterms 2000 ve 2010'un Mukayeseli Analizi ve Türkiye Uygulamalarındaki Eksiklikler. *Journal of Yasar University*, 23(6), 3814-3825.
- Yüksel, H. 2004. Tedarik Zincirleri İçin Performans Ölçüm Sistemlerinin Tasarımı. *Yönetim ve Ekonomi*, 11(1), 143-154.
- Yünlü, M. (2016). Bağımsız Denetime Tabi Olup Tms/Tfrs Uygulama Kapsamında Olmayan İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları. *Muhasebe ve Denetim Dünyası(1)*, 23-42.
http://www.alatli.com/Page/106/dis_ticarette_odeme_seklilleri.html
<http://www.alomaliye.com/2014/01/02/doviz-uzerinden-veya-dovize-endeikli-olarak-duzenlenen-faturali-borcalacaklarin-degerlemesi-ve-kdvnin-dogusu-abdulvahap-bulut-ymm/>
<http://asilgumruklemesi.com.tr/icerik.asp?ID=6&Kategori-ID=2&Dil=tr>
<http://www.bilgilidenetim.com/yabanci-paralar-icin-donem-sonlarinda-yapilacak-degerleme-islemleri-ve-muhasebelestirilmesi.html>
<http://www.bolu.smmmo.org.tr/>
<http://hbogm.meb.gov.tr/>. (2007). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri*. Ankara:
http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/muhasebe/moduller/dis_ticarette_teslim_sekilleri.pdf.

<http://www.gib.gov.tr>. 02/03/1995 Tarih 238 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. <http://www.gib.gov.tr/node/88514/pdf>

<http://www.gib.gov.tr>. 05/05/2004 Tarih 334 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. <http://www.gib.gov.tr/node/87558/pdf>

<http://www.gib.gov.tr>. 11/12/1970 tarih 104 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. <http://www.gib.gov.tr/node/88192>

<http://www.gib.gov.tr>. 121 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği . <http://www.gib.gov.tr/node/88453>

<http://www.gib.gov.tr>. 27/01/1985 tarih 163 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği. <http://www.gib.gov.tr/node/88396>

<http://www.hmrc.gov.uk/>. CFM64030 - Foreign exchange: accounts drawn up in a foreign currency: the rules from 2005 onwards. <http://www.hmrc.gov.uk/manuals/cfmmanual/cfm64030.htm>.

<http://www.iasplus.com>. (tarih yok). FRS 102. <http://www.iasplus.com/en-gb/standards/uk-gaap/frs102>.

<http://www.iasplus.com>. (tarih yok). UK GAAP. <http://www.iasplus.com/en-gb/standards/uk-gaap>.

<http://www.iasplus.com/en/jurisdictions/europe/germany>.

<http://www.kap.gov.tr/>.

<http://www.kgk.gov.tr/>. (2015). Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Taslağı. *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*. http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/Ek_1_Yerel%20Finansal%20Raporlama%20%20C3%87er%20%20A7eve%20Tasla%20%20C4%9F%20%20C4%B1.pdf.

<http://www.lateklogistics.com/>

<http://www.megep.meb.gov.tr/>. 2011. Ulaştırma Hizmetleri . *Lojistik Yönetimi*. Ankara: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Lojistik%20Y%C3%B6netimi.pdf.

<http://www.mevzuat.net/fayda/teslimsekilleri.aspx#EXW>.

http://www.smtgumruk.com.tr/dis_ticaret_ve_lojistik_klavuzu.pdf.

<http://www.verginet.net>.

<http://www.verginet.net/dtt/1/yeni-ttk-vergi-muhasebe.aspx>

<http://www.vergiselyaklasim.com/makaleler.asp?id=654>

<http://www.ymm.com.tr>: <http://www.ymm.com.tr/upload/sirkuler/22804311.pdf>

<http://tdk.gov.tr/>.

www.reysas.com

www.turkishairlines.com